Conjuntura econòmica de les Illes Balears

Març 2017

GOVERN
ILLES
BALEARS

Conjuntura econòmica de les Illes Balears *Març 2017*

Direcció: Llorenç Pou Garcias
Director general d'Ocupació i Economia

Coordinació: Miquel Quetglas Oliver

Realització:
Margalida Albertí Garau
Laura Alomar Llorente
Amelia Cabellos Barreiro
Alejandro Godoy Moyà
Margarita Ibáñez Ripoll
Joan Matamalas González
Javier E. Olivares Castillo
Mª del Mar Ribas Mas

Direcció General d'Ocupació i Economia
Conselleria de Treball, Comerç i Indústria
GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Plaça de Son Castelló, 1
(Polígon de Son Castelló) 07009 - Palma
Illes Balears (Spain)
Tel.: +34.971.788.526
Fax.: +34.971.176.981
http://dgeconomia.caib.es
E-mail: informa@dgeconomia.caib.es

ISSN: 2254-481X
DL PM 1214-2002

Subscripció:

Per subscriure-vos de franc al nostre servei d'informació, vos convidam a enviar un missatge per correu electrònic a l'adreça:

informa@dgeconomia.caib.es

Vos notificarem la publicació del nostre *Butlletí de Conjuntura Econòmica* en versió digital tan aviat com estigui disponible, com també d'altres notícies d'interès.

índex

Cronologia 4
Resum Executiu 5
I. Entorn 8
1 Internacional 8
2 Unió Europea 12
3 Espanya 14
II. Illes Balears 17
Mallorca 18
Menorca 19
Pitiüses 20
1 Agropesquer 21
2 Indústria i energia 25
3 Construcció 30
4 Serveis 33
4.1. Comerç 35
4.2. Turisme. Hostaleria 36
4.3. Turisme. Transport i comunicacions 41
4.4. Mediació financera 45
4.5. Serveis empresarials i activitats immobiliàries 47
4.6. Altres serveis 50
III. Mercat Laboral 53
1 Context. Espanya i la UE-28 53
2 Ocupació i atur a les Illes Balears 55
3 Costs laborals 59
4 Accidents de treball 61
IV. Demanda 62
1 Preus 62
2 Consum intern 64
3 Consum de no residents 66
4 Recaptació fiscal 68
5 Inversió 70
V. Medi Ambient 73
Índex de gràfics i taules 83
Notes i abreviatures. Agraïments 85

Cronologia

Novembre 2016	30	Els països de l'OPEP acorden retallar la producció de petroli per primera vegada des del 2008.
Desembre 2016	3	Es publica en el BOE el Reial decret llei 3/2016 pel qual s' adopten mesures en l'àmbit tributari adreçades a la consolidació de les finances públiques i d'altres mesures urgents en matèria social.
	8	El Consell de Govern del BCE decideix que es mantinguin sense variació els tipus d'interès aplicables a les operacions principals de finançament.
	10	Es publica en el BOIB la Llei 15/2016, de 2 de desembre, de modificació de la Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma de Mallorca.
	14	La Reserva Federal dels Estats Units apuja els tipus d'interès 25 punts bàsics.
	17	Es publica en el BOIB la Llei 17/2016, de 16 de desembre, de modificació de la Llei 11/2014, de 15 d'octubre, de comerç de les Illes Balears.
	20	El dòlar nord-americà s'acosta a la paritat amb l'euro (1,0364 $/€) i el tipus de canvi marca el mínim des del final del 2002.
	31	Reial decret 742/2016, de 30 de desembre, pel qual es fixa el salari mínim interprofessional per a 2017.
	31	Es publica en el BOIB la Llei 18/2016, de 29 de desembre, de pressuposts generals de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per a l'any 2017.
Gener 2017	23	Els EUA es retiren de l'Acord Transpacífic de Cooperació Econòmica (TPP, per les sigles en anglès).
	31	El nombre d'afiliats a la Seguretat Social a les Illes Balears arriba a 392.830, la xifra més alta en un mes de gener dels darrers nou anys.
Febrer 2017	21	El barril de cru Brent cotitza a 56,34 $, el preu més alt d'ençà del juliol del 2015.
	28	El nombre d'aturats registrats a les Illes Balears és de 63.630, la xifra més baixa en un mes de febrer dels darrers nou anys.
Març 2017	1	L'euríbor a un any toca el mínim de -0,114 %
	9	El Consell de Govern del BCE ha decidit que els tipus d'interès aplicables a les operacions principals de finançament, la facilitat marginal de crèdit i la facilitat de dipòsit es mantenguin sense variació en el 0,00 %, el 0,25 % i el -0,40 % respectivament.

Resum Executiu

Taula 1. Perspectives de l'economia balear

Taxes de variació del PIB. Volum encadenat base 2010 (en %)

	Anual					Trimestral											
	2012	2013	2014	2015	2016	2014				2015 (p)				2016 (a)			
				(p)	(f)	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Zona euro	-0,9	-0,3	1,2	2,0	1,7	1,3	1	1,1	1,3	1,8	2,0	1,9	2,0	1,7	1,6	1,8	1,7
Espanya	-2,9	-1,7	1,4	3,2	3,2	0,6	1,0	1,7	2,2	2,7	3,1	3,4	3,6	3,4	3,4	3,2	3,0
Illes Balears	0,0	0,3	1,0	3,0	4,1	0,4	0,8	1,1	1,5	2,2	2,8	3,2	3,6	4,0	4,2	4,2	4,0
Mallorca	-0,1	0,2	0,7	2,9	4,1	0,2	0,5	0,8	1,3	2,1	2,6	3,1	3,5	4,0	4,1	4,2	4,0
Menorca	-0,5	0,4	0,8	2,9	3,7	0,4	0,5	0,9	1,2	2,0	2,7	3,3	3,4	3,5	3,9	3,7	3,5
Pitiüses	0,7	1,1	2,4	3,6	4,3	1,7	2,2	2,5	2,9	3,0	3,6	3,7	3,9	4,2	4,3	4,4	4,1

Font: Eurostat i Direcció General d'Ocupació i Economia

f: previsió. p: provisional. a: avanç.

L'economia de les Illes Balears tanca l'any 2016 amb un creixement del 4,1%, el ritme més elevat dels darrers setze anys. En el darrer trimestre es manté una variació interanual de quatre punts i, per tant, es manté sobre aquest llindar a tots els trimestres del 2016. Els resultats de la campanya turística, tant de la temporada alta com de la baixa, han consolidat la recuperació i és una mostra de la fortalesa del sector serveis. Tant la construcció com la indústria mantenen també el dinamisme, tot i que les expectatives són diferents. Per una part, el revifament de la construcció no serà tan explosiu com s'havia previst, tot i que aquesta activitat manté els increments substancials del nombre de treballadors. La indústria, que continua sent el sector amb les taxes interanuals més suaus, manté l'entrada de comandes i les exportacions a l'estranger.

A Mallorca s'accelera l'afiliació a tots els sectors i el descens de l'atur registrat supera les dues xifres el 2016 respecte del 2015. La temporada turística d'hivern ha mantingut el to positiu de l'estiu i el nombre de viatgers i de pernoctacions pugen tant a hotels com a apartaments turístics. A causa d'un increment més fort en els viatgers que en el nombre de nits facturades, l'estada mitjana s'escurça. A Mallorca destaca l'increment del turisme rural, tot i que encara sigui minoritari en comparació amb la resta d'allotjament reglat. L'augment en les tones de mercaderies als ports de Palma i Alcúdia i el revifament del mercat immobiliari són exemples de la fortalesa del consum intern de l'illa.

Menorca presenta en el darrer trimestre del 2016 una variació del valor afegit d'un 3,5% i l'increment mitjà de tot l'any arriba a la taxa del 3,7%, tot i que es tracta de la més baixa de l'arxipèlag. Els indicadors del mercat laboral d'aquesta illa mantenen el sentit positiu el 2016 i es donen pujades en l'afiliació a la Seguretat Social i en el nombre de contractes signats. Així, la taxa d'atur registrat del 2016 és dos punts percentuals més baixa que la del 2015. La campanya turística a Menorca també presenta importants pujades en els registres de viatgers i pernoctacions, especialment en el cas dels apartaments turístics. Paral·lelament, el nombre de passatgers de l'aeroport de Maó supera amb escreix el milió i mig, una dècima part més que el 2015. Com a indicador del consum, els carburants d'automoció pugen més de dos punts percentuals i el mercat immobiliari, mostra de la capacitat financera de les llars, repeteix els bons resultats que es donen a la resta d'illes.

L'arxipèlag pitiús continua sent la regió amb major dinamisme. En el conjunt del 2016 la taxa de creixement és del 4,3% i la corresponent al quart trimestre és d'un 4,1%. L'augment del nombre d'afiliats a la Seguretat Social es dona en ambdues illes, si bé cal destacar que a Eivissa l'augment és més alt en termes relatius. Igual que a la resta de les Illes Balears, la temporada turística ofereix unes pujades significatives en el nombre de viatgers allotjats a hotels i apartaments. Quant a la construcció, si bé les perspectives de Eivissa i Formentera són negatives, el nombre de treballadors dedicats al sector del totxo té la variació més destacada de totes les illes. Finalment, els carburants d'automoció, les mercaderies via marítima i el mercat immobiliari apunten cap a una millora del consum intern.

Les previsions per al 2016 de l'FMI respecte del creixement mundial se situen en un 3,1% i el 2017 en tres dècimes més. A les economies avançades es preveu una desacceleració i, en canvi, a les emergents i en desenvolupament es preveu un repunt de l'activitat econòmica. No obstant això, la incertesa és elevada ateses les polítiques del govern d'Estats Units i les seves ramificacions internacionals. Al gener del 2017 el preu del petroli Brent repunta i és tres quartes parts més alt que un any abans, en un context de retallades de producció dels països de l'OPEP. En el mercat de divises s'incrementen les expectatives d'un augment dels tipus d'interès als Estats Units atesa la política monetària de la FED. Així, sembla que la tendència és a una major depreciació de l'euro enfront del dòlar.

La zona euro manté, en el quart trimestre del 2016, el ritme anual, però s'alenteix respecte del 2015. L'FMI preveu per a l'any 2017 un creixement econòmic per a la zona euro. Pel que fa al nivell de preus la inflació el 2016 és gairebé nul·la. L'FMI preveu per a l'economia alemanya i per la britànica creixements propers al punt i mig percentual.

L'economia espanyola el 2016 continua amb creació d'ocupació i les xifres de creixement són gairebé el doble de les de la zona euro. La composició del creixement és més equilibrada perquè la demanda interna és el principal motor del creixement i l'aportació de la demanda externa és positiva. Al gener del 2017 el finançament dels sectors no financers residents a Espanya minva en termes interanuals per a les famílies i es manté per a les empreses.

El sector agropesquer tanca l'any 2016 amb una taxa de creixement d'un 2,4%, per sobre del tancament de l'any 2015 (0,0%). El nombre d'afiliats a final d'any augmenta a l'agricultura i la ramaderia, però hi ha menys treballadors en el sector pesquer respecte d'un any ençà. En el mercat central de Mallorca la comercialització de fruita i hortalissa s'incrementa fins al desembre i s'acompanya d'un augment del preu mitjà ponderat d'ambdós cultius i també de la patata. La producció de cereals que més es cultiven a les Balears (blat, ordi i civada) gairebé es manté igual a la del 2015, tot i que la superfície de cultiu fou major. Per altra banda, augmenten la producció d'oli d'oliva qualificat amb una comercialització un 28,6% superior a la de l'any anterior, la producció total de vi (10,2%) fruit d'una major producció de raïm per a vinificació, i també s'incrementa la producció d'ametla de Mallorca quasi un 20% més que la del 2015. En el mercat exterior, des del gener al desembre del 2016 s'incrementa l'exportació de la patata, tant en volum com en valor monetari. Per contra, disminueix l'exportació de goma de garrofí i el mercat exterior per al vi i el licor s'alenteix en volum exportat, si bé es manté en positiu en valor monetari. En els escorxadors de les Illes Balears, fins a final d'any disminueixen les tones sacrificades per a tots els tipus de bestiar excepte les de carn d'oví. A més, als elevats costos de producció se suma la contínua baixada del preu de la llet, que a final d'any se situa per sota de la mitjana nacional. D'altra banda, el 2016 disminueixen interanualment les captures de la pesca en volum, però no en valor econòmic.

El VAB de la indústria del quart trimestre s'afebleix. La producció i les comandes del sector, així com l'exportació de manufactures es mantenen lleugerament a l'alça i tanquen el 2016 en positiu. Totes les illes, exceptuant Formentera, guanyen afiliats a la Seguretat Social. Per contra, davalla la facturació de les empreses.

Les variacions interanuals del VAB de la construcció a les Illes continuen en nivells alts i en el quart trimestre el sector creix per vuitena vegada consecutiva. Els certificats de final d'obra s'han reduït de forma significativa tant en nombre d'edificis com de pressupost d'execució. Tot i això, continua l'augment de l'ocupació i hi ha un descens significatiu de l'atur registrat en aquesta branca. L'alentiment en el nombre de projectes visats i en els pressuposts que impliquen fa preveure una disminució del dinamisme del sector a mitjà termini.

En el quart trimestre, el VAB dels serveis manté el ritme de creixement. La facturació i l'ocupació de les empreses del sector consoliden la forta tendència a l'alça. L'afiliació a la Seguretat Social puja en totes les illes i pràcticament en totes les agrupacions d'activitat, tant en el règim general com en el d'autònoms.

Els principals indicadors del sector de comerç, fonamentalment l'índex de comerç al detall i l'índex de comerç integrat en els IASS, mantenen taxes de creixement elevades encara que les vendes al detall s'han moderat els darrers mesos. L'ocupació mostra signes de fortalesa i l'afiliació a la Seguretat Social augmenta a totes les illes i en totes les activitats del sector.

El 2016 s'accelera la taxa de variació del nombre de viatgers que escolliren un establiment hoteler de les Illes Balears, fins i tot després d'assolir el màxim de la sèrie històrica durant l'any passat. El nombre de pernoctacions també s'incrementa, tant en hotels com en apartaments turístics i, sobretot, en allotjaments de turisme rural. Els resultats hotelers milloren a les tres illes, però sobretot a Menorca. Els preus hotelers a les Illes Balears presenten augments interanuals que s'han accelerat des del setembre de l'any 2014 i se situen per sobre dels d'Espanya. L'estada mitjana total cau dues dècimes per quedar en 6,1 dies, una dècima més que la dada per als hotels. El viatger que opta per un apartament turístic pernocta més dies de mitjana i, en canvi, el viatger que tria l'allotjament rural en fa menys, de dies. La variació dels preus de l'oferta complementària a l'arxipèlag balear des de l'octubre de l'any 2015 se situa per sobre de la variació de preus de l'Estat.

Durant l'any 2016, la despesa total que efectuen els turistes a les Balears s'incrementa de forma molt important. La despesa mitjana diària creix a ritmes més moderats, mentre que s'estanca la despesa mitjana per persona a causa de la disminució de l'estància mitjana dels turistes. Finalment, considerades conjuntament, durant tot l'any passat les compres i les disposicions d'efectiu que es fan a les Balears amb targetes emeses a l'estranger mostren un augment important en relació amb l'any 2015.

Els passatgers arribats a les Illes Balears per via aèria durant el 2016 s'incrementen un 11,4% en comparació amb l'any 2015, amb els mercats nacional i especialment l'alemany i el britànic a l'alça. Altres països, com ara Holanda, Itàlia i Suècia, augmenten el passatge per via aèria fins al desembre respecte de fa un any. Paral·lelament, els passatgers arribats en companyies de baix cost continuen a l'alça. El trànsit marítim de passatgers, després d'un any rècord, augmenta amb força en línia regular i es manté constant en creuers. Alhora, també s'incrementa el transport de les mercaderies que arriben a les Illes Balears durant el 2016.

El Banc Central Europeu (BCE) manté el tipus d'interès oficial de la zona euro en el 0,0%, per tal de reactivar la situació econòmica. En el tercer trimestre del 2016, el nombre d'oficines bancàries continua en descens en el conjunt de les Illes Balears, fet que es relaciona amb un menor nombre d'afiliats en aquesta activitat. Pel que fa als dipòsits, el tercer trimestre del 2016 augmenten respecte d'un any ençà, i continua la tendència a la baixa del crèdit concedit a les Illes Balears, tot i alentir-se respecte de trimestres anteriors. La ràtio de morositat se segueix reduint fins a final d'any després de registrar el màxim valor el desembre del 2013. D'altra banda, augmenta el nombre d'hipoteques constituïdes a les Illes Balears, en línia amb l'evolució de les compravendes i associat a un menor cost hipotecari (l'euríbor es manté en negatiu al febrer d'enguany amb una mitjana anual de -0,034% el 2016).

El mercat laboral de les Illes Balears manté l'evolució favorable i tanca l'any 2016 liderant novament l'augment d'afiliació a la Seguretat Social del conjunt d'Espanya, encadenant 4 anys consecutius de creixement. A més, el nombre total d'hores efectives treballades augmenta més intensament que el total de població ocupada, és a dir, hi ha més treballadors ocupats però també augmenten les hores per treballador. La xifra mitjana d'atur del 2016 se situa per primera vegada en els darrers vuit anys per sota de les 60.000 persones i presenta un descens interanual del 13,1%. La contractació també mostra increments respecte del 2015 i l'augment relatiu més significatiu es produeix en els contractes indefinits a temps complet. Totes les illes presenten descensos de l'atur registrat i també increments de l'afiliació respecte d'un any enrere, si bé les Pitiüses lideren la creació d'ocupació. D'altra banda, el cost salarial per treballador encadena tres trimestres consecutius de caigudes a les Illes Balears i l'increment salarial pactat en convenis se situa en l'1,05%. La sinistralitat laboral augmenta per quart any consecutiu.

Els preus, tant a les Illes com a l'Estat, registren fortes pujades. La inflació subjacent presenta valors més estables si bé amb tendència a l'alça.

Els principals indicadors de consum, en especial la despesa de les llars i la matriculació de vehicles, confirmen la millora observada els darrers mesos, si bé la confiança dels consumidors es ressent per la valoració negativa de l'evolució de l'economia i de la situació de les llars.

La recaptació fiscal a les Illes Balears reflecteix l'evolució positiva del consum i de l'activitat econòmica. L'any 2016 puja la recaptació dels tributs de competència exclusiva de la comunitat autònoma, especialment l'impost sobre transmissions patrimonials. Quant als tributs de competència compartida, tant l'IVA com l'IRPF presenten variacions anuals acumulades fins al novembre de dos dígits. L'impost de societats també incrementa la recaptació a les Illes.

Es referma el dinamisme empresarial i puja el nombre de societats mercantils creades així com la producció de capital net. Es recuperen la inversió estrangera i el mercat hipotecari, sobretot pel que fa als habitatges. El nivell d'endeutament de les administracions públiques de les Illes amb les entitats de crèdit es redueix significativament i, finalment, augmenta el volum dels dipòsits, en especial els corresponents a les administracions públiques.

L'apartat de medi ambient tracta indicadors que fan referència al *turisme sostenible* atès que el 2017 és l'Any Mundial del Turisme Sostenible per al Desenvolupament. A les Illes Balears el sector turístic representa en el mercat de treball d'un 20% a un 35% en temporada baixa i alta, respectivament. *L'indicador de pressió humana* té una tendència creixent a totes les illes, però l'índex d'estrès turístic és més elevat a les Pitiüses que a Menorca i Mallorca. Les Illes Balears són la comunitat autònoma on les famílies han de dedicar tota la renda percebuda durant més anys per la compra del seu habitatge. La realitat estacional a les Illes Balears es fa palesa en les pernoctacions hoteleres i en l'ocupació. Les Illes Balears tenen la proporció més elevada de vehicles per càpita d'Espanya. Finalment, la demanda elèctrica en vint anys ha augmentat un 30% a Mallorca i a Menorca, i a les Pitiüses més d'un 90%.

I. ENTORN

1 Internacional

Taula 2. Indicadors internacionals

	PIB			Taxa d'atur			Inflació		
Estats Units	4t Trimestre	1,9	→	gener	4,9	→	novembre	-0,3	→
Japó	4t Trimestre	0,9	→	desembre	3,3	→	gener	0,4	→
Unió Europea	4t Trimestre	1,8	→	gener	8,1	→	gener	-0,6	→
Regne Unit	4t Trimestre	2,0	↗	novembre	4,7	→	gener	-0,5	→
Zona euro	4t Trimestre	1,7	→	gener	9,6	→	febrer *	0,4	→
Alemanya	4t Trimestre	1,8	→	gener	3,8	→	gener	-0,8	→
França	4t Trimestre	1,2	→	gener	10	→	gener	-0,3	→
Itàlia	4t Trimestre	1,0	→	gener	11,9	→	gener	-1,7	→
Espanya	4t Trimestre	3,0	↗	gener	18,2	↘	febrer *	3,0	↗

Font: Eurostat i Cabinet Office of Government of Japan, Japan Ministry of Internal Affairs and Communications (Statistics Japan).

Dades estacionalitzades pel PIB i la taxa d'atur. Inflació: Indicador de Preus de Consum Harmonitzat.

Les fletxes indiquen la variació amb la xifra del mateix període de l'any anterior.

**Dades avançades*

El Fons Monetari Internacional (FMI) estima que el creixement mundial el 2016 tanqui amb un 3,1% i el 2017 augmenti en tres dècimes, com figura a les previsions de gener del 2017. A les economies avançades es preveu una desacceleració. Les projeccions mostren un repunt de l'activitat econòmica el 2017 i 2018, especialment en les economies emergents i en desenvolupament, si bé, la incertesa és elevada ateses les polítiques del govern d'Estats Units i les seves ramificacions internacionals. Entre els riscs negatius destaquen les polítiques de proteccionisme, un deteriorament de les condicions financeres mundials, l'augment de les tensions geopolítiques i una desacceleració més greu a la Xina. S'espera que la inflació a les economies avançades sigui de l'1,7% el 2017, situant-se per sobre del 2016 i a les economies en desenvolupament, del 4,5% el 2017, similar a la del 2016. Quant als països emergents, la previsió per a la Xina és d'un 6,7% el 2016 i d'un 6,5% el 2017. S'espera que el 2016 el Brasil presenti una taxa de variació del PIB negativa (un −3,5%) i que el 2017 es recuperi fins assolir el 0,2%. L'economia de l'Índia creixerà fins a un 6,6% el 2016 i un 7,2% el 2017. L'any 2016 el comerç mundial s'espera que tanqui amb una variació d'un 1,9%, xifra que augmentaria el 2017 fins a situar-se en el 3,8%, segons l'FMI. A les economies avançades el comerç creix un 2,0% el 2016 i un 3,6% el 2017, i en els mercats emergents la variació seria només d'un 1,8% el 2016 i d'un 4,0% el 2017. Tot i la incertesa, el bon ritme de creixement es fonamenta en una sèrie de factors globals de fons, com la política monetària laxa en la major part dels països, la tendència a una recuperació moderada del petroli i, amb l'excepció d'alguns països avançats, l'absència de tensions inflacionistes. D'altra banda, aquesta situació d'incertesa ha elevat l'interès dels inversors per l'or com a actiu refugi per assegurar-se la rendibilitat real davant una pujada de la inflació. Aquest fet explica que el seu valor hagi augmentat un 10% el 2017.

Les perspectives del creixement mundial són d'un 3,1% el 2016 i d'un 3,4% el 2017

Taula 3. Previsions internacionals per al 2017

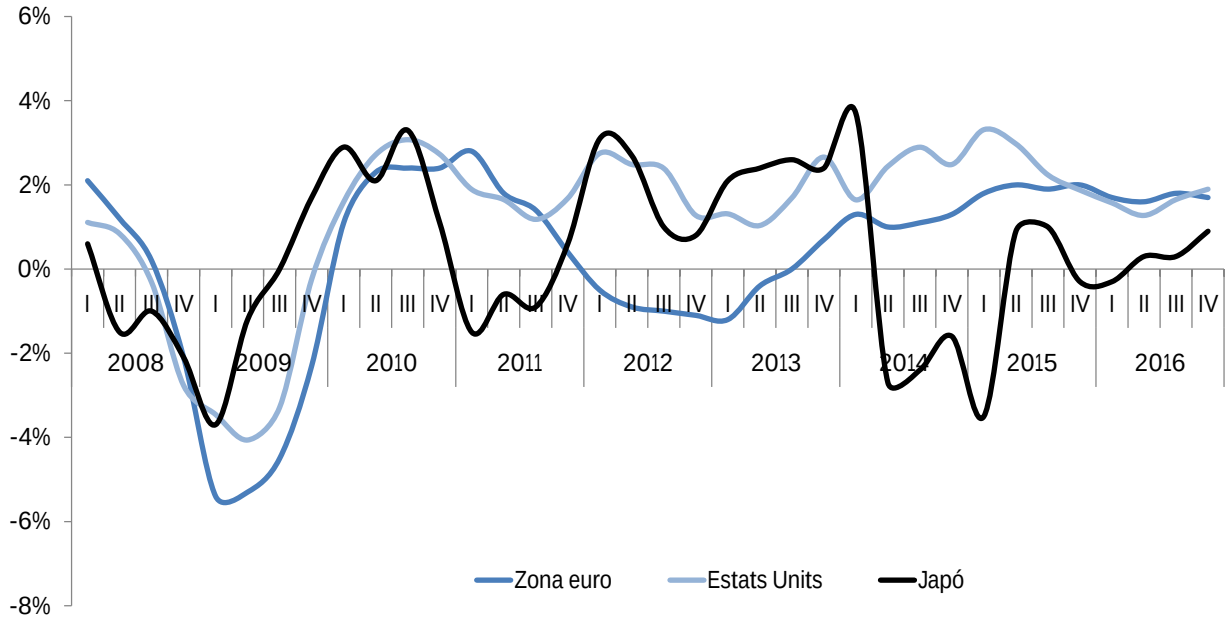
	PIB*	Taxa d'atur	Inflació
Estats Units	2,3	4,8	2,3
Japó	0,8	3,2	0,5
Unió Europea (zona euro)	1,6	9,7	1,1
Alemanya	1,5	4,5	1,5
França	1,3	9,6	1,0
Itàlia	0,9	11,2	0,5
Regne Unit	1,5	5,2	2,5
Espanya	2,3	18,0	1,0

Font: FMI - Perspectives de l'economia mundial (PIB: gener 2017 i la resta octubre 2016).

** PIB Real*

Els Estats Units d'Amèrica

Gràfic 1. Evolució del PIB dels EUA, el Japó i la zona euro (variació interanual ajustada d'estacionalitat)

Font: Eurostat, US Bureau of Economic Analysis (BEA) Department of Commerce i Cabinet Office of Government of Japan

Pel que fa als Estats Units, el creixement del 2016 va caure un punt percentual respecte del 2015, i es va situar en un 1,6%, la qual cosa suposà assolir la xifra de 16,7 bilions de dòlars de producte interior brut (PIB). En el quart trimestre del 2016 l'economia nord-americana creix a un ritme d'un 1,9% respecte del mateix període de l'any anterior, lleugerament per sobre de la zona euro. En els mercats borsaris els principals índexs han augmentat a causa de les expectatives de possibles mesures fiscals i d'un augment de la inversió pública, en un context de possibles pujades dels tipus d'interès als Estats Units. Segons la Reserva Federal, la confiança dels consumidors es manté en un nivell elevat. En el sector de la construcció, la despesa del sector públic el gener va ser inferior a la d'un any abans, però augmentà en el sector privat. Per la seva banda, l'FMI estima que enguany el PIB augmentarà un 2,3% i que l'any següent ho farà un 2,5%. En el mercat de treball la taxa d'atur al mes de gener es manté en un 4,9% de la població activa. L'economia dels Estats Units està prop de la plena ocupació. Pel seu costat, el mes de novembre del 2016 l'evolució dels preus se situa en el -0,3%. El dèficit comercial d'Estats Units el 2016 toca màxims de quatre anys, situant-se en els 502.300 milions de dòlars, dels quals 347.000 milions corresponen al dèficit amb la Xina.

El Japó

El Japó tancà el 2016 amb un creixement per sota de l'any anterior (0,9%). L'economia nipona repunta en el quart trimestre del 2016 i creix en termes interanuals un 0,9%, quan en el tercer trimestre el creixement era d'un 0,3%. El motor de l'avançament han estat les exportacions, que s'han vist impulsades per la depreciació del ien davant el dòlar. El 2016 el deute públic supera

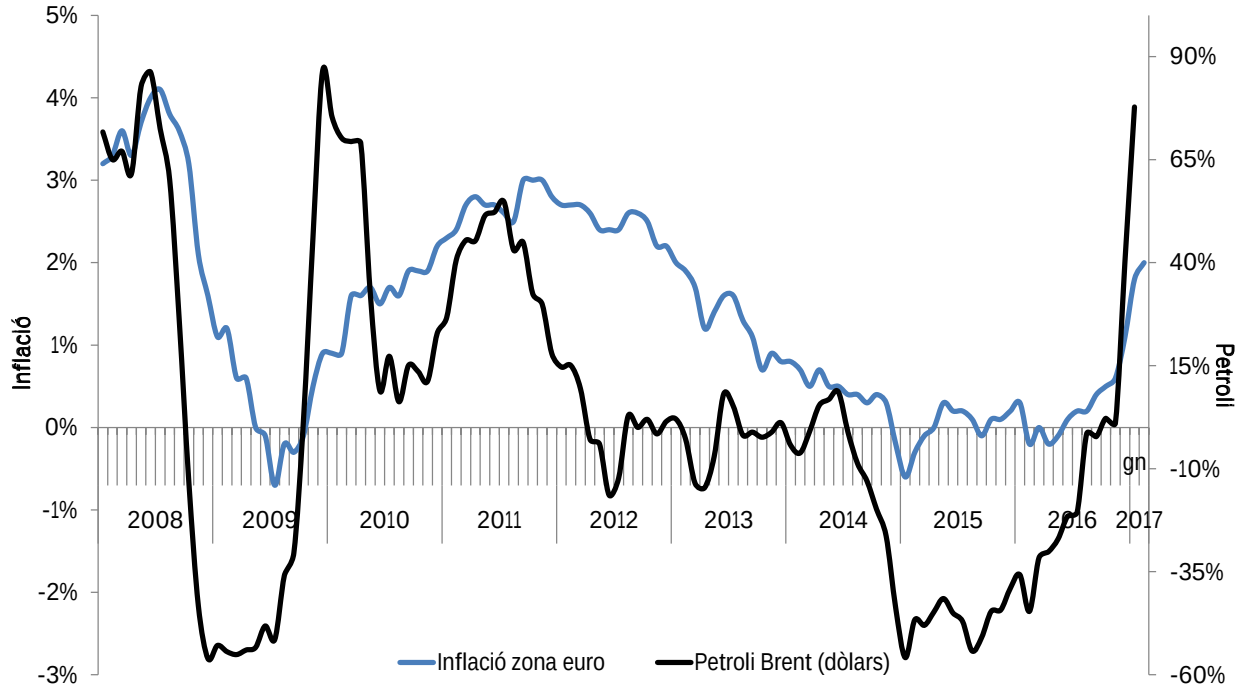
el 250% del PIB, encara que els interessos que paga el país nipó són mínims (devers el 0,1% pels bons a 10 anys). Al gener, l'IPCH interanual fou del 0,4%. Aquest mateix mes s'han registrat avanços interanuals de la producció industrial, les vendes minoristes i l'ocupació. La taxa d'atur al desembre del 2016 és del 3,3%. L'FMI preveu que l'economia nipona creixerà un 0,8% el 2017 i un 0,5% el 2018.

La Xina

La Xina presenta un creixement del 6,7% el 2016, si bé, els riscs de l'economia xinesa continuen sent elevats a causa de les polítiques per impulsar el procés que segueix el govern perquè el creixement de l'economia segueixi un ritme saludable i ordenat. L'objectiu de creixement fixat per les autoritats xineses es troba entre el 6,5% i el 7,0%. Pel que fa al deute corporatiu, es desconeix la mida del *shadow banking* o sector bancari informal. Moody's estima que representa el 80% del PIB xinès, quan a Estats Units representa el 150% del PIB. Encara que la xifra no sigui tan elevada com la d'Estats Units, en preocupa l'evolució, atès que ha crescut més d'un 30% anual en els darrers tres anys davant el 10% de la resta del món. L'FMI preveu que per al 2017 la variació del PIB sigui del 6,5% i el 2018 del 6,0%.

Petroli i divises

Gràfic 2. Variació interanual del preu barril Brent i inflació a la zona euro

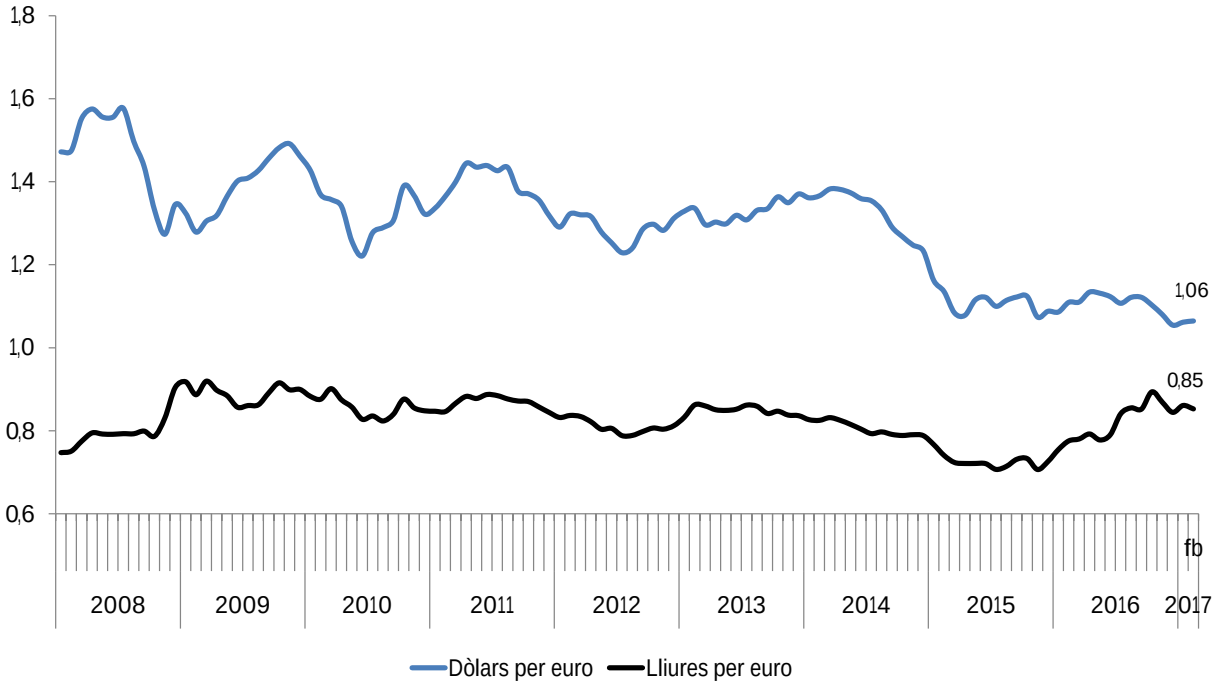
Font: EIA, Eurostat

Al gener del 2017 el preu del barril Brent, en un context de retallades a la producció dels països de l'OPEP, repunta i se situa a nivells de fa més de tres anys (54,58 dòlars per barril), mentre que en el mateix mes de l'any passat era un 77,8% menys per barril. Segons l'FMI, el preu del petroli ha caigut un 15,9% el 2016 i s'espera que assoleixi un increment de gairebé un 20% el 2017 i que es moderi fins a un 3,6% el 2018.

Al gener del 2017 el preu del petroli Brent repunta fins als 54,58 dòlars/barril, un 77,8% més interanual

En el mercat de divises, s'incrementen les expectatives d'un augment dels tipus d'interès als Estats Units atesa la política monetària de la FED. Així, sembla que la tendència és a una major depreciació de l'euro davant el dòlar. Al febrer del 2017 l'euro es canvia per 1,06 dòlars i per 0,85 lliures esterlines.

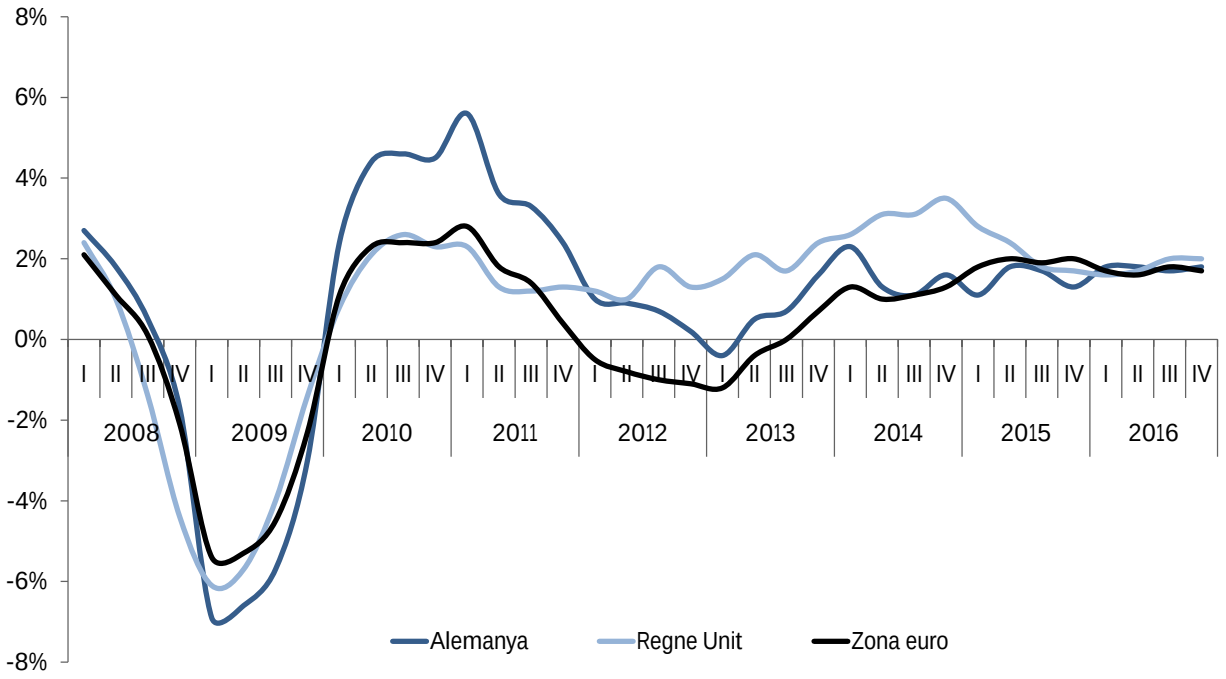
Gràfic 3. Evolució del tipus de canvi de l'euro

Font: BCE

2 Unió Europea

Gràfic 4. Evolució del PIB de països europeus (variació interanual ajustada d'estacionalitat)

Font: Eurostat

A la Unió Europea (UE-28) el PIB creix un 1,9% interanual en el quart trimestre del 2016. Per la seva banda, el de la zona euro augmenta a un ritme de l'1,7% interanual en el quart trimestre del 2016, mantenint el ritme anual. Aquestes xifres representen un alentiment en comparació amb el còmput de l'any anterior (un 2,0% el 2015). El 2016 la taxa d'atur va ser del 8,5% a la UE-28 i del 10,0% a la zona euro, gairebé un punt per sota de la del 2015 en ambdós casos. Per a la zona euro, al gener d'enguany, la taxa disminueix fins al 9,6%, mentre que el mateix mes del 2016 era del 10,4%. Pel que fa al nivell de preus a la zona euro, la inflació és nul·la el 2015 i el 2016 s'incrementa en sols dues dècimes. La zona euro presenta el novembre del 2016 un superàvit de la balança comercial de 25,9 milers de milions d'euros, mentre que en el mateix període del 2015 va ser de 22,9 milers de milions d'euros. En xifres acumulades dels primers onze mesos del 2016, el superàvit comercial és de 248,2 milers de milions d'euros. Amb tot això, l'FMI preveu que l'any 2017 i el 2018 la zona euro acabarà amb un creixement del PIB d'un 1,6%. Segons el Banc Central Europeu, el finançament al sector privat a la zona euro s'accelera al gener un 2,7% interanual. Els préstecs rebuts per les famílies augmentaren un 2,4% i els de les societats no financeres moderaren dues dècimes el ritme de creixement, fins a l'1,7%. L'euríbor a principi del 2017 és en terreny negatiu.

El 2016 la zona euro s'alenteix respecte del 2015

Alemanya

L'economia alemanya, capdavantera a la zona euro, tancà l'any 2016 amb un creixement d'un 1,7%, la qual cosa representa una lleugera millora respecte del 2015 (1,5%). En el quart trimestre del 2016, la variació interanual manté el mateix ritme (1,8%). Els preus a Alemanya pugen el 2016 a un ritme del 0,4% i el mes de gener cauen fins al -0,8%. La previsió de creixement de l'FMI és d'un 1,5% per al 2017 i per al 2018. En relació amb la balança comercial, Alemanya presenta un superàvit de 238,3 milers de milions d'euros del gener al novembre del 2016, superior als 229,5 milers de milions d'euros del mateix període del 2015. Continua el dinamisme en el mercat laboral. La taxa d'atur del 2015 va ser del 4,6% i la del 2016 del 4,1%, de les més baixes de la Unió Europea. Aquesta ràtio d'aturats disminueix fins al 3,8% el gener.

L'economia alemanya és capdavantera i es preveu que l'any 2017 s'acceleri fins a un 1,7%

França

França va créixer un 1,3% interanual el 2016, el mateix que un any enrere. En el darrer trimestre del 2016 s'accelera el PIB fins a l'1,2%, gràcies a la millora en el sector exterior, el consum privat i la inversió empresarial. L'FMI espera que França tanqui el 2017 i

el 2018 amb un 1,3% i un 1,6% de creixement, respectivament. El 2015 la taxa d'atur gala va ser del 10,4% i la del 2016 del 10,0%, de les més altes des de l'any 1997. La taxa d'atur al gener és del 10,0%. L'IPC tanca el 2016 amb una variació 0,3% i al gener passa a nombres negatius (-0,3% interanual). En relació amb la balança comercial, França presenta un dèficit de 61,8 milers de milions d'euros del gener al novembre del 2016, superior als -56,1 milers de milions d'euros del mateix període del 2015.

Itàlia

A Itàlia el creixement és menor. Així, tancà el 2016 amb una variació del PIB del 0,9% i, segons la previsió de l'FMI, no millorarà per al 2017 i 2018, quan presenta un creixement d'un 0,7% i 0,8%, respectivament. La taxa d'atur del 2016 fou de l'11,9%, la qual coincideix amb la del gener. En els dos darrers trimestres les taxes interanuals del PIB també són properes al punt percentual, i destaca l'avanç del consum privat i el públic. El 2016 la variació dels preus a Itàlia es va situar en valors negatius (-0,1%). En relació amb la balança comercial, Itàlia presenta un superàvit de 45,8 milers de milions d'euros del gener al novembre del 2016, superior als 36,2 milers de milions d'euros del mateix període del 2015.

Regne Unit

El Regne Unit tancà el 2016 amb un creixement d'un 2,0%, mentre que el 2015 fou d'un 2,2%. En el tercer i el quart trimestre del 2016 augmenta un 2,0 interanual. La taxa d'atur de l'any 2015 va ser del 5,3%, gairebé un punt menys que l'any anterior. Al novembre del 2016 la taxa d'atur és del 4,7%. Els preus en lliures han passat d'una inflació de l'1,5% el 2014 al 0,0% el 2015 i al 0,7% el 2016. L'FMI preveu taxes inferiors per al PIB britànic: per al 2017 una taxa de variació interanual d'un 1,5%, i per al 2018 situa la variació en un 1,4%. Pel que fa a la balança comercial britànica, el dèficit assoleix els 195,4 milers de milions d'euros del gener al novembre del 2016, per sobre dels -144,1 milers de milions d'euros de dèficit del mateix període del 2015.

3 Espanya

Taula 4. Previsions macroeconòmiques de l'economia espanyola

Variació Interanual (%)	2017	2018
PIB	2,3	2,1
Consum privat	3,3	2,3
Consum públic	0,9	0,4
Formació bruta del capital fix**	4,2	3,0
Demanda nacional**	3,0	2,1
Exportació de béns i serveis	4,4	4,4
Importació de béns i serveis	4,4	4,3
Demanda exterior (contribució al creixement)	0,1	0,1
Inflació	-0,3	1
Taxa d'atur	19,4	18

Font: FMI - Perspectives de l'economia mundial (gener 2017 pel PIB i la resta octubre 2016)

**PIB Real previsió setembre 2016*

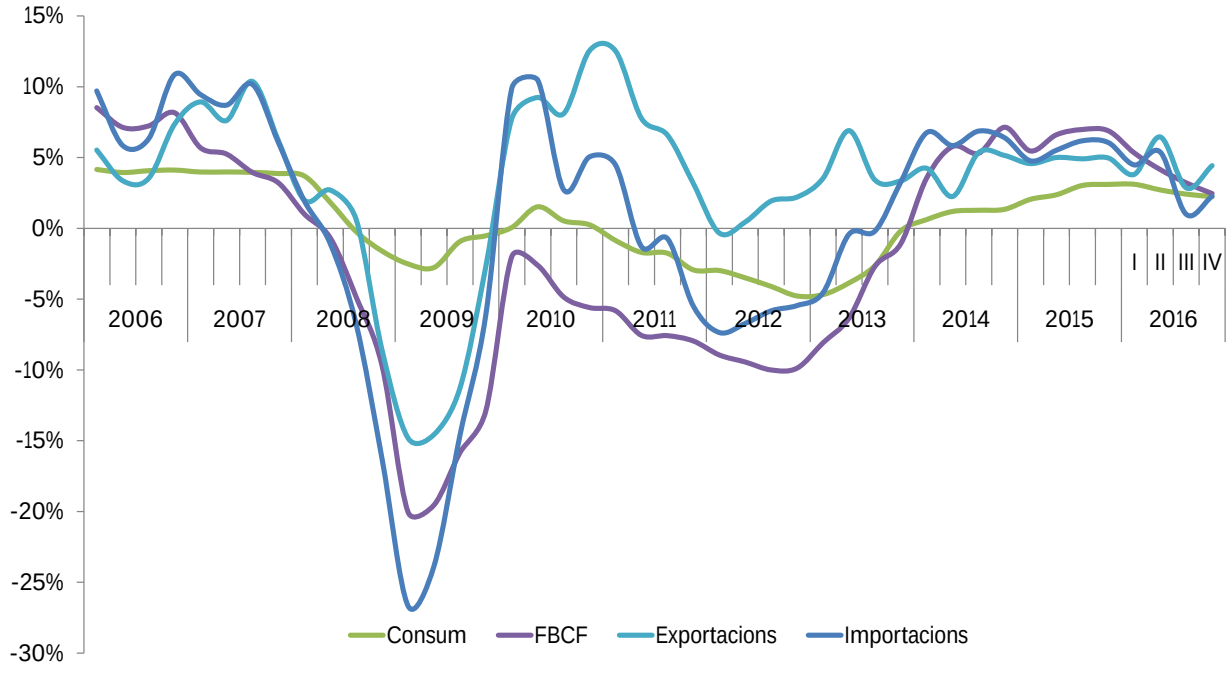
*** Previsió setembre 2016*

L'economia espanyola el 2016 continua el dinamisme amb creació d'ocupació i amb una taxa de variació interanual del PIB del 3,2%, com la del 2015. Aquestes xifres són gairebé el doble del creixement registrat a la zona euro el 2016 (1,7%) i les majors taxes de creixement des del 2007. D'ençà del principi del 2014 l'economia espanyola presenta unes taxes de creixement superiors a la mitjana dels països europeus. La composició del creixement és més equilibrada perquè la demanda interna és el principal motor del creixement i l'aportació de la demanda externa és positiva. Si bé, les exportacions fan front a un escenari de majors riscs a causa del creixent proteccionisme. De conformitat amb l'Escenari macroeconòmic publicat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat, el PIB espanyol s'incrementarà un 2,5% el 2017. Al gener del 2017 l'FMI preveu que la variació del PIB per al 2017 assolirà el 2,3% de creixement i el 2,1% el 2018.

El PIB espanyol tanca el 2016 amb un creixement del 3,2%

Quant a la situació de les finances públiques estatals, segons dades de l'Eurostat, en el tercer trimestre del 2016 el deute brut a Espanya queda en el 100,3% del PIB, el qual és un 10% més de la mitjana de la zona euro i el sisè més elevat dels països europeus, darrere Grècia (176,9%), Itàlia (132,7%), Portugal (133,4%), Xipre (110,6%) i Bèlgica (108,8%). Quant al dèficit públic, Espanya tancà els comptes del 2015 amb un desfasament del 5,1% del PIB, el més baix d'ençà de l'any 2008. Les previsions del Ministeri d'Economia i Competitivitat, del desembre passat, per al 2016 i 2017 són d'un dèficit d'un 4,6% i un 3,1%, respectivament.

Gràfic 5. Evolució del components de la demanda

Font: INE

De conformitat amb les xifres de la Comptabilitat Nacional Trimestral d'Espanya, en el quart trimestre del 2016 el PIB creix un 3,0% dues dècimes inferior a la taxa del trimestre anterior com a conseqüència d'una menor aportació de la demanda nacional al creixement agregat que queda parcialment compensada per una major contribució de la demanda externa. Així, el PIB a preus corrents se situa en 1.113.851 milions d'euros.

Des dels punt de vista de la despesa, la contribució de la demanda nacional al creixement del PIB del quart trimestre és de 2,2 punts, inferior en dues dècimes a la del tercer trimestre, però continua amb una evolució positiva des de 2014 i és el principal motor de creixement de l'economia espanyola. La despesa en consum final de les llars experimenta un creixement del 3,0% i la despesa de les administracions públiques presenta una variació nul·la, i perd així les vuit dècimes que presentava el trimestre precedent. La formació bruta de capital fix registra un creixement del 2,5%, set dècimes menys que el trimestre anterior. La inversió en construcció augmenta en termes interanuals en tres dècimes respecte el trimestre anterior (1,9%). La contribució positiva de la demanda externa neta al creixement augmenta en el quart trimestre, presenta una aportació de 0,8 punts, una dècima superior a la del trimestre passat. En el quart trimestre les exportacions continuen a un bon ritme i l'acceleren amb una variació del 4,4% interanual, gràcies al major avanç tant de les exportacions de béns com de les de serveis (3,0% i 7,8%, respectivament). Les importacions, després d'una davallada en el tercer trimestre, repunten fins a un 2,3% per l'increment de les importacions de béns (0,4%), contrarestat parcialment per la desacceleració de 2,2 punts de les importacions de serveis, que queden en el 10,4%.

Taula 5. Evolució de l'economia espanyola

Dades corregides d'efectes estacionals i de calendari. Taxes de variació interanual (en %)

Volum encadenat referència 2010

	2014				2015				2016			
Trimestre	**I**	**II**	**III**	**IV**	**I**	**II**	**III**	**IV**	**I**	**II**	**III**	**IV**
Sector agropesquer	4,8	-2,0	-0,2	-8,4	-6,5	-4,3	-4,3	3,9	5,0	2,7	3,1	2,9
Indústria i energia	0,1	1,7	1,9	3,6	5,3	5,6	6,1	4,9	2,7	2,8	1,7	2,2
Construcció	-4,4	-0,5	-0,3	0,4	-0,2	-0,4	0,1	1,1	2,1	2,0	2,9	3,0
Serveis	0,9	0,9	1,6	2,2	2,2	2,6	2,9	2,9	3,4	3,6	3,4	3,1
PIB a preus de mercat	**0,6**	**1,0**	**1,7**	**2,2**	**2,7**	**3,1**	**3,4**	**3,6**	**3,4**	**3,4**	**3,2**	**3,0**

Font: INE

Des del punt de vista de l'oferta, les branques del sector industrial i de la construcció s'acceleren i presenten taxes de creixement anual superiors a les estimades en el tercer trimestre del 2016 (amb un 2,2% i un 3,0%, respectivament). D'altra banda, les branques del sector primari i dels serveis moderen el seu creixement (amb un 2,9% i un 3,1%, respectivament). Pel que fa al comerç, el transport i la hostaleria, tot l'any 2016 han presentat taxes de variació interanual superiors al 4%. Els imposts nets sobre els productes varien un 3,6% en el quart trimestre després de presentar taxes per sobre del 4% en els anteriors trimestres de l'any.

El dinamisme de l'economia espanyola es fa palès en els distints indicadors d'activitat econòmica. El nombre d'hipoteques constituïdes sobre habitatges augmenta el 14% el 2016. Les matriculacions de turismes, segons ANFAC, s'estabilitzen el febrer en termes interanuals. Pel que fa al sector turístic, la variació interanual del nombre de turistes arribats augmenta un 10,7% interanual al gener, segons l'INE, i el creixement de la despesa dels turistes és del 13,8% interanual. La capacitat de finançament de l'economia espanyola enfront de l'exterior se situa el 2016 en el 2,4% del PIB, és a dir, 26.859 milions d'euros.

Segons el Banc d'Espanya, al gener del 2017 el finançament als sectors no financers residents a Espanya minva en termes interanuals a les famílies un -1,4% i per a les empreses es manté (0,1%). La capacitat de finançament d'Espanya respecte de la resta del món arribà al 2,0% del PIB l'any 2015. El Ministeri d'Economia i Competitivitat preveu que per al 2016 s'arribi al 2,5% i que per al 2017 davalli dues dècimes.

Quant al mercat laboral, l'ocupació augmenta a un ritme del 2,7%, dues dècimes menys que el tercer trimestre, la qual cosa suposa un increment d'aproximadament 463 mil llocs de treball equivalents a temps complet en un any. En termes interanuals, l'atur disminueix al febrer un 9,7%. Per branques destaca la construcció, on l'atur registrat es redueix un 18,2% interanual, seguida de l'agricultura i de la indústria, amb caigudes del 13,6% i del 12,3%, respectivament. La taxa d'atur al gener queda així en el 18,2%, la qual cosa suposa ser la segona de les taxes més elevades de la zona euro, per darrere de Grècia. De conformitat amb l'Escenari macroeconòmic 2016-2017 publicat al desembre del 2016, la taxa mitjana per al conjunt del 2017 romandrà per sota del 20% i es reduirà fins al 17,6%. D'altra banda, la confiança del consumidor es redueix, segons dades de l'ICC de febrer. Finalment, pel que fa a l'índex de preus de consum al febrer, en dades avançades, es manté en el 3% (per sobre de l'objectiu del 2%), i destaca la baixada de preus de l'electricitat.

II. ILLES BALEARS

Taula 6. Evolució de l'economia balear

Taxes de variació del VAB a preus constants (en %)

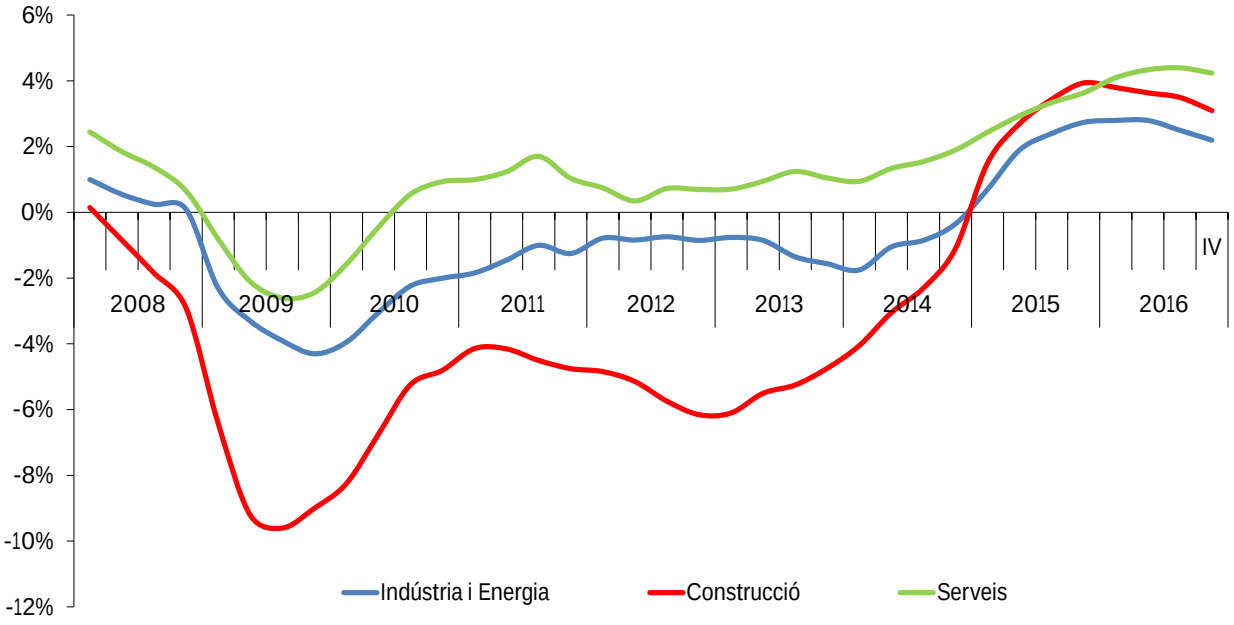
	Anual					Trimestral											
	2012	2013	2014	2015	2016	2014				2015 (p)				2016 (a)			
				(p)	(f)	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Illes Balears	**0,0**	**0,3**	**1,0**	**3,0**	**4,1**	**0,4**	**0,8**	**1,1**	**1,5**	**2,2**	**2,8**	**3,2**	**3,6**	**4,0**	**4,2**	**4,2**	**4,0**
Sector agropesquer	-0,5	1,0	0,2	0,0	2,4												
Indústria	-0,8	-1,1	-1,0	1,9	2,6	-1,8	-1,1	-0,9	-0,4	0,7	1,9	2,4	2,7	2,8	2,8	2,5	2,2
Construcció	-5,5	-5,4	-2,6	2,9	3,5	-4,1	-3,1	-2,3	-1,1	1,5	2,7	3,4	3,9	3,8	3,6	3,5	3,1
Serveis	0,6	1,0	1,4	3,1	4,3	0,9	1,3	1,5	1,9	2,4	2,9	3,3	3,6	4,1	4,3	4,4	4,2

Font: Direcció General d'Ocupació i Economia

f: previsió p: provisional a: avanç

En el darrer trimestre del 2016 les Illes Balears continuen amb un ritme de creixement elevat que supera una altra vegada els quatre punts percentuals. Així les coses, el tancament de l'any se situa en el 4,1%, el més alt de l'any 2000 ençà. Tal com es veurà al llarg del butlletí, la majoria d'indicadors econòmics de les Illes Balears presenten variacions interanuals més accentuades que les de la mitjana espanyola. Cal recordar que en el quart trimestre del 2016 l'increment del PIB de l'economia espanyola es troba per sobre de l'europea. En el consum intern, destaca el revifament de la despesa turística, també en temporada baixa, i les taxes que presenta la facturació dels serveis en general i del comerç en particular continuen en un nivell alt. Quant a la perspectiva de l'oferta, la construcció deixa enrere les caigudes, però la recuperació no ha estat tan explosiva com es preveia. En canvi, el sector serveis continua impulsant el creixement i contagiant la resta de sectors, entre els quals es troba la indústria, que roman en positiu d'ençà del 2015 i tanca l'any 2016 en el 2,6%.

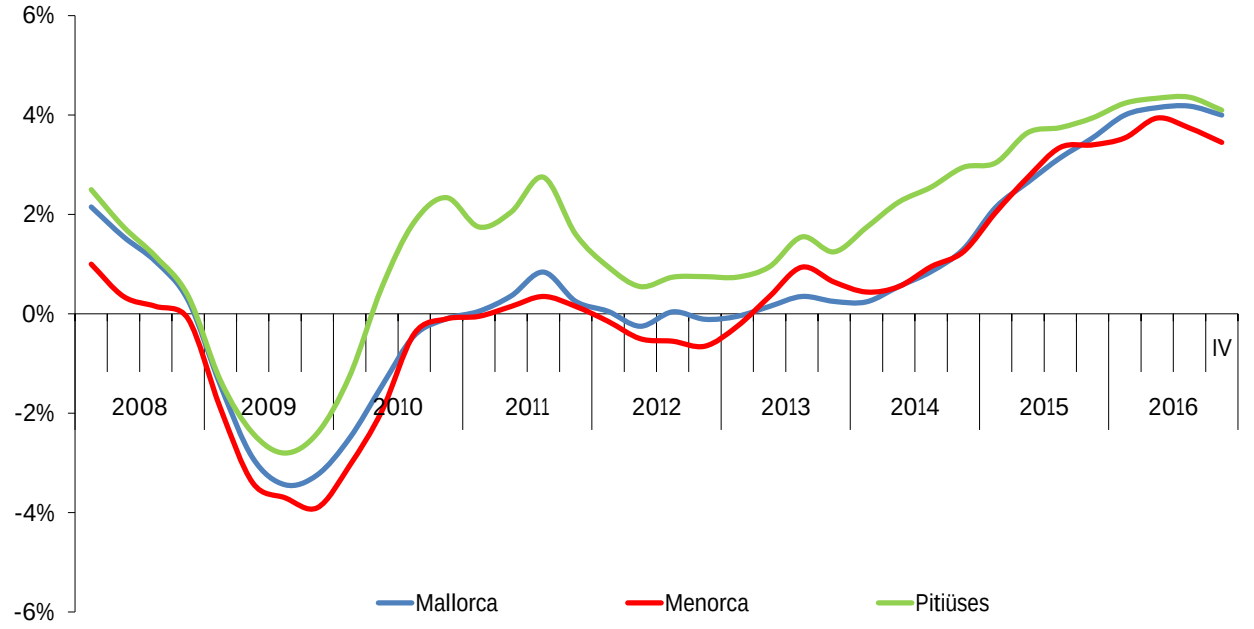
Gràfic 6. Evolució del VAB de les Illes Balears per sectors

Font: DGOE

Si es compara la taxa de creixement de les Illes Balears del quart trimestre amb la del tercer trimestre, es dona un alentiment de dues dècimes, però cal recordar que la variació en ambdós casos roman per sobre dels quatre punts. Aquest elevat ritme de producció es veu reflectit en el mercat laboral. Segons les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA), el nombre d'ocupats a les Illes Balears presenta una mitjana dels quatre trimestres del 2016 de 530.600 persones, la qual cosa implica una variació interanual del 4,1%. Paral·lelament, l'atur presenta un descens de gairebé una quarta part (–19,7%) en el conjunt del 2016 i el nombre del quart trimestre és el més baix del 2008 ençà. A l'àmbit estatal, si bé els resultats també són positius, la millora no té la mateixa celeritat. Així, l'ocupació a Espanya augmenta un 2,7% el 2016, i l'atur cau un 11,4%, quasi la meitat que la variació registrada a l'arxipèlag balear. Tot plegat fa que la taxa d'atur de les Illes Balears se situï el 2016 en un 13,89%, novament la taxa més baixa des del 2008. A Espanya la taxa d'atur del conjunt de l'any queda per davall del 20% (concretament un 19,63%), significativament per sobre de la taxa que es donava el 2008 (11,25%). Tal com es veurà més endavant, el sector serveis presenta pujades fortes de la xifra de negoci i de l'índex d'ocupació, i en especial el comerç mostra uns resultats força positius. La indústria manté la producció, les exportacions i les comandes, però la facturació frena el ritme mostrat en els mesos precedents. Tal com s'ha comentat anteriorment i es veurà amb més detall a l'apartat de construcció, el sector del totxo presenta el major dinamisme després dels serveis, però tot i això la recuperació no ha resultat tan ràpida com apuntaven els indicadors avançats.

Gràfic 7. Evolució del VAB per illes

Font: DGOE

Mallorca

En el darrer trimestre del 2016 Mallorca presenta un creixement econòmic del 4,0%, amb la qual cosa tanca l'any en una taxa del 4,1%. En ambdós casos es tracta de variacions semblants a les del conjunt de les Illes Balears. Tal com es comentava en el butlletí anterior corresponent al novembre, aquest fet ha estat possible gràcies a un sector serveis fort i dinàmic i a una contribució positiva de la resta de branques.

Quant als resultats del mercat laboral, la mitjana del 2016 del nombre d'afiliats a la Seguretat Social a Mallorca és un 5,2% superior a la mitjana del 2015. Aquest increment de la força laboral es manté també en el mes de gener d'enguany, atès que presenta una variació interanual del 4,9%. A més, al llarg del 2016 s'ha donat un descens de l'atur registrat del 13,2%, cosa que ha acompanyat la pujada del nombre de contractes del 10,4% anual. Amb tot, la taxa d'atur registrat anual (calculada com el nombre d'aturats registrats entre aquest mateix nombre més l'afiliació a la Seguretat Social) roman al voltant de l'11,4%. Quant a la sinistralitat laboral, l'índex presenta a Mallorca el valor més baix de totes les illes i a més el nombre d'accidents puja el 7,3% el 2016, l'increment més suau.

El sector de l'agricultura, la ramaderia i la pesca a l'illa de Mallorca compta el 2016 amb 5.161 afiliats a la Seguretat Social de mitjana. Respecte del 2015, quan el nombre d'altes era poc més de 5.000, es dona un increment de l'1,7%. Aquest augment s'associa a l'agricultura i la ramaderia (1,8%) i a la silvicultura (3,8%), ja que les afiliacions a la pesca es redueixen un 0,8% anual. Quant al sector secundari, la indústria manufacturera de Mallorca augmenta l'ocupació un 5,0% interanual, cosa que fa que el conjunt de la indústria quedi en un creixement del 4,1%. Paral·lelament, la demanda d'energia elèctrica també incrementa el ritme, el total del 2016 està un 1,2% per damunt de l'any anterior. L'ocupació dedicada a la construcció a Mallorca segueix la mateixa pauta que el conjunt de l'arxipèlag i es dóna un augment anual del 8,0%. En canvi, els indicadors avançats del sector del totxo no mostren el 2016 tanta fortalesa com el 2015. Així, el nombre de projectes visats pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears cauen tant en nombre (-3,3%) com en pressupost (–2,6%). La força laboral dedicada al sector serveis a Mallorca s'incrementa un 5,0%, amb una especial contribució de l'hoteleria (6,8%).

La temporada turística a Mallorca del 2016 corresponent als establiments reglats ofereix una pujada del nombre de viatgers i una encara més forta de les pernoctacions, la qual cosa ha reduït l'estada mitjana. En aquest sentit destaquen els apartaments turístics, on les nits facturades acumulades pugen un 3,5% i el nombre de visitants ho fa un 12,4%, amb la conseqüent caiguda del nombre de nits per viatger (–8,0%). En el cas dels establiments hotelers, ambdues magnituds evolucionen de

forma més similar (el nombre de viatgers s'incrementa un 8,1% i el de pernoctacions un 6,4%). Cal destacar que el turisme rural, encara minoritari a l'illa, té creixements importants en nombre de viatgers i de pernoctacions (17,6% i 16,8% respectivament). Amb tot, el nombre de turistes que escolliren l'illa de Mallorca gairebé arriba als 11 milions entre gener i desembre del 2016, la qual cosa representa un augment del 9,6%. Cal destacar com a mercat emissor el Regne Unit (8,1%) i Alemanya (6,2%) mentre que el turisme nacional sols aconsegueix mantenir-se (1,8%). L'arribada de turistes es troba en sintonia amb el passatge arribat per via aèria, el qual supera els 13 milions i creix un 10,7%, especialment els vols d'origen en el Regne Unit i Alemanya. El passatge que arriba als ports de Mallorca per via marítima augmenta en el cas de la línia regular (7,6%), però cauen el dels creueristes (–4,2%) respecte de les xifres del 2015.

Quant als indicadors d'activitat econòmica general, l'índex de confiança empresarial harmonitzat (ICEH) té una variació interanual positiva del 2,0% a Mallorca. Les tones de mercaderies embarcades i desembarcades dels ports de Palma i d'Alcúdia s'acosten a les 790 mil tones el 2016. Aquesta xifra manté la tendència a l'alça (14,3%) en el transport marítim, però les mercaderies arribades a l'aeroport de Son Sant Joan mantenen un to baixista (–8,2%). Tal com es veurà a l'apartat corresponent d'aquest butlletí, les hipoteques constituïdes, reflex de la inversió de les llars, pugen a Mallorca tant en nombre (21,7%) com en import total (36,8%). El revifament del mercat immobiliari també es veu en les transmissions sobre habitatges, que el 2016 superen el nombre de 10.00 i pugen més d'una tercera part. El consum de carburants també mostra un revifament el 2016 de gairebé el 4%.

Menorca

Menorca és l'única illa que tanca el 2016 per davall dels quatre punts percentuals i la producció en termes reals creix un 3,7%. En el quart trimestre de l'any passat la variació interanual de l'economia menorquina fou del 3,5%, i va mostrar així el mateix alentiment que la resta d'illes. Tal com reflecteixen les dades d'ocupació, l'illa més septentrional de l'arxipèlag presenta un pes més important de la indústria i de la ramaderia dins la producció total, després del sector serveis, que en qualsevol cas encapçala la rellevància relativa.

En el següent apartat s'analitzarà el mercat laboral a Menorca en el conjunt dels dotze mesos del 2016. L'afiliació mitjana en aquest període gairebé arriba a les 30.000 persones i queda un 3,5% per damunt del registre del 2015. En el mateix sentit, l'atur registrat del conjunt de l'any cau un 13,7% i el nombre mitjà de desocupats anual no arriba als 4.400. El nombre de contractes signats de gener a desembre suma 32.689, cosa que, si es compara amb el 2015, presenta un increment del 10,0%. La pujada de l'ocupació i el descens de la desocupació deixen la taxa d'atur registrat de Menorca en el 12,8%, una reducció de més de dos punts respecte d'un any enrere. Amb poc més de 1.000 accidents laborals, Menorca concentra el 6% de la sinistralitat laboral, però el nombre augmenta un 11,5% en termes interanuals.

El sector primari de Menorca incrementa el nombre d'afiliats a la Seguretat Social, un 2,1% el 2016 respecte de l'any anterior. Malgrat això, l'evolució no és uniforme, ja que els treballadors dedicats a l'agricultura i la ramaderia s'incrementen un 2,6%, la part que es dedica a la pesca cau un 4,4%. Els treballadors de la indústria menorquina representen el 12,1% del total de la indústria balear, amb de més de 3.200 persones de mitjana el 2016. Respecte d'un any ençà, això suposa una variació de l'1,9%, en la qual destaca la indústria manufacturera (1,8%). Quant a la demanda d'energia elèctrica del conjunt dels dotze mesos del 2016, cedeix un 0,7% respecte del 2015. Igual que succeeix al conjunt de les Illes Balears, el nombre d'afiliats dedicats a la construcció presenta pujades interanuals, però en el cas de Menorca són menys accentuades (3,5%). El nombre de projectes visats pel COAIB per a obres a Menorca és inferior el 2016 en comparació amb el del 2015 (–12,8%), en canvi el pressupost que impliquen en termes corrents és superior (9,2%). A Menorca el sector dels serveis també estira de la resta de l'economia i presenta una pujada de les altes a la Seguretat Social del 3,8%. Novament l'hoteleria, amb una variació del 6,6%, destaca com una de les activitats dels serveis més dinàmiques.

La campanya turística de Menorca supera els registres obtinguts l'estiu de l'any passat. El nombre de pernoctacions dels establiments hotelers per als mesos del 2016 supera els 4,6 milions i resulta un 13,5% més que el 2015. A més, la variació del nombre de viatgers en els hotels menorquins també supera els vuit punts percentuals i s'allarga l'estada mitjana un 4,5%. Els apartaments turístics reglats també ofereixen resultats per sobre els del 2015, especialment el nombre de viatgers (22,9%), tot i que les pernoctacions també s'incrementen (5,7%). Fruit del fort augment dels primers, l'estada mitjana es redueix un 13,9%. Quant a l'origen dels turistes, són majoritàriament d'origen britànic i espanyol i precisament aquests mercats emissors presenten fortes taxes de variació anual (8,5% i 18,5% respectivament). Si es consideren també la resta de nacionalitats, l'increment en el nombre de visitants queda en un 16,6%. Des de la perspectiva del mitjà de transport, els passatgers arribats per via aèria a l'aeroport de Maó supera amb escreix el milió i mig, un 10,5% més que l'any anterior. Els aeroports majoritaris d'origen dels passatgers es troben al Regne Unit i a la resta del territori espanyol (amb taxes anuals de passatge arribat del 10,0% i 9,4% respectivament), però cal destacar l'augment dels passatgers d'origen francès (42,2%) i suís (28,4%). Per via marítima, els ports de Menorca presenten un increment del passatge, tant pel que fa a la línia regular (6,3%), com als creueristes (21,9%).

La confiança empresarial a Menorca representada en l'ICEH millora respecte del trimestre precedent i en els primers tres mesos del 2017 mostra una variació interanual del 2,7%. El total de mercaderies que entren i surten del port de Maó té el 2016 un volum inferior al del 2015 (–6,4% en tendència), però cal tenir en compte que el Port de Ciutadella està prenent protagonisme en els darrers anys. En qualsevol cas, les tones de mercaderies arribades via aèria es mantenen a la baixa (–13,6%). La compravenda d'habitatges creix gairebé una cinquena part més i en el conjunt de l'any arriba a les 1.359 transaccions. El 2016 s'arriba a les 851 hipoteques sobre habitatges a Menorca, la qual cosa implica un increment del 6,4% respecte del 2015. És més destacat el canvi en l'import que impliquen, ja que la variació en aquesta illa és del 26,0%. El consum de carburants d'automoció, igual que a la resta d'illes, ascendeix, i en el cas de Menorca ho fa en un 2,1%.

Pitiüses

Eivissa i Formentera tanquen el conjunt del 2016 amb la variació anual més elevada dels darrers setze anys (4,3%). Tal com s'ha comentat a la resta d'illes, a les Pitiüses també es dona un cert alentiment de la taxa trimestral de creixement i en el quart trimestre la variació interanual és del 4,1%. De totes maneres, l'arxipèlag pitiús no perd el lideratge del dinamisme econòmic.

Un exemple del revifament de l'economia pitiusa es troba en el mercat de treball. Els treballadors d'alta en la Seguretat Social mostren una mitjana anual de 60.736 treballadors, 56.816 a Eivissa i 3.920 a Formentera. Aquestes xifres del 2016 comparades amb les del 2015 impliquen increments del 6,9% i del 4,4% respectivament. Quant al nombre de persones aturades, la mitjana anual també cau a una ràtio del 12,3%. Així les coses, la taxa d'atur registrat de l'any passat (10,5%) es redueix dos punts percentuals respecte de la taxa de l'any anterior (12,5%). Les Pitiüses, amb 2.659 accidents laborals, concentren el 15% de la sinistralitat, la qual ha crescut un 8,0%.

El pes de l'agricultura i la pesca de les Pitiüses sobre el total és el més baix de les Illes Balears. Malgrat el nombre mitjà anual d'afiliats a la Seguretat Social a penes superi el mig milenar, respecte d'un any ençà es donen increments relatius del 2,1% a Eivissa mentre es manté a Formentera. Les altes emmarcades en les activitats de pesca cauen el 2016 tant a Eivissa (–4,2%) com a Formentera (–3,8%), però el nombre de treballadors a l'agricultura i la ramaderia puja en ambdós casos (3,0% i 7,3% respectivament). La indústria i l'energia a les Pitiüses no abasta ni el 9% del total de treballadors de les Illes Balears del sector secundari el 2016, però presenta un creixement al voltant del 6,7% en termes anuals. L'afiliació es concentra majoritàriament en les indústries manufactureres, a les quals puja el nombre de treballadors un 4,7%. L'energia elèctrica demandada, que també reflecteix el dinamisme del consum intern, s'incrementa un 2,1%. L'afiliació al sector del totxo té a Eivissa i Formentera la variació més intensa del nombre de treballadors (9,2%), tot i que el repartiment entre Eivissa (9,7%) i Formentera (0,8%) sigui desigual. Malgrat aquest augment del capital humà, les perspectives de la construcció a l'arxipèlag pitiús són negatives. La tendència a la baixa dels projectes visats pel Col·legi d'Arquitectes de les Illes Balears és clara i tant el nombre com el pressupost total es redueixen, un –31,6% i un –19,1% termes interanuals respectivament. El sector dels serveis també millora el nombre d'afiliacions el 2016 i ho fa un 6,4% respecte d'un any enrere. En aquesta ocasió, juntament amb l'avanç del nombre de treballadors de l'hoteleria (7,5%), també destaca el de transport (8,5%).

La temporada turística de les Pitiüses incrementa les pernoctacions i el nombre de viatgers tant dels establiments hotelers com dels apartaments reglats. Per una banda, els viatgers que escolliren un hotel per pernoctar-hi entre el gener i el desembre augmenten un 14,6% respecte del 2015 i la xifra total supera l'1,8 milions de persones. Quant al nombre de nits facturades, l'increment es queda en un 6,1%, la qual cosa fa que l'estada mitjana s'escurci un 8,4%, i la mitjana anual quedi en 5 dies. Per una altra banda, l'evolució en els apartaments turístics és semblant a la dels hotels, amb un fort increment del nombre de viatgers (17,8%) acompanyat d'una taxa en el nombre de pernoctacions positiva però inferior (5,0%). Per tant també es dóna en aquest tipus d'allotjament un abreujament de l'estada mitjana (–10,9%). En aquest cas queda en 5,7 dies, lleugerament per damunt de l'estada mitjana als hotels. El nombre total de turistes que escull Eivissa i Formentera com a destinació turística el 2016 supera els 3 milions, amb un increment del 12,6% respecte del 2015. El Regne Unit destaca com la principal nacionalitat entre els turistes, amb gairebé 850.000 visitants, un 9,5% més que el 2015. En segon lloc es troba el mercat nacional, tot i que en aquest cas l'increment és menor (2,1%). A l'aeroport d'Eivissa arriben 3,7 milions de passatgers el 2016, la qual cosa representa un augment d'un 14,4%. El passatge d'origen nacional i el britànic són els que més pes tenen, però en termes relatius destaquen el francès, que l'any passat presenta una taxa de variació interanual del 33,9%, l'italià (22,9%) i l'alemany (19,5%). La via marítima repeteix aquests increments i els creueristes desembarcats al Port d'Eivissa s'incrementen un 31,3% en el conjunt del 2016. Respecte de la línia regular, si bé el passatge a Eivissa cau (–8,3%), a La Savina es registra un increment del nombre d'arribades i sortides (22,3%).

Com a indicador general es considera la confiança empresarial a les Pitiüses amb vista al primer trimestre del 2017 i l'ICEH s'incrementa un 2,9%, la ràtio més alta de totes les illes. Quant a les mercaderies embarcades i desembarcades als ports de les Pitiüses, també presenten taxes de variació elevades (16,2% a Eivissa i 25,4% a Formentera). En canvi, igual que succeeix a la resta d'aeroports de les illes, les mercaderies per via aèria reculen (–4,1%) respecte del 2015. En el conjunt del 2016, les compravendes d'habitatges a l'arxipèlag pitiús s'incrementen amb força (27,1%) i s'acosten a les 1.900 transaccions. Malgrat això, Eivissa i Formentera és la única regió on disminueix la constitució de noves hipoteques el 2016 (–31,0%), però l'import constituït s'incrementa (25,7%). El consum de carburants a Eivissa i Formentera també apunta cap a una millora del consum intern (6,3% de variació en el 2016 respecte del 2015).

1 Agropesquer

Agricultura

Taula 7. Creixement del VAB de l'agricultura, la ramaderia i la pesca

Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

2010	2011	2012	2013	2014	2015(p)	2016(a)
-0,4	0,3	-0,5	1,0	0,2	0,0	2,4

Font: Direcció General d'Ocupació i Economia

a: avanç p: provisional

El sector agropesquer tanca l'any 2016 amb una taxa de creixement d'un 2,4%, per sobre del tancament de l'any 2015 (0,0%). La previsió per al 2017 és arribar a una taxa positiva de creixement d'un 2,4%.

Taula 8. Afiliació a la Seguretat Social en l'agricultura

	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Illes Balears	**desembre**	**5.606**	↗	**3,1**
Mallorca	desembre	4.381	→	1,6
Menorca	desembre	659	↗	3,9
Eivissa	desembre	393	↗	7,1
Formentera	desembre	17	↘	-5,6

Font: Ibestat (a partir de dades de la TGSS)

Segons les dades publicades pel Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, el VAB agrari de les Illes Balears arriba als 90,26 milions d'euros el 2014, la qual cosa dona, després de descomptar les amortitzacions i els imposts nets de subvencions, una renda agrària de 37,2 milions d'euros. La producció de la branca agrària balear, que arriba a 217,77 M €, es desagrega en un 60% en producció vegetal (principalment hortalisses, farratges i fruites), un 32% de producció animal i un 1% en producció de serveis. La resta són activitats secundàries no separables. Per al 2016 únicament es disposa encara de la informació a escala estatal. Segons la segona estimació del valor que genera l'activitat de la producció agrícola i ramadera, la renda agrària nacional és de 25.687,7 milions d'euros. Aquesta xifra suposa un increment del 6,9% respecte del valor generat per la producció del 2015. Aquest increment s'acompanya d'un augment de l'1,6% de l'ocupació en aquest sector. La millora del 2016 en relació amb el 2015 es deu al bon comportament a Espanya de la producció vegetal, que augmenta en valor fins a un 4,4% per mor fonamentalment de la producció (8,4%). En canvi, disminueixen els preus (-3,7%), entre els quals el de les hortalisses (-11,4%), els cereals (-11,1%) i el de l'oli d'oliva (-4,3%). Pel que fa a la renda de la branca ramadera, augmenta en valor un 0,7% perquè, encara que la producció augmenta un 4,5%, els preus disminueixen respecte d'un any ençà (-3,6%).

Taula 9. Indicadors de l'agricultura

	Darrera dada			Variació interanual (%)			
Mercat central de Mallorca (productors)		**Tones**	**PMP**	**Tones**		**PMP**	
Fruita	gener-desembre	876	1,1	↘	-13,0	↗	8,7
Hortalisses	gener-desembre	2.182	1,1	↘	-8,6	→	0,9
Patates	gener-desembre		0,5			↗	16,7
Total	gener-desembre	3.058	1,1	↘	-9,9	↗	10,5
Mercaderies agràries exportades		**Tones**	**Milers d'€**	**Tones**		**Milers d'€**	
Patates	gener-desembre	15.795	8.762	↗	19,3	↗	33,7
Regne Unit	gener-desembre	6.008	3.619	↗	42,8	↗	50,6
Dinamarca	gener-desembre	2.805	1.635	↘	-13,0	↘	-5,6
Goma de garrofí	gener-desembre	1.360	10.080	↘	-16,8	↘	-5,0
Alemanya	gener-desembre	272	2.004	↘	-23,7	↘	-10,8
Dinamarca	gener-desembre	346	2.736	↘	-21,2	↘	-7,6
Vins i licors	gener-desembre	2.013	10.705	→	-0,9	↗	11,2
Alemanya	gener-desembre	728	4.019	↗	14,2	↗	13,2
Suïssa	gener-desembre	240	2.315	↗	15,5	↗	15,2

Font: Mercapalma, Ibestat

PMP: preu mitjà ponderat

Al desembre del 2016 hi ha a les Illes Balears 5.606 persones afiliades a la Seguretat Social en agricultura i ramaderia, un 3,1% més que en el mateix mes de l'any anterior. Un 40,8% d'aquests treballadors estan afiliats al règim agrari, que augmenta un 3,3% en termes interanuals. Un 43,5% són autònoms i respecte de l'any anterior el nombre disminueix un 0,2%. El 15,7% restant dels afiliats pertanyen al règim general, i la variació interanual puja fins a un 13,1% en aquest cas. Per illes, l'afiliació s'incrementa més a les Pitiüses i a Menorca que a Mallorca, encara que el 78% dels afiliats consten a l'illa major.

La comercialització de fruita i hortalissa que prové dels productors disminueix un 9,9%

En el mercat central de Mallorca, segons les dades acumulades del 2016, s'han comercialitzat 211.935 tones de **fruita i hortalissa** que prové de majoristes i productors, un 9,0% més que en el mateix període de l'any 2015. El signe positiu d'aquesta dada es produeix per la comercialització que prové dels majoristes (9,3%) d'ambdós tipus de producte, més en el cas de la fruita (15,7%) que en el de l'hortalissa (2,9%). En canvi, la comercialització dels productors disminueix un 9,9% des del gener fins al desembre per a ambdós tipus de producte, més en el cas de la fruita (-13,0%) que en el de l'hortalissa (-8,6%). Aquest comportament en la demanda s'acompanya d'un augment del preu mitjà de la fruita (8,7%) i del de l'hortalissa (1,0%). Cal destacar que el preu mitjà de la patata augmenta un 16,7% des del gener al desembre respecte del mateix període d'un any ençà.

Segons dades del 2016, encara provisionals, del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, la producció durant la campanya dels **cereals** que més es cultiven a les Illes Balears (blat, ordi i civada) gairebé es manté igual a la de l'any anterior, llevat de l'augment de la de blat, amb una superfície de cultiu que fou major. Així, la producció de blat va ser de 7,8 milers de tones (un 4,1% més) en una superfície de conreu de 4.620 hectàrees (7 més que la superfície del 2015). La producció d'ordi supera els 30,8 milers de tones (un 0,3% menys) en una superfície de conreu (19.135 hectàrees) superior a la de 2015 en 24 ha. Quant a la producció de civada, disminuí un 0,9% interanual arribant als 8,1 milers de tones, en una superfície de conreu de 14.480 hectàrees que, igual que els altres cultius, va augmentar (en aquest cas en 13 hectàrees). Per al conjunt nacional, augmenta la producció de tots tres tipus de cultiu, més en el cas de la civada (42,8%), seguida de l'ordi (38,5%) i del blat (24,8%) en una superfície de cultiu que augmenta excepte per al blat (-0,3%).

Amb una producció d'oli qualificat de 339.345 litres en la campanya 2015-2016 (110,8% superior a la producció de la campanya anterior), la comercialització d'**oli d'oliva** amb denominació d'origen (DO) arriba als 278.548 litres el 2016, un 28,6% més que l'any anterior, segons dades de la denominació d'origen Oli de Mallorca. El 76% de les vendes són per al mercat local (un 20,9% més que l'any 2015), un 10,6% per a Europa (amb una variació del 25,9% interanual), un 7% per a la península (on gairebé es triplica) i el 6,4% restant és demanda per a tercers països, on les vendes també augmenten fins a un 58,2%.

Pel que fa al **raïm** per a vinificació, la producció de l'any 2016 és de 9,3 milers de tones a les Illes Balears, un 12,1% més que l'any anterior, en una superfície de vinya de 1.580,4 hectàrees (un 2,5% inferior a la de l'any 2015). Un 52% del total de raïm produït correspon a la denominació vi de la terra, que augmenta un 14,2% respecte d'un any ençà, tot i que en la superfície de vinya disminueix (-3,2%) i arriba a les 871 hectàrees. La producció de vi restant, que correspon a la denominació d'origen (DO Binissalem i DO Pla i Llevant), és de 4,5 milers de tones, un 9,9% més que l'any anterior en una superfície de vinya que també disminueix respecte d'un any ençà (-1,7%). La producció total de vi que resultà de la collita és de 60.013 hectolitres —un 10,2% més en termes interanuals—, dels quals 29.616 corresponen a vi amb denominació d'origen (un 9,3% més) i 30.397 a vi de la terra (11,1%). Per tipus de vi, un 44,5% és vi negre, que s'incrementa un 15,8%; un 30,6% és vi blanc (un 2,6% més que la producció del 2014), i el 24,9% restant és vi rosat, que augmenta un 10,8% interanual. Cal recordar que des del gener del 2016 els productors de raïm s'han de regir per la nova normativa europea que regula la plantació de la vinya. Amb aquesta nova normativa es passa d'un sistema de drets de plantació a un d'autoritzacions.

És a dir, els productors hauran de sol·licitar autorització a l'Estat per plantar vinya fins a un màxim de l'1% més de la superfície existent.

Pel que fa a la producció d'ametla de Mallorca amb indicació geogràfica protegida (reconeguda des del juliol del 2014) com ja avançàvem a l'anterior butlletí es manté la previsió de 1.800 tones de fruit en gra de la campanya 2016/2017, segons dades de la Mesa Nacional de Fruita Seca. Aquesta xifra representa entorn del 19,7% més que la producció del 2015, però un 4% inferior a la mitjana dels darrers cinc anys. El preu, al voltant de 5,50 euros per quilo a les Balears, es manté a la baixa (fins a un 33% inferior al del 2015) com a conseqüència de l'elevada entrada d'ametla de Califòrnia. Per a l'àmbit nacional, la previsió de la producció és a la baixa (-11%), però resulta ser fins a un 6% superior a la mitjana dels darrers cinc anys.

Enguany, les inundacions fan malbé les plantacions de cereals, d'hortalisses i de patata primerenca, la sembra de la qual es du a terme fins al gener i es recullen els primers fruits a principi de març. A això se suma l'aparició del bacteri *Xylella* que produeix malalties greus a arbres i arbusts presents a l'arxipèlag com els ametlers, l'olivera, els cítrics, la prunera o la figuera, entre d'altres i que ha propiciat ja la tala d'alguns exemplars a les Balears. Alhora, se sumen les gelades de les collites en bona part d'Europa que han apujat els preus d'algunes fruites i hortalisses.

En el **mercat exterior** augmenta l'exportació de patata tant en volum (19,3%) com en valor monetari (33,7%) en l'acumulat del gener al desembre del 2016. Entre els principals països compradors d'aquest tubèrcul, augmenta al Regne Unit, mentre que disminueix l'exportació cap a Dinamarca. Destaca també Alemanya pel fet que hi augmenta significativament en termes relatius tant la quantia com l'import exportat de patata el 2016. Pel que fa a la goma de garrofí, fins a final d'any, disminueix tant el volum de les vendes internacionals (-16,8%) com el valor monetari (-5,0%). La demanda d'aquest producte retrocedeix per a Alemanya i per a Dinamarca en l'acumulat de l'any. D'altra banda, augmenta l'exportació cap a altres països com ara els Estats Units i Itàlia. El mercat exterior per al vi i el licor s'alenteix en volum exportat, si bé es manté en positiu en valor monetari (11,2%). Les vendes es mantenen en positiu per a Suïssa (15,5%) i per a Alemanya (14,2%), però altres països, que fins aleshores destacaven per millorar l'exportació de vi i licors de les Illes Balears, com ara Cap Verd, en disminueixen la demanda.

Ramaderia

Taula 10. Indicadors de la ramaderia

Carn sacrificada en els escorxadors (tones)	Darrera dada 2016		Variació interanual (%)	
Bestiar boví	gener-desembre	2.252	↘	-5,9
Bestiar oví	gener-desembre	1.798	↗	2,3
Bestiar cabrum	gener-desembre	37	↗	67,4
Bestiar porcí	gener-desembre	3.994	→	-0,2
Bestiar equí	gener-desembre	10	↘	-31,2
Aus	gener-desembre	239	↘	-81,5

Font: Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient

Segons les dades acumulades de l'any 2016 del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, les tones de carn de bestiar sacrificat en els **escorxadors** de les Illes Balears disminueixen en general, excepte les de carn de bestiar oví (2,3%), la qual després del porcí i del boví roman com la varietat més demandada. Quant al bestiar cabrum, augmenta en 15 tones més sacrificades en el 2016 en comparació a l'any anterior. Si es consideren les xifres del conjunt nacional per a l'any 2016, creix la carn sacrificada per a tot tipus de bestiar, més en el cas del bestiar caprí (8,0%), seguida del porcí (5,3%). Les tones de boví i oví també s'incrementen a Espanya, però per davall d'un 2%.

La crisi lletera situa el preu que rep el ramader per sota de la mitjana nacional

Les associacions agràries illenques analitzen el sector i conclouen que continuen els preus baixos que es paguen per la llet als ramaders, així com els elevats costos de producció. D'aquesta manera, el preu mitjà ponderat que reben els ramaders de les Illes Balears, malgrat augmentà al setembre, al darrer mes del 2016 s'iguala al que marcava a l'agost (0,306 euros per litre), quan al principi de l'any 2016 era superior (0,327), segons dades del Fons Espanyol de Garantia Agrària. Aquest preu el situa per davall de la mitjana nacional (0,313 euros per litre al desembre). No obstant això, la crisi lletera és latent en el conjunt de la Unió Europea des del final de les quotes pel març del 2015, amb el posterior augment de la producció de la llet i també el descens del consum en països com Espanya. Tot sumat ha provocat la caiguda de preus en tots els països comunitaris el 2016.

Pesca

Al desembre del 2016, el nombre d'afiliats en el sector pesquer és de 610 treballadors, amb una disminució d'un 2,6% respecte del desembre del 2015. L'afiliació al sector disminueix en general per a totes les illes, més en el cas de Menorca, que pel desembre compta amb un 5,5% menys d'afiliats.

Taula 11. Afiliació a la Seguretat Social en el sector pesquer

	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Illes Balears	**desembre**	**610**	↘	**-2,6**
Mallorca	desembre	437	↘	-3,1
Menorca	desembre	69	↘	-5,5
Eivissa	desembre	72	→	1,4
Formentera	desembre	32	↗	3,2

Font: Ibestat (a partir de dades de la TGSS)

La **producció pesquera** declarada a les Illes Balears durant l'any 2016 és de 3.320 tones, amb un valor en primera venda de 20,43 milions d'euros. En comparació amb l'any anterior (3.393 tones i 20,59 milions d'euros), les dades representen una disminució d'un 5,1% a les captures, i d'un 0,8% en el valor econòmic. Així, el preu mitjà de la producció total de peix augmenta un 4,5% (de 6,07 €/kg a 6,35 €/kg) i continua així la recuperació de preus iniciada el 2015. Tot i això, encara s'acumula un decrement conjunt del 5,2% respecte dels preus de 2008.

El conjunt de les vint espècies més venudes ha minvat lleugerament el valor en comparació amb el 2015. Aquestes espècies suposen el 76% del total de vendes (el 69% a la temporada del 2015).

Taula 12. Indicadors de producció pesquera, 2016

			Variació interanual (%)			
Captures	**Pes (kg)**	**Valor (€)**	**Pes (kg)**		**Valor (€)**	
Aladroc	165.813	782.785	↘	-4,8	↘	-6,4
Gerret	52.363	551.245	↘	-3,4	↗	2,6
Rajades	47.559		↘	-11,8		
Gamba vermella	36.739	3.547.682	↘	-5,2	↘	-7,4
Sorell	26.608					
Llampuga	21.952	548.555	↘	-5,5	↗	11,0
Morralla	17.842		↘	-2,7		
Pop	17.655		↗	3,0		
Moll vermell	17.219	594.359	↗	17,7	↘	-15,6
Llagosta	14.389	1.663.368			↗	6,7
Calamar		1.195.221			↗	9,0
Caproig		1.068.296			↗	6,7
Gall de Sant Pere		813.810			↘	-5,6
Escamarlà		725.280			↘	-4,4

Font: Direcció General de Pesca i Medi Marí

L'aladroc i la llampuga s'han depreciat, mentre que pràcticament totes les altres espècies tradicionalment importants han mantingut o incrementat el preu. Enguany s'han capturat unes 280 tones menys de gamba vermella, motivada pel col·lapse de la pesquera de "Sóller" (ponent de Mallorca) durant l'estiu, amb un preu mitjà (25,69 €/kg) que també ha disminuït un 2,3%. Destaca l'augment del 25% del preu del pop, encara que les captures són pràcticament les mateixes que el 2015.

2 Indústria i energia

Taula 13. Creixement del VAB de la indústria i l'energia a les Illes Balears

Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

Anual				Trimestral											
2012	2013	2014	2015	2014				2015 (p)				2016 (a)			
		(p)	(a)	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
-0,8	-1,1	-1	1,9	-1,8	-1,1	-0,9	-0,4	0,7	1,9	2,4	2,7	2,8	2,8	2,5	2,2

Font: Direcció General d'Ocupació i Economia

a: avanç p: provisional

Alguns indicadors sectorials, com ara l'afiliació en la indústria, l'entrada de comandes o les vendes a l'exterior, continuen mostrant una evolució moderadament positiva que es reflecteix també en la progressió a l'alça del **valor afegit brut** (VAB) del sector de la indústria i l'energia de les Balears, encara que és el que presenta un creixement més contingut, especialment en el segon semestre del 2016. Així, durant el quart trimestre d'enguany, la variació interanual del VAB a preus constants presenta un creixement interanual d'un 2,2 %, tres dècimes menys que el registre del tercer trimestre i molt allunyat del valor mitjà de tots els sectors (4,0 %). L'exercici del 2016 es tanca amb un augment interanual d'un 2,6 %. D'altra banda, el quart trimestre del 2016, el PIB de la indústria espanyola recupera una part del dinamisme perdut en el tercer trimestre (1,7 %) i la taxa de variació queda en un 2,2 % interanual. L'increment interanual de la indústria manufacturera espanyola és una mica més suau i se situa en un 2,0 %.

La indústria incrementa el VAB un 2,6 % interanual en el 2016

A Espanya, l'**indicador de clima industrial** es recupera i al febrer registra un saldo d'1,9 punts. Aquesta dada representa una millora de 2,5 respecte del valor del mes de gener i de 5,1 punts en relació amb el febrer de 2016. En termes interanuals, aquest avanç s'explica per la millora dels tres indicadors parcials, fonamentalment pel de les expectatives de producció (6,5 punts d'increment). La cartera de comandes millora en 5,2 punts mentre que l'estoc de productes acabats baixa 3,7 punts.

Els **indicadors de confiança empresarial** de les Illes Balears revelen que més d'una quarta part (26,7 %) dels gestors de les empreses del sector de la indústria valoren de manera favorable la marxa del negoci durant el quart trimestre de 2016, mentre que el 16,7 % dels enquestats ho fan de forma desfavorable. El balanç de situació sectorial millora lleugerament respecte del trimestre anterior i queda en 10,0 punts, molt per sobre del saldo mitjà de tots els sectors econòmics (1,9 punts). En relació amb la valoració d'un any enrere (–10,0 punts), el saldo de l'actual trimestre avança 20,0 punts. Quant a les expectatives per al primer trimestre d'enguany, la indústria reflecteix una de les millors valoracions de tots els sectors, juntament amb la construcció. El 16,7 % de les respostes consideren que la marxa del negoci serà favorable davant del 18,3 %, que opinen que serà desfavorable. En conseqüència, el balanç d'expectatives queda en –1,6 punts (5,0 punts més que la valoració d'un any enrere), molt superior al saldo mitjà de tots els sectors econòmics (–8,2 punts). D'altra banda, l'índex de confiança empresarial harmonitzat (ICEH) del sector durant el present trimestre reflecteix un avanç de la confiança empresarial d'un 6,5 % interanual, i se situa així més de quatre punts percentuals per sobre de la confiança mostrada per tots els sectors econòmics (2,4 %).

El sector de la indústria i l'energia a les Illes Balears té al gener d'enguany 20.931 afiliats al règim general de la **Seguretat Social** i 5.531 al d'autònoms, amb un total de 26.462 cotitzadors. Aquests valors representen, respecte del gener del 2016, un increment d'un 3,5 % en el nombre total d'afiliats. Aquest mes es guanyen afiliats tant en el règim general (un 4,0 % interanual) com en el d'autònoms (1,6 %). La indústria manufacturera de l'arxipèlag és l'activitat predominant del sector, atès que agrupa aproximadament el 80 % dels cotitzadors. Aquesta branca guanya un 4,1 % d'afiliats, lleugerament per sobre de l'increment mitjà de tot el sector. Per contra, hom ha de ressaltar que l'activitat de subministrament d'energia, gas i aire condicionat perd un 7,4 % d'afiliats —tots corresponents a l'illa de Mallorca— en relació a un any enrere.

L'afiliació a la Seguretat Social de la indústria s'incrementa un 3,5 % interanual

Per illes i en termes percentuals, el principal increment interanual d'afiliació a la Seguretat Social es produeix a Eivissa (7,8 %), encara que concentra una part molt petita del nombre total del sector. Mallorca (3,0 %) i Menorca (3,9 %) també presenten variacions positives. Formentera, en canvi, és l'única illa que perd afiliats (–1,4 %).

Taula 14. Indicadors de la indústria i l'energia

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Energia elèctrica demandada (Mwh)[1]	gener	482.341	↗	4,3
Índex de producció industrial[1]	desembre	77,8	→	1,4
Ocupats totals a indústria i energia	gener	26.462	↗	3,5
Assalariats	gener	20.931	↗	4
Autònoms	gener	5.531	→	1,6
Ocupats segons activitats	gener	26.861	↗	2,9
Indústries extractives	gener	351	→	1,4
Indústries manufactureres	gener	21.221	↗	4,1
Energia elèctrica, gas i aigua	gener	4.890	→	0,9
Mallorca				
Energia elèctrica demandada (Mwh)[1]	gener	374.970	↗	3,8
Ocupats segons activitats	gener	20.860	↗	3,0
Indústries extractives	gener	273	→	0
Indústries manufactureres	gener	16.318	↗	4,2
Energia elèctrica, gas i aigua	gener	4.269	→	-1,3
Menorca				
Energia elèctrica demandada (Mwh)[1]	gener	37.092	→	1,4
Ocupats segons activitats	gener	3.306	↗	3,9
Indústries extractives	gener	16	→	0,0
Indústries manufactureres	gener	3.166	↗	4,0
Energia elèctrica, gas i aigua	gener	124	→	1,6
Pitiüses				
Energia elèctrica demandada (Mwh)[1]	gener	70.280	↗	9,5
Ocupats segons activitats	gener	2.253	↗	7,4
Indústries extractives	gener	62	↗	8,8
Indústries manufactureres	gener	1.695	↗	3,2
Energia elèctrica, gas i aigua	gener	496	↗	24,9

Font: INE, Ibestat, TGSS, elaboració pròpia

[1] La variació és de la cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)

Al desembre, la **producció industrial** perd força i l'índex registra una variació interanual d'un 1,2 %, 7,7 punts percentuals per sota del valor del novembre. Les destinacions econòmiques de la producció que registren els increments més significatius són els béns d'equip (9,8 %) i l'energia (4,3 %). Els béns de consum (–12,9 %), especialment els no duradors (–15,0 %), continuen a la baixa. L'exercici de 2016 es tanca amb un increment de la producció d'un 1,9 %. A Espanya, la taxa interanual d'aquest mes cedeix un 1,6 % i la variació de la mitjana anual també queda en positiu (1,6 %).

Al gener, després que el darrer trimestre del 2016 mostràs

augments moderats, els **preus industrials** a les Balears s'activen a causa de la forta pujada del preu de l'energia (un 41,5 % respecte d'un any enrere) i la taxa interanual de l'índex se situa en un 21,9 %, el valor més alt de la sèrie disponible i gairebé 18 punts percentuals més que el registre del mes de desembre. També en el conjunt de l'Estat augmenta la taxa interanual (7,5 %). A l'igual que els mesos precedents, a les Balears no s'observen fluctuacions rellevants en les diferents destinacions econòmiques dels béns, tret de l'energia. D'altra banda, la variació mitjana dels preus durant el 2016 en relació amb l'any anterior és d'un −7,2 % a les Balears i d'un −3,1 % a Espanya.

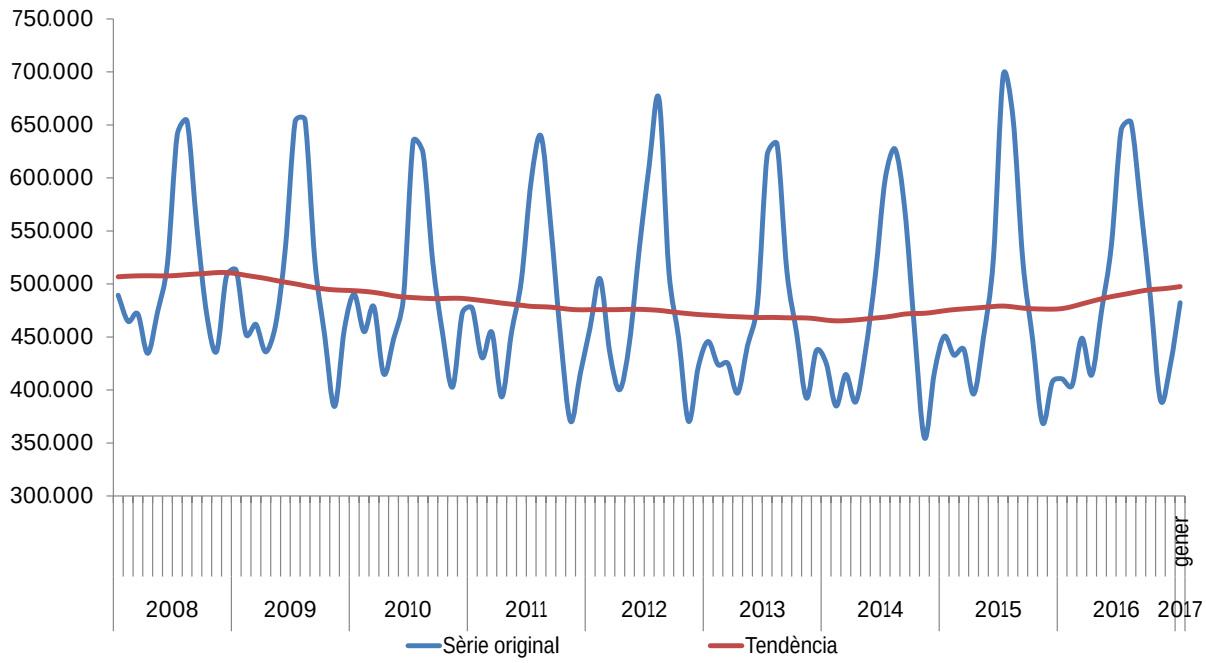
La facturació de la indústria de les Illes Balears tanca l'exercici 2016 en negatiu

La facturació de la indústria de les Illes Balears ha disminuït els darrers mesos del 2016. La variació interanual de l'índex de la **xifra de negoci** de la indústria del mes de desembre cau un 8,9 %, vuit punts percentuals per sota del valor del novembre (−0,9 %). Al conjunt de l'Estat la taxa es manté en la zona positiva (2,5 %). A l'arxipèlag, la variació mitjana de la xifra de negocis de la indústria de tot el 2016 és d'un −0,5 % interanual, i al conjunt de l'Estat és d'un 0,4 %.

D'altra banda, durant el mes de desembre l'**entrada de comandes** del sector industrial de l'arxipèlag continua en un nivell alt i la taxa de variació de l'índex és d'un 6,5 %. A Espanya, en canvi, els encàrrecs del sector retornen als valors negatius (−4,6 %). A les Balears, les comandes acumulades durant tot el 2016 creixen un 5,1 % interanual, mentre que a Espanya es mantenen pràcticament en el mateix nivell que al 2015 (0,0 %).

Energia

Gràfic 8. Energia elèctrica mensual demandada a les Illes Balears (MWh)

Font: Ibestat i elaboració pròpia

Al mes de gener, la **demanda d'energia elèctrica** en el conjunt de l'arxipèlag és de 482,3 gigawatts, la qual cosa representa un increment intermensual del consum d'un 13,9 % i, en termes interanuals, d'un 17,5 %. Aquest increment de la demanda és general a totes les illes i són destacables, en termes percentuals, els augments de Formentera i d'Eivissa, en ambdós casos per sobre del 20,0 %. A Mallorca i a Menorca les pujades són lleugerament inferiors, amb variacions del 17,3 % i del 13,5 %, respectivament. El consum acumulat en el conjunt de l'arxipèlag durant el 2016 registra un moderat increment interanual (1,2 %), destacant el registrat a Formentera (3,2 %). Únicament a Menorca se'n registra una taxa negativa (−0,7 %). D'altra banda, d'acord amb les dades de Xarxa Elèctrica d'Espanya (REE) relatives als components del creixement de la demanda corresponents al conjunt del 2016, la laboralitat i la temperatura registren, respectivament, valors d'un 0,2 i d'un −1,7, mentre que la demanda corregida se situa en un 2,1.

Taula 15. Principals béns industrials exportats des de les Illes Balears

Principals mercats exteriors[1] (milers d'€)	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Calçat	**gener-desembre**	**85.599,1**	↘	**-8,8**
Alemanya	gener-desembre	13.524,6	↘	-3,9
França	gener-desembre	11.968,4	↘	-32,0
Itàlia	gener-desembre	11.377,8	↘	-2,2
Xina	gener-desembre	8.133,3	↘	-12,9
Perfumeria i cosmètics	**gener-desembre**	**28.088,5**	↗	**3,6**
Hong Kong	gener-desembre	4.452,1	↘	-34,5
Regne Unit	gener-desembre	4.116,7	↘	-18,0
Suïssa	gener-desembre	3.207,1	↗	74,5
Països Baixos	gener-desembre	2.658,2	↗	46,1
Pell i cuiro	**gener-desembre**	**5.580,0**	↘	**-6,1**
Itàlia	gener-desembre	2.168,5	↗	147,1
Xina	gener-desembre	1.222,1	↘	-52,4
Vietnam	gener-desembre	440,9	↗	77,8
Regne Unit	gener-desembre	378,9	↗	10,7
Joieria i bijuteria	**gener-desembre**	**6.988,2**	↗	**22,4**
Hong Kong	gener-desembre	1.363,6	↗	272,6
Estats Units	gener-desembre	1.284,0	↗	37,7
França	gener-desembre	529,4	↘	-22,0
Portugal	gener-desembre	495,8	↗	52,8
Mobles	**gener-desembre**	**21.826,6**	↗	**317,8**
República Dominicana	gener-desembre	14.280,0	↗	787,9
Sri Lanka	gener-desembre	3.294,0	↗	9.505,0
Jamaica	gener-desembre	1.278,8	↗	123,8
Cap Verd	gener-desembre	764,5	↗	29.723,1
Total exportacions indústria manufacturera[2]	**gener-desembre**	**917.102,6**	↗	**5,0**
Total exportacions[2]	**gener-desembre**	**1.165.684,3**	→	**0,7**

Font: ICEX, elaboració pròpia

[1]El total de cada un dels sectors no suposa la suma dels països que s'esmenten en aquesta taula

[2]El "total exportacions" no suposa la suma dels sectors que s'esmenten en aquesta taula

L'activitat comercial amb l'exterior ha recuperat un cert dinamisme el darrer trimestre del 2016, sobretot pel que fa a les vendes. Al desembre, el valor total de les **exportacions** (gairebé 145,0 M€) s'incrementa més de tres quartes parts (77,8 %) en termes interanuals, mentre que les importacions (92,0 M€) augmenten un 8,1 %. El saldo del mes és positiu (53,0 M€) i la taxa de cobertura queda en el 157,6 %.

Comparant les dades acumulades del 2016 amb les del 2015, les exportacions pugen gairebé de forma imperceptible (0,7 %) i la facturació arriba a 1.165,7 milions d'euros. Les importacions (1.417,5 M€), en canvi, disminueixen considerablement (-9,7 %), la qual cosa explica, per una part, la reducció del saldo comercial negatiu en gairebé un 39,0 % i, per altra part, la millora de la taxa de cobertura del període en 8,5 punts percentuals, que queda en el 82,2 %, la més alta dels darrers anys.

La taxa de cobertura del 2016 millora en 8,5 punts percentuals

Durant el 2016, el valor facturat pels productes de la indústria manufacturera (917,1 M€) creix un 5,0 % i representa el 78,7 % del total exportat. Com hem observat en anteriors ocasions, algunes manufactures perden força any rere any. El cas més paradigmàtic és el del calçat, el qual ha reduït les vendes un 8,8 % durant el 2016. També tanquen l'exercici amb variacions negatives, seguint la classificació d'activitats CNAE, la indústria química —tot i ser una de les principals partides exportadores— i les indústries tèxtil (–9,6 %) i de confecció de prendes de vestir (–2,4 %). En canvi, la resta d'activitats manufactureres presenten taxes de variació positives, i destaquen, en termes percentuals, les vendes de productes de fusta i suro (471,8 %), mobles (317,8 %), materials i equips elèctrics (123,0 %), productes de joieria i bijuteria (22,4 %), productes de plàstic (62,2 %) i perfums i cosmètics (3,6 %).

Els països pertanyents a la Unió Europea constitueixen el mercat principal dels productes de les Balears, encara que el 2016 Islàndia ocupa el primer lloc en el rànquing de països, amb un volum de vendes de 120 milions d'euros. A continuació, França (105,1 M€), seguida d'Itàlia (92,3 M€), dels Països Baixos (70,0 M€), d'Alemanya (62,6 M€) i, finalment, de dos països americans, els Estats Units (62,2 M€) i la República Dominicana (61,8 M€).

El 2016, les exportacions del conjunt de l'Estat augmenten un 1,9 % interanual i les importacions davallen un 0,5 %. La taxa de cobertura comercial en l'àmbit estatal també millora lleugerament i queda en el 93,1 %.

3 Construcció

Taula 16. Creixement del VAB de la construcció a les Illes Balears

Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

Anual					Trimestral											
2011	2012	2013	2014	2015	2014				2015 (p)				2016 (a)			
				(p)	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
-4,4	-5,5	-5,4	-2,6	2,9	-4,1	-3,1	-2,3	-1,1	1,5	2,7	3,4	3,9	3,8	3,6	3,8	3,6

Font: Direcció General d'Ocupació i Economia

a: avanç p: provisional

La construcció a les Illes Balears segueix per una senda de creixement pel que fa als indicadors que registren l'activitat de manera contemporània, tot i que els indicadors avançats mostren certa desacceleració a mitjà termini. Això es reflecteix en la taxa de creixement interanual del VAB de la construcció del quart trimestre del 2016, la qual és d'un 3,1% i és manté en positiu des de fa més de dos anys. A l'àmbit estatal, el sector enllaça deu trimestres seguits amb taxes interanuals positives i en el darrer trimestre del 2016 arriba al 2,2%.

Taula 17. Indicadors de la construcció

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Assalariats	gener	34.506	↗	10,7
Autònoms	gener	14.051	↗	2,2
Contractes de treball	febrer	6.695	↗	19,1
Certificats de final d'obra	novembre	122	↘	-3,2
Mallorca				
Assalariats	gener	26.268	↗	12,3
Autònoms	gener	10.747	↗	2,7
Contractes de treball	febrer	4.804	↗	22,4
Menorca				
Assalariats	gener	2.240	↗	8,3
Autònoms	gener	1.156	↘	-2,4
Contractes de treball	febrer	373	→	1,4
Pitiüses				
Assalariats	gener	5.995	↗	5,4
Autònoms	gener	2.035	↗	2,1
Contractes de treball	febrer	1.518	↗	14,3

Font: Ibestat, OTIB, TGSS

El nombre de **certificats de final d'obra** que es presenten als ajuntaments de les Balears indica l'evolució recent de l'activitat de la construcció. Durant l'any 2016 es varen expedir 877 certificats de final d'obra, la qual cosa representa un decreixement del 21,4% respecte del 2015, i presenta un comportament similar quant al nombre d'edificis (-24,8%). En línia amb les dades anteriors, el valor de la liquidació de l'execució material de les obres també cau, fins i tot en major intensitat (-29,7%). Les dades corresponents al darrer trimestre evidencien que la tendència a la baixa se suavitza. Així, el nombre de certificats des d'octubre a desembre té una variació interanual d'un -3,6% i el nombre d'edificis, d'un -3,8%. El **consum de ciment** és un indicador simultani al de l'activitat de la construcció, però es disposa de la informació relativa a les Illes Balears amb més d'un any de retard. Durant l'any 2015 es consumiren 330,5 milers de tones de ciment, la qual cosa representa un augment del 25,0%. En l'àmbit estatal el creixement per al mateix període és més moderat (4,2%).

El sector de la construcció, especialment en la part enfocada a habitatges, pot ser intensiu en mà d'obra. Així, l'augment en el

ritme d'activitat s'acompanya d'un increment del **capital humà** dedicat a la construcció. El darrer dia de gener d'enguany la Seguretat Social té 48.605 treballadors d'alta, la qual cosa significa un augment d'un 8,2% respecte del mateix moment del 2016. Destaca la millora en el nombre d'assalariats, que representen el 71% del total i que s'incrementen un 10,7%. Paral·lelament a l'evolució dels treballadors, el nombre de comptes de cotització en actiu a les Illes Balears augmenta amb força (5,8%). Els treballadors inclosos en el règim especial de treballadors autònoms sumen 14.051 altes, un 2,2% més que en el mateix període del 2016. Per branques d'activitat, la construcció d'edificis presenta un increment de capital humà del 9,9% i la construcció especialitzada mostra una variació interanual d'un 7,3%. L'enginyeria civil té disminucions del capital humà (-4,1%). Tot i ser generalment positives les dades d'afiliació per branques, es produeix una certa moderació en l'afiliació de treballadors després de créixer durant l'any 2015 a taxes de dos dígits. Pel que fa a la desagregació territorial, l'illa amb l'increment més elevat en termes relatius en aquest mes de gener és Formentera (13,0%), seguida de Mallorca (9,4%), mentre Menorca i Eivissa i creixen menys (4,5% i 4,2% respectivament). L'atur registrat evoluciona favorablement a totes les illes i de mitjana es redueix un 22,4% al febrer. Les dades de l'enquesta de població activa del quart trimestre consoliden la senda de creixement del trimestre anterior, i repeteixen les taxes de creixement per damunt del 20%. Així, la població resident a les Illes Balears ocupada en el sector de la construcció entre octubre i desembre del 2016 presenta una mitjana de 50.100 persones, una xifra que suposa un creixement del 22,7% interanual. D'altra banda, el nombre d'aturats segueix presentant un bon comportament i queda reduït a una mitjana de 4.600 persones, cosa que suposa una variació interanual d'un −39,5%. En canvi, en l'àmbit estatal, en el tercer trimestre l'atur disminueix més moderadament (−17,1%).

Taula 18. Indicadors avançats de la construcció

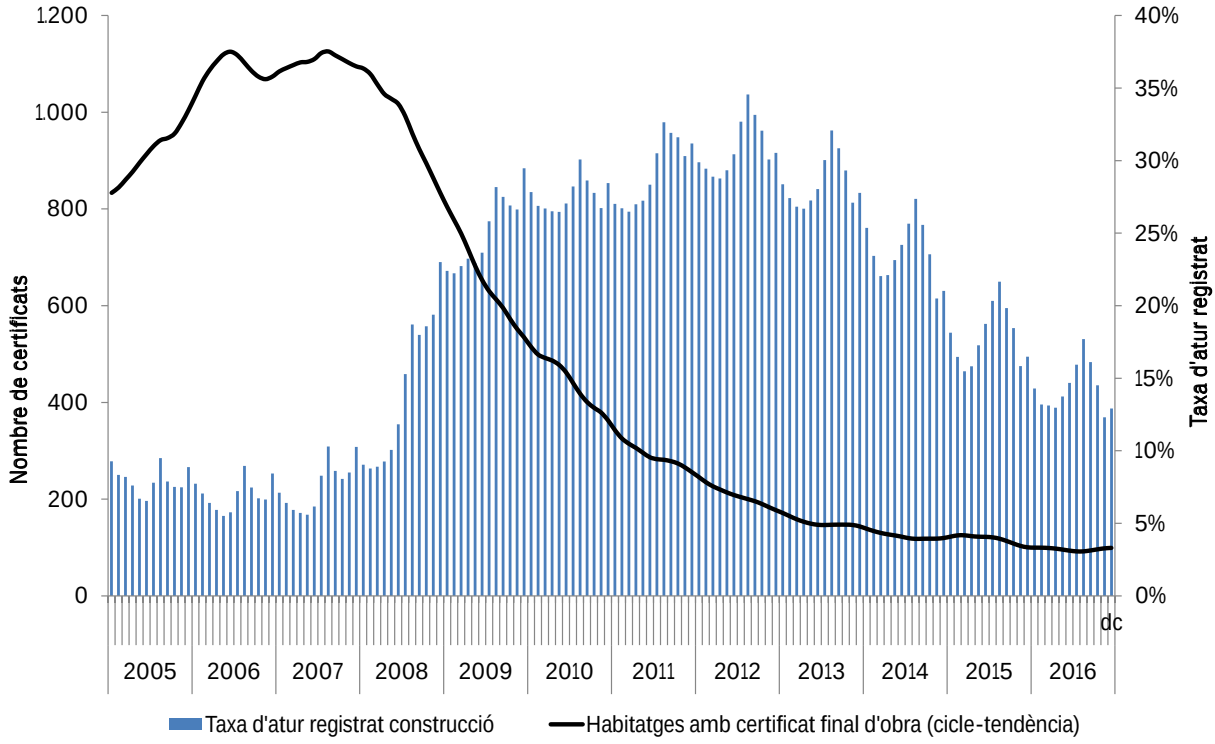
Illes Balears	**Darrera dada**		**Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)**	
Projectes visats del COAIB				
Pressuposts (milers d'€ constants)	desembre	78.292	→	-0,6
Nombre de projectes	desembre	512	↗	4,6
Nombre d'habitatges	desembre	150	↗	10,7
Llicències municipals d'obra (nombre d'habitatges)	agost	167	↗	67,7
Nombre de transaccions de sòl urbà	3r trim	131	↗	9,6
Licitació pública (milers d'€)	desembre	18.323	↗	46,4
Mallorca				
Projectes visats del COAIB				
Pressuposts (milers d'€ constants)	desembre	61.104	↗	13,7
Nombre de projectes	desembre	399	↗	8,6
Nombre d'habitatges	desembre	127	↗	19,9
Menorca				
Projectes visats del COAIB				
Pressuposts (milers d'€ constants)	desembre	6.455	↗	9,1
Nombre de projectes	desembre	66	↗	4,6
Nombre d'habitatges	desembre	12	↘	-16,8
Pitiüses				
Projectes visats del COAIB				
Pressuposts (milers d'€ constants)	desembre	10.733	↘	-23,2
Nombre de projectes	desembre	47	↘	-17,1
Nombre d'habitatges	desembre	11	↘	-37,1

Font: COAIB, Ministeri de Foment, elaboració pròpia

Dades deflactades amb l'Índex de preus de la construcció (base 2010)

Les **perspectives** de futur de la construcció apunten a un cert estancament del sector a mitjà termini. Durant el 2016, el Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears ha tramitat 5.772 expedients, un 9,3% menys que l'any 2015. Aquesta disminució dels projectes visats es produeix a totes les illes però sobretot a les Pitiüses (-31,6%). En línia amb el nombre d'expedients, el pressupost total dels projectes també minva fins als 927 milions entre el gener i desembre (-5,5%). El 93,2% d'aquest import té per objecte la construcció residencial i els projectes de tipus turístic. Tot i que els projectes d'ambdues finalitats han tengut comportaments diferents durant el darrer any. Així, mentre el pressupost amb finalitats turístiques creix un 3,5%, el pressupost de projectes residencials cau un 4,2%. Quant a les llicències d'obres atorgades pels ajuntaments, només es disposa de les dades fins a l'agost, període en el qual s'arriba a 880 llicències, un 69,6% més que fins a l'agost del 2015. Segons les dades del Ministeri de Foment, l'obra pública licitada a les Illes Balears fins al desembre del 2016 arriba a 333,8 milions d'euros, un 26,8% més respecte de l'any anterior. L'augment té lloc gràcies a les obres d'enginyeria civil (38,7%), mentre que disminueix el pressupost en l'edificació d'immobles (-5,8%), i augmenta el pes que la primera manté sobre la segona. Per agent contractant, s'incrementen les obres públiques licitades pels ens territorials a les Illes Balears (114,4%), però no les de l'Estat i la Seguretat Social (-13,2%).

Gràfic 9. Indicadors del sector de la construcció

Font: Ministeri de Foment, SOIB, TGSS, elaboració pròpia

4 Serveis

Taula 19. Creixement del VAB del sector serveis a les Illes Balears

Taxes de variació interanual a preus constants (en %)

Anual				Trimestral											
2012	2013	2014	2015	2014				2015 (p)				2016 (a)			
			(p)	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
0,6	1,0	1,4	3,1	0,9	1,3	1,5	1,9	2,4	2,9	3,3	3,6	4,1	4,3	4,4	4,2

Font: Direcció General d'Ocupació i Economia

a: avanç p: provisional

En el quart trimestre del 2016, el **VAB del sector dels serveis** a les Illes Balears continua el fort ritme de creixement exhibit en els trimestres precedents i situa la variació interanual en un 4,2 %. Així i tot, és lleugerament inferior al valor registrat en el tercer trimestre (4,4 %). Encara que en aquest trimestre tots els sectors presenten un altre cop taxes positives, les activitats englobades en el sector dels serveis són fonamentalment les que han impulsat el creixement. Així, considerant el conjunt de 2016, els serveis creixen un 4,3 % i se situen dues dècimes per sobre de la mitjana de tots els sectors econòmics (4,1 %). A Espanya, també en termes interanuals, l'evolució dels serveis des de la perspectiva del PIB corregit d'efectes estacionals i de calendari mostra en el segon semestre un cert decaïment que es reflecteix sobretot en la taxa interanual del quart trimestre (3,1 %), tres dècimes menys que el registre precedent (3,4 %). Per grups d'activitat, els professionals (6,2 %), els d'informació i comunicacions (5,2 %), i el comerç, transport i hostaleria (4,2 %) són els que registren els increments interanuals més destacables. Per contra, les activitats financeres i d'assegurances continuen en negatiu i situen la taxa interanual en el –0,6 %.

El VAB del sector continua un fort ritme de creixement i situa la taxa interanual en el 4,2 %

Al mes de desembre, el nombre de treballadors del sector dels serveis **afiliats a la Seguretat Social** a les Illes Balears és de 311.446 persones, la qual cosa significa un creixement interanual d'un 4,6 %. El sector, considerant tots els règims de cotització, guanya 13.739 afiliats i l'augment més significatiu, en termes absoluts i també percentuals, es produeix en el règim general, amb un 5,7 % (12.751 cotitzadors), mentre que els afiliats al règim d'autònoms augmenten un 2,1 % (1.286 afiliats). Les activitats de comerç a l'engròs i al detall (3.013 nous afiliats) i d'hostaleria (2.611 nous afiliats) són les que presenten el creixement més elevat en valors absoluts. També són destacables els guanys d'afiliació en les activitats relacionades amb l'educació (1.549) i en les sanitàries i de serveis socials (1.312). En termes percentuals, a banda de les activitats assenyalades, és destacable un cop més el fort increment en les activitats immobiliàries (10,7 %), especialment en el règim d'autònoms (17,6 %). El contrapunt el trobam, també una vegada més, en les activitats de les llars i de personal domèstic i en les activitats financeres i d'assegurances, que perden, respectivament, un 2,7 % i un 1,6 % d'afiliats.

Totes les illes incrementen el nombre d'afiliats al sector terciari, i destaquen els valors de Formentera (7,0 %) i Eivissa (5,4 %). Mallorca i Menorca presenten augments una mica més moderats, d'un 4,6 % i un 3,0 %, respectivament. Finalment, en termes absoluts, Mallorca concentra més del 83,0 % de la nova afiliació (11.435 afiliats).

Els indicadors d'activitat del sector dels serveis perllonguen la forta tendència a l'alça

Taula 20. Indicadors dels serveis

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Afiliats a la Seguretat Social	gener	311.446	↗	4,6
Mallorca	gener	259.206	↗	4,6
Menorca	gener	17.909	↗	3,0
Pitiüses	gener	33.491	↗	5,5
Índex xifra de negoci dels serveis	desembre	95,9	↗	9,0
Transport i emmagatzematge	desembre	90,3	↗	8,0
Hostaleria	desembre	41,7	↗	4,0
Informació i comunicacions	desembre	100,1	↗	14,2
Activitats professionals, científiques i tècniques	desembre	154,3	↗	8,9
Activitats administratives i serveis auxiliars	desembre	107,6	↗	23,2
Matriculació de vehicles per a lloguer (turismes i tot terrenys)[1]	gener	134	↘	-6,9

Font: ANFAC, Ibestat, TGSS, elaboració pròpia

[1]Variació interanual del cicle-tendència

Al desembre, els **indicadors d'activitat del sector dels serveis** (IASS), tant l'índex de la xifra de negoci com el d'ocupació, perllonguen la forta tendència a l'alça observada al llarg del 2016. Aquest mes, l'indicador relatiu a la facturació de les empreses de serveis de les Balears registra un creixement interanual d'un 9,0 %, un punt percentual per sobre de la taxa del novembre. Com en els darrers mesos, l'increment de la xifra de negoci és general a totes les comunitats autònomes i, a banda de l'increment de les Balears, destaquen els d'Extremadura (8,2 %), País Basc (6,9 %) i Canàries (6,8 %). La taxa interanual espanyola es refrena i queda en el 4,4 %, 2,2 punts percentuals menys que el valor del mes precedent. La variació de la mitjana de tot el 2016, respecte del 2015, és d'un 7,9 % a les Balears i d'un 4,2 % a Espanya.

A l'arxipèlag, la xifra de negoci s'accelera significativament en pràcticament totes les activitats del sector. Els increments interanuals més importants es produeixen en les activitats administratives i serveis auxiliars (23,2 %) i en les d'informació i comunicacions (14,2 %). Les activitats de comerç, amb un augment d'un 6,4 %, i les d'hostaleria, amb un 4,0 %, són les que registren els valors més moderats.

L'altre indicador sectorial, l'índex d'ocupació, també continua en un nivell alt i aquest mes torna a créixer en totes les comunitats autònomes. A les Balears, la variació interanual de l'índex se situa en un 5,4 %, nou dècimes percentuals més que la taxa del mes de novembre i un dels registres més alts de la sèrie disponible. A Espanya, l'índex recula unes dècimes i queda en el 2,3 %. L'ocupació augmenta gairebé en totes les activitats del sector, de manera destacada en les d'hostaleria (7,9 %) i en les administratives i serveis auxiliars (7,2 %).

4.1. Comerç

Taula 21. Indicadors del comerç

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
IASS (volum de negoci) - Comerç	desembre	112,9	↗	6,4
Índex de vendes al detall [1]	desembre	110,0	↗	3,2
Índex d'ocupació del comerç al detall	desembre	106,7	↗	5,0
Afiliats a la SS activitat comerç i reparació de vehicles de motor i motocicletes	gener	70.217	↗	4,5
Mallorca	gener	57.140	↗	4,9
Menorca	gener	4.891	→	0,4
Pitiüses	gener	7.984	↗	4,2

Font: Ibestat, INE, TGSS

[1] Preus constants de 2010

D'acord amb els indicadors d'activitat del sector dels serveis (IASS) de les Illes Balears, durant l'any 2016 la **xifra de negoci** del sector del comerç s'incrementa un 8,3% respecte del 2015, 1,1 punts percentuals per sobre del registre anterior (7,2%). Al llarg del darrer mes del 2016 i en relació amb el mateix mes del 2015, la facturació del comerç creix (6,4%) lleugerament per sobre de la del novembre (6,2%). D'altra banda, l'**índex d'ocupació** en el comerç continua amb la forta progressió ascendent i aquest mes la taxa de variació interanual és d'un 5,1%. La variació interanual de la mitjana del 2016 és d'un 4,7%, també per sobre del valor relatiu a tot el sector de serveis (4,1%).

La facturació del comerç al detall tanca el 2016 amb un creixement d'un 7,2%

Durant el mes de desembre, les vendes de les empreses de **comerç al detall** a les Illes Balears perden força i la taxa de variació interanual de l'índex queda en un 3,2%, 2,3 p.p. menys que el valor del novembre. Així i tot, es tracta del registre més alt de l'Estat, la taxa del qual cau fins al 0,9%. A les Illes, la variació mitjana del 2016, amb relació al 2015, és d'un 7,2%, també la més alta de l'Estat, la mitjana del qual queda en un 3,7%. L'índex d'ocupació del sector a les Illes, a l'igual dels mesos precedents, continua molt alt i al desembre la variació interanual se situa en un 5,0%. Un altre cop totes les comunitats autònomes queden en positiu i en el conjunt de l'Estat la taxa de variació se situa en l'1,8%. La variació mitjana de l'any és a l'arxipèlag d'un 4,4% i a Espanya d'un 1,7%.

Els resultats dels **indicadors de confiança empresarial** corresponents al primer trimestre d'enguany revelen que el 16,4% dels gestors de les empreses del sector del comerç valoren de manera favorable la marxa del negoci durant el quart trimestre de 2016 i que el 17,8% ho fan de manera desfavorable. Tot i la bona marxa de les variables ressenyades en els paràgrafs anteriors, la diferència entre els dos percentatges —el balanç de situació— se situa en −1,4 punts, per sota de la mitjana de tots els sectors (1,9 punts) i 2,7 punts pitjor que el balanç del comerç d'un any enrere (1,3 punts). Pel que fa a les expectatives per a aquest trimestre, el 10,5% dels gestors enquestats consideren que la marxa del negoci serà favorable —per sota de la mitjana de tots els sectors econòmics (14,3%)— i el 27,6% que serà desfavorable, també sensiblement més pessimista que l'expectativa mostrada per la mitjana de tots els sectors (22,5%). El balanç d'expectatives, per tant, és negatiu (−17,1 punts) i queda allunyat del saldo mitjà de tots els sectors econòmics (−8,2 punts). També, respecte de les expectatives mostrades un any enrere, representa una pèrdua de 6,4 punts. Finalment, en el trimestre actual l'índex de confiança empresarial harmonitzat (ICEH) del comerç davalla en termes interanuals un 2,4% —l'únic sector que registra una taxa negativa— i queda a gairebé 5,0 punts percentuals de la taxa de la mitjana de tots els sectors econòmics (2,4%).

L'afiliació a la Seguretat Social s'incrementa un 4,5% interanual en el conjunt de l'arxipèlag

Al gener, el sector del comerç a les Illes Balears tenia 70.217 **treballadors en alta laboral a la Seguretat Social** —52.139 en el règim general i 18.078 en el d'autònoms—, la qual cosa representa, respecte del mateix mes del 2016, un increment d'un 4,5% en el total d'afiliats. Totes les illes guanyen afiliació i, en termes percentuals, els avenços interanuals més significatius corresponen a Mallorca (4,9%) i a Formentera (4,8%). També Eivissa mostra un augment important (4,2%) mentre que el de Menorca és el més moderat (0,4%). Considerant els valors absoluts, Mallorca concentra el 88,8% dels nous cotitzadors (2.675). En el conjunt de l'arxipèlag, les activitats corresponents al comerç al detall absorbeixen gairebé el 60,0% dels nous afiliats i representen un augment d'un 4,0% interanual. Tot i això, la venda i reparació de vehicles i el comerç a l'engròs són les branques en què l'afiliació creix de manera més marcada en termes relatius, amb taxes d'un 5,8% i d'un 5,1%, respectivament.

Taula 22. Establiments turístics a les Illes Balears

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)		Acumulat		Variació interanual (%)	
Pernoctacions	**des**	**287.036**	↗	**19,3**	**gen-des**	**69.343.658**	↗	**6,6**
Establiment hoteler	des	238.490	↗	18,9	gen-des	58.389.724	↗	6,9
Apartament turístic	des	35.546	↗	14,4	gen-des	9.981.245	↗	4,2
Rural	des	13.000	↗	43,2	gen-des	972.689	↗	16,7
Viatgers	**des**	**80.599**	↗	**22,4**	**gen-des**	**11.411.373**	↗	**10,3**
Establiment hoteler	des	71.236	↗	22,9	gen-des	9.659.722	↗	9,3
Apartament turístic	des	5.066	↗	4,9	gen-des	1.516.420	↗	15,5
Rural	des	4.297	↗	40,5	gen-des	235.231	↗	18,3
Estada Mitjana	**des**	**3,6**	↘	**-2,6**	**gen-des**	**6,1**	↘	**-3,3**
Establiment hoteler	des	3,4	↘	-3,2	gen-des	6,0	↘	-2,3
Apartament turístic	des	7,0	↗	9,2	gen-des	6,6	↘	-9,9
Rural	des	3,0	↗	2,0	gen-des	4,1	→	-1,2

Font: Ibestat

Al mes de desembre el nombre de pernoctacions dels turistes a les Illes Balears s'incrementa un 19,3% respecte del desembre del 2015 i s'arriba a 287 milers. En xifres acumulades del gener al desembre, les nits facturades s'incrementen en un 6,6% i s'assoleixen els 69,3 milions de pernoctacions. El nombre de viatgers que al mes de desembre escullen un establiment turístic reglat augmenta un 22,4% en relació amb el mateix mes de l'any passat. En termes acumulats, la xifra arriba a 11,4 milions de viatgers, un 10,3% més que el 2015. El sector de l'hostaleria, després d'assolir el màxim de la sèrie històrica de viatgers dins l'any passat, continua amb fortes taxes de creixement.

Atès que durant els mesos de juliol i agost del 2015 l'ocupació hotelera estava prop de la seva capacitat màxima, el creixement de la demanda durant el 2016 ha produït un increment de les pernoctacions en els mesos d'inici i final de temporada. Així les coses, els mesos de maig i juny varen tenir un augment de 980 i 839 milers de pernoctacions respectivament, mentre que en els mesos de setembre i octubre les nits creixeren per damunt de 400 milers cada mes. Aquest fet ha possibilitat allargar la temporada turística i, d'aquesta manera, s'ha reduït la **temporalitat** intrínseca del tipus de turisme de les nostres illes. Mesurant la temporalitat amb l'índex de Gini, que agafa valors entre 0 i 1 per a la mínima i màxima temporalitat respectivament, tenim que s'ha passat d'un 0,535 l'any 2015 a un 0,521, tot i que encara estam enfora de la dada de 0,495 de l'any 2008. Per illes, Mallorca és l'illa que té històricament una menor temporalitat i ha tengut un comportament similar al conjunt de les Illes amb una reducció de 0,018 en dos anys per arribar a 0,498. Menorca és l'illa que ha assolit la major reducció d'aquest índex en els dos darrers anys (-0,044) per acabar en 0,590. Les Pitiüses mantenen la temporalitat pràcticament constant i tenen el valor més alt de l'índex de Gini (0,603).

Les **pernoctacions** en establiments hotelers des del gener fins al desembre arriben a 58,4 milions. Això representa un 6,9% més en termes interanuals, gràcies a l'augment d'un 6,3% de turisme del Regne Unit i un 5,4% més de turisme alemany, malgrat la caiguda del mercat nacional (-5,8%). Al mes de desembre, les Illes Balears tenen un 38,6% d'ocupació de places oferides, quasi 7 punts per davall de la mitjana estatal. Quant als apartaments turístics, les pernoctacions creixen més moderadament (4,2% interanual) fins al mes de desembre. Les nits d'estada dels britànics pugen un 7,3% i, atès que són el mercat emissor més important en aquest tipus d'establiment amb un 37,4% del total, compensen tant les caigudes del mercat nacional (-9,1%) com l'apatia de l'alemany (-1,8%). Al mes de desembre, augmenten un 14,4% les pernoctacions en aquest tipus d'allotjament i les Illes Balears tenen un 36,4% d'ocupació de places oferides en apartaments turístics, 2 punts per damunt de la mitjana estatal. Les dades per als allotjaments de turisme rural mostren un comportament molt positiu a les Illes Balears dins l'any 2016 (16,7%), gràcies al gran augment, amb taxes de creixement de dos dígits, del turisme del Regne Unit, del nacional i del mercat alemany (23,1% i 21,1% i 10% respectivament). Cal dir que aquest darrer aporta gairebé la meitat del total de pernoctacions. En dades mensuals, al desembre s'assoleix un creixement del 43,2%, gràcies al comportament dels tres mercats principals. Amb aquests resultats, el turisme rural balear aconsegueix el quart grau d'ocupació més elevat d'Espanya, amb el 21,7% de les places oferides ocupades, només darrere les Illes Canàries, Navarra i La Rioja.

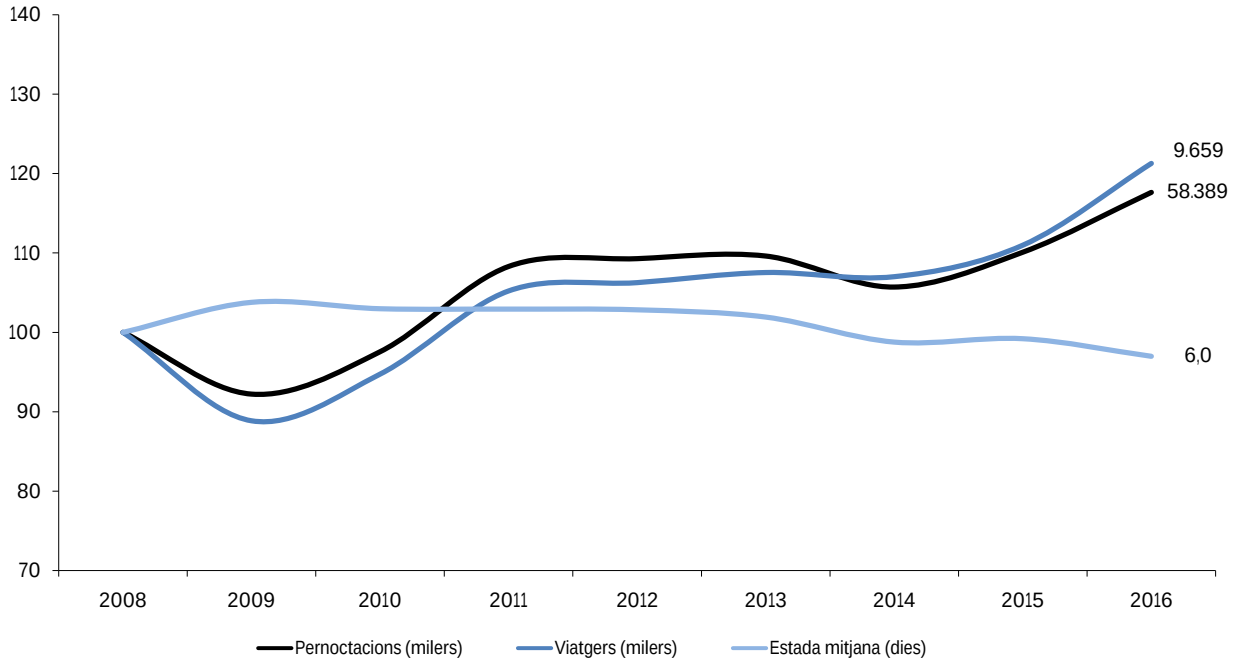
Les pernoctacions durant el 2016 augmenten un 6,6% en el conjunt de l'oferta reglada

Els **viatgers** que pernoctaren a les Illes Balears durant el 2016 augmenten més que les pernoctacions i arriben a marcar una alça del 10,3%. Així, els qui escolliren un establiment hoteler

augmenten un 9,3% en comparació amb el 2015, amb més de 9,6 milions de persones. El turisme espanyol mostra una evolució a la baixa i decreix un 2,2% anual, mentre que els altres dos principals mercats augmenten i compensen amb escreix la disminució dels viatgers nacionals. Els viatgers alemanys se situen en un 7,7% més (3,1 milions de viatgers), mentre que destaquen els britànics, que, amb un increment de l'11,0%, en valors absoluts s'acosten als 2,6 milions. La progressió dels viatgers en apartaments turístics presenta una senda ascendent respecte de l'any anterior (15,5%). Al contrari del que succeïa amb les pernoctacions, el nombre de clients d'origen espanyol en els apartaments de les Balears puja un 4,8% anual. El nombre de viatgers estrangers que pernocten en apartaments creix amb més intensitat (17,1%), a causa dels britànics (24,0%), mentre que els alemanys es mantenen (0,8%). Finalment, els clients de turisme rural, tot i que encara són minoria en el total de viatgers, són els que evolucionen de forma més favorable dins l'any 2016 i mostren una variació interanual d'un 18,3%.

L'**estada mitjana** durant el 2016 s'acurça lleument (-3,3%) i queda en 6,1 dies. En el cas dels hotels, cada viatger hi està 6,0 dies de mitjana. Quant als apartaments turístics, l'estada arriba a 6,6 dies, xifra que, a causa de la baixada en el nombre de pernoctacions i de la pujada en el de viatgers, representa un 9,9% menys que durant l'any 2015. El viatger que s'allotja en establiments de turisme rural, tot i quedar estable respecte a l'any anterior, opta per un nombre de nits inferior al dels allotjaments anteriors (4,1 dies).

Gràfic 10. Pernoctacions, viatgers i estada mitjana a hotels de les Illes Balears. Acumulat gener-desembre (Índex 2008=100)

Font: Ibestat, elaboració pròpia

El gràfic anterior reflecteix l'increment tant de les pernoctacions com dels viatgers en els establiments hotelers entre el gener i el desembre des del 2014 i s'assoleixen en aquesta campanya els màxims d'ambdues sèries. En canvi, l'estada mitjana té una lleugera tendència a la baixa des dels màxims de l'any 2009.

Taula 23. Establiments turístics per illes

	Darrera dada		Variació interanual (%)		Acumulat		Variació interanual (%)	
Mallorca								
Pernoctacions								
Establiment hoteler	4t trim	5.279.222	↗	7,2	gen-des	44.617.794	↗	6,4
Apartament turístic	4t trim	690.601	↗	8,0	gen-des	5.898.105	↗	3,5
Rural	4t trim	119.318	↗	24,9	gen-des	824.011	↗	16,8
Viatgers								
Establiment hoteler	4t trim	868.731	↗	10,2	gen-des	7.123.991	↗	8,1
Apartament turístic	4t trim	96.973	↗	21,6	gen-des	843.309	↗	12,4
Rural	4t trim	30.663	↗	24,8	gen-des	195.372	↗	17,6
Estada mitjana (dies)								
Establiment hoteler	4t trim	6,1	↘	-2,7	gen-des	6,3	→	-1,7
Apartament turístic	4t trim	7,1	↘	-11,2	gen-des	7,0	↘	-8,0
Rural	4t trim	3,9	→	0,1	gen-des	4,2	→	-0,7
Menorca								
Pernoctacions								
Establiment hoteler	4t trim	363.309	↗	12,8	gen-des	4.659.399	↗	13,5
Apartament turístic	4t trim	53.520	↗	11,4	gen-des	1.713.040	↗	5,7
Viatgers								
Establiment hoteler	4t trim	61.280	↗	15,5	gen-des	720.583	↗	8,6
Apartament turístic	4t trim	8.604	↗	51,4	gen-des	253.578	↗	22,9
Estada mitjana (dies)								
Establiment hoteler	4t trim	5,9	↘	-4,1	gen-des	6,5	↗	4,5
Apartament turístic	4t trim	6,2	↘	-26,4	gen-des	6,8	↘	-13,9
Pitiüses								
Pernoctacions								
Establiment hoteler	4t trim	898.714	↗	30,6	gen-des	9.111.854	↗	6,1
Apartament turístic	4t trim	163.079	↗	39,4	gen-des	2.370.100	↗	5,0
Viatgers								
Establiment hoteler	4t trim	161.104	↗	28,8	gen-des	1.814.009	↗	14,6
Apartament turístic	4t trim	24.368	↗	48,4	gen-des	419.533	↗	17,8
Estada mitjana (dies)								
Establiment hoteler	4t trim	5,6	↘	-2,3	gen-des	5,0	↘	-7,4
Apartament turístic	4t trim	6,7	↘	-6,2	gen-des	5,7	↘	-10,9

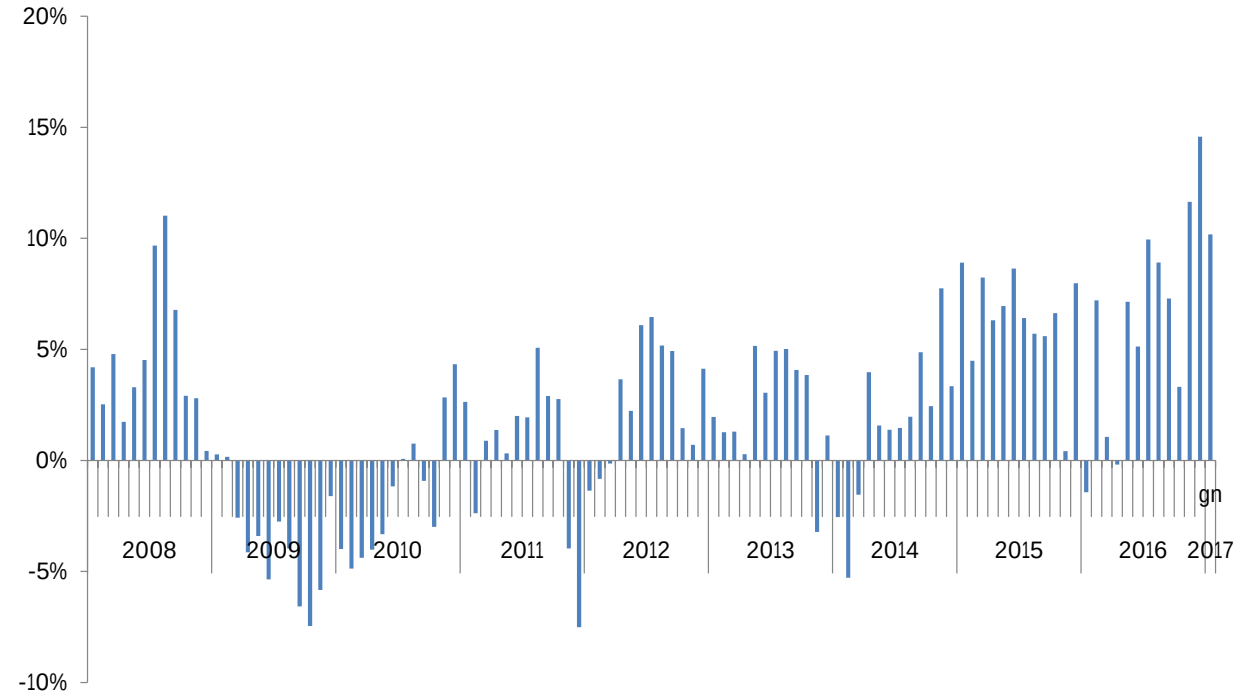
Font: INE, Ibestat i elaboració pròpia

El nombre de pernoctacions, en termes acumulats, augmenta a totes les illes, tot i que ho fa a diferents velocitats. D'una banda, a **Mallorca** s'incrementa el nombre de nits facturades tant dels establiments hotelers (6,4%) com dels apartaments turístics (3,5%) i allotjaments rurals (16,8%). Per origen, el turisme nacional cau un 9,5% en les nits facturades en hotels, mentre que augmenten les nits que els hotels facturen als viatgers procedents d'Alemanya (5,0%) i, sobretot, del Regne Unit (7,2%). En aquesta illa, atès que el nombre de pernoctacions no creix molt més que el de viatgers, l'estada mitjana en hotels es manté. Si bé els apartaments turístics presenten un increment de les pernoctacions, els viatgers augmenten de forma més significativa (12,4%) i, per tant, s'escurça l'estada mitjana. En apartaments, la pujada de les pernoctacions dels residents al Regne Unit (7,2%) i els d'Alemanya (5,0%) compensa sobradament la reducció del mercat nacional (-9,5%). **Menorca** és l'illa on les pernoctacions mostren la millora relativa respecte de l'any passat més elevada, tant en establiments hotelers com en apartaments turístics (un 13,5% i un 5,7% respectivament). Els viatgers augmenten un 8,6% en hotels, cosa que fa que l'estada mitjana s'incrementi (4,5%). En canvi, en apartaments el nombre de viatgers creix més (22,9%) en comparació amb les pernoctacions, cosa que fa que l'estada mitjana es redueixi (-13,9%) . A les **Pitiüses**, l'estada mitjana en els establiments hotelers minva un 7,4%, ja que l'augment en el nombre de pernoctacions totals, un 6,1% més, és inferior a l'increment dels viatgers (14,6%). Quant als apartaments turístics

a Eivissa i Formentera, augmenten amb més força els viatgers (17,8%) que les pernoctacions (5,0%), cosa que fa que l'estada mitjana també es redueixi.

La pujada dels preus hotelers que acompanyen l'augment de les pernoctacions dispara a l'alça la rendibilitat de les places hoteleres durant el 2016

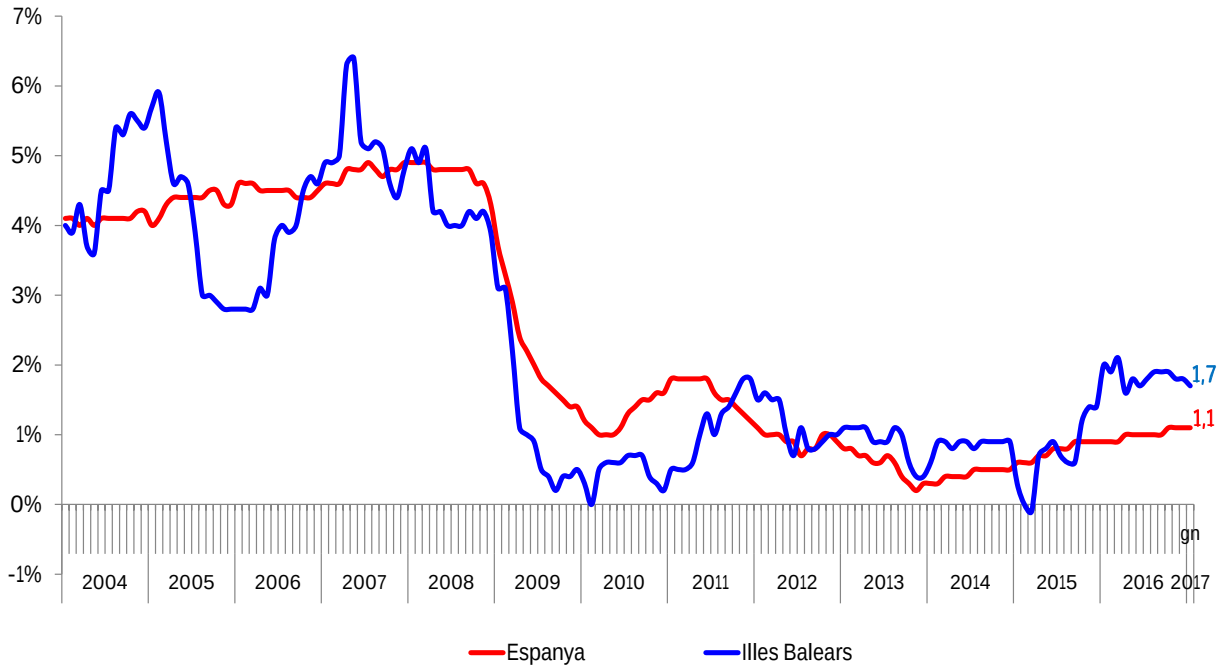
Gràfic 11. Variació interanual dels preus hotelers a les Illes Balears (gener 2008 a gener 2017)

Font: INE

Tal com es pot veure en el gràfic adjunt, els preus hotelers a les Illes Balears presenten increments interanuals, els quals han estat positius tots els mesos, exceptuant-ne dos, des de l'abril de l'any 2014. Durant el darrer any, la taxa anual de l'índex de preus hotelers se situa en el 6,2% a les Illes Balears i en el 5,2% a Espanya. L'augment del nombre de pernoctacions, juntament amb la pujada dels preus, ha estirat a l'alça la rendibilitat hotelera. Així, durant l'any passat els ingressos per habitació disponible (RevPAR) a les Balears s'incrementen un 11,1% de mitjana i queden en 59,0 euros, per sobre de la mitjana nacional de 51,9 euros. Aquesta diferència d'ingressos s'assoleix durant els mesos de juny a setembre, en els quals tant el grau d'ocupació com la tarifa mitjana són més alts a Balears. La tarifa mitjana diària o ADR augmenta un 7,4% a les Balears (queda en 81,8 euros), lleugerament per sobre de la mitjana espanyola (80,4 euros).

Gràfic 12. Variació interanual de l'IPC de restaurants, bars i cafeteries

Font: INE

Quant als preus de l'oferta complementària, en el gràfic anterior s'observa l'evolució que ha seguit el subgrup de restaurants, bars i cafeteries. Durant l'any passat la variació interanual dels preus a les Illes Balears és d'un 1,9%, mentre que en el conjunt estatal queda en un 1,0%. La variació dels preus de l'oferta complementària a l'arxipèlag balear des de l'octubre de l'any 2015 se situa constantment per sobre de la variació de preus de l'Estat.

Taula 24. Turistes arribats a les Illes Balears per país de residència

	Darrera dada		Variació interanual (%)		Acumulat		Variació interanual (%)	
Illes Balears	**desembre**	**174.908**	↗	**8,6**	**gen-des**	**15.395.718**	↗	**10,8**
Espanya	desembre	73.627	↗	13,1	gen-des	2.383.842	↗	5,1
Alemanya	desembre	43.242	→	-0,6	gen-des	4.584.807	↗	5,9
Regne Unit	desembre	17.812	→	1,9	gen-des	3.699.409	↗	8,5
Mallorca	**desembre**	**140.623**	↗	**5,9**	**gen-des**	**10.923.841**	↗	**9,6**
Espanya	desembre	49.589	↗	6,5	gen-des	1.209.052	→	1,8
Alemanya	desembre	42.798	→	-1,3	gen-des	4.164.211	↗	6,2
Regne Unit	desembre	15.701	↗	30,9	gen-des	2.332.398	↗	8,1
Menorca	**desembre**	**12.071**	↗	**49,0**	**gen-des**	**1.445.758**	↗	**16,6**
Espanya	desembre	10.897	↗	87,8	gen-des	524.060	↗	18,5
Regne Unit	desembre	657	↘	-50,5	gen-des	525.007	↗	8,5
Pitiüses	**desembre**	**22.215**	↗	**10,7**	**gen-des**	**3.026.119**	↗	**12,6**
Espanya	desembre	13.141	↗	3,3	gen-des	650.730	↗	2,1
Regne Unit	desembre	1.453	↘	-65,1	gen-des	842.004	↗	9,5
Alemanya	desembre	...		...	gen-des	330.816	→	0,6

Font: Ibestat

Segons les dades publicades per l'Ibestat, durant el 2016 arriben 15,4 milions de **turistes** a les Illes Balears, xifra que representa un 10,8% més que l'any 2015. Aquest augment és gràcies al comportament dels principals mercats emissors, entre els quals destaca l'acceleració del turisme britànic, que s'incrementa un 8,5%. L'augment també està acompanyat dels resultats positius del turisme nacional (5,1%) i de l'alemany (5,9%). Precisament, el turisme alemany representa el 29,8% del total, mentre que el britànic ja significa quasi una quarta part (el 24,0%), i el turisme espanyol el 15,5% dels visitants. Així mateix, s'ha de destacar el comportament dinàmic del turisme francès i dels visitants que arriben dels països nòrdics i dels països baixos, el nombre dels quals creix a taxes de dos dígits.

Les taxes acumulades de gener a desembre són positives a totes les Illes, especialment a Menorca, on el nombre de visitants augmenta un 16,7% i la xifra de turistes supera els 1,4 milions. En aquesta illa cal destacar el creixement del turisme nacional, amb un 18,7% d'increment interanual i que contrasta amb l'atonia d'aquest mercat a les altres illes. A Mallorca l'arribada de turistes també creix a bon ritme (9,5%) i assoleix 10,9 milions de turistes. En aquesta illa sobresurt el creixement del turisme d'origen britànic, amb una taxa del 8,1%, que representa el 21,3% del total. Malgrat això, en valors absoluts el turisme alemany és el més important, amb més de 4,2 milions de turistes (el 38,1% del total) i que s'incrementa un 6,0%. El turisme espanyol, que creix amb moderació, queda amb un pes de l'11,0% del total de visitants. Les Pitiüses també creixen amb força (12,6%), i també destaca l'augment dels turistes britànics (9,4%) per damunt dels alemanys i dels espanyols (0,7% i 1,9% respectivament).

4.3. Turisme. Transport i comunicacions

Taula 25. Afiliats a la Seguretat Social

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Transport i emmagatzematge	**desembre**	**18.593**	↗	**5,5**
Mallorca	desembre	15.200	↗	5,3
Menorca	desembre	985	→	0,9
Pitiüses	desembre	2.298	↗	9,9
Informació i comunicació	**desembre**	**7.392**	↗	**4,6**
Mallorca	desembre	6.650	↗	4,8
Menorca	desembre	293	→	-1,7
Pitiüses	desembre	430	↗	6,7

Font: TGSS

Fins al desembre del 2016 el nombre d'**afiliats** en la branca de transport i emmagatzematge augmenta un 5,5% interanual per al conjunt de les Illes Balears. L'afiliació s'incrementa a Mallorca (5,3%) i a les Pitiüses (9,9%), i es manté a Menorca (0,9%). D'altra banda, la xifra de treballadors del sector d'informació i comunicacions també creix (un 4,6%) respecte del desembre de l'any anterior. La millora en el nombre de treballadors en aquest cas també és dóna a Mallorca i a les Pitiüses, amb un 4,8% i un 6,7%, respectivament, mentre a Menorca també es manté (-1,7%).

Taula 26. Passatgers arribats via aèria segons origen de vol

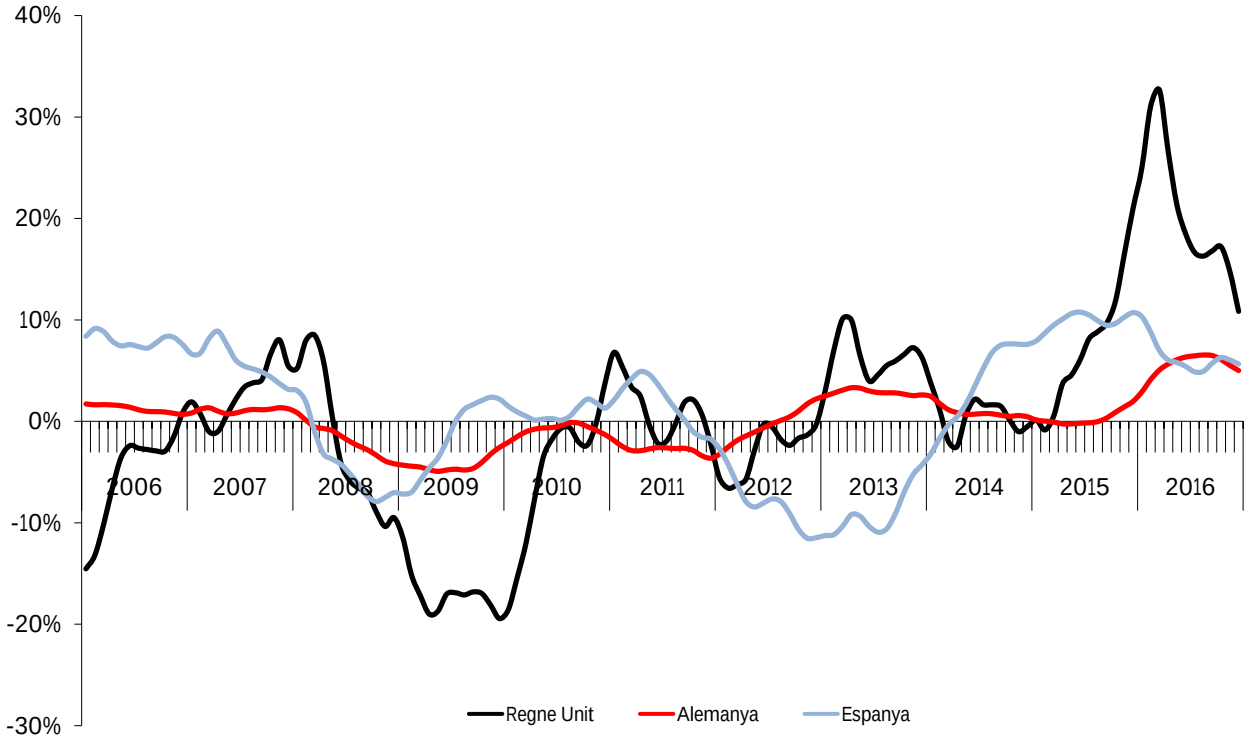
	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Illes Balears	**gener-desembre**	**18.384.162**	↗	**11,4**
Espanya	gener-desembre	5.033.544	↗	5,6
Alemanya	gener-desembre	4.952.309	↗	11,9
Regne Unit	gener-desembre	4.107.652	↗	13,5
Itàlia	gener-desembre	728.047	↗	14,9
Suïssa	gener-desembre	618.019	↗	10,5
França	gener-desembre	510.129	↗	14,4
Mallorca	**gener-desembre**	**13.096.626**	↗	**10,7**
Espanya	gener-desembre	2.906.338	↗	4,0
Alemanya	gener-desembre	4.531.201	↗	11,5
Regne Unit	gener-desembre	2.658.109	↗	14,3
Itàlia	gener-desembre	190.902	↗	9,1
Suïssa	gener-desembre	517.585	↗	9,6
França	gener-desembre	332.037	↗	5,3
Menorca	**gener-desembre**	**1.586.858**	↗	**10,5**
Espanya	gener-desembre	731.925	↗	9,4
Alemanya	gener-desembre	75.902	↗	5,5
Regne Unit	gener-desembre	534.404	↗	10,0
Itàlia	gener-desembre	105.086	→	-1,7
Suïssa	gener-desembre	12.397	↗	28,4
França	gener-desembre	51.361	↗	42,2
Eivissa	**gener-desembre**	**3.700.678**	↗	**14,4**
Espanya	gener-desembre	1.395.281	↗	6,9
Alemanya	gener-desembre	345.206	↗	19,5
Regne Unit	gener-desembre	915.139	↗	13,2
Itàlia	gener-desembre	432.059	↗	22,9
Suïssa	gener-desembre	88.037	↗	13,2
França	gener-desembre	126.731	↗	33,9

Font: AENA

Els **passatgers** arribats durant l'any 2016 a les Illes Balears per via aèria augmenten un 11,4% en comparació amb l'any 2015. Així, fins al mes de desembre n'arriben gairebé 18,4 milions als aeroports de les Balears, que és la millor dada anual de la sèrie històrica, i continua la bona tendència de l'any anterior. Entre els principals països emissors, destaquen el Regne Unit i Alemanya, ambdós amb un fort increment (un 13,5% i un 11,9% respectivament) mentre el mercat espanyol també es manté a l'alça (5,6%). Així mateix, fins al desembre hi ha un increment interanual de visitants procedents d'altres mercats. Així les coses, creix el nombre de passatgers d'orígens com ara França (14,4%), Itàlia (14,9%), Suècia (24,6%) i, de forma destacada, Holanda, que amb una pujada del 37,6% és el mercat que més augmenta. Del total de passatgers que arriben als aeroports de les Illes Balears fins al setembre, el 72,6% són estrangers.

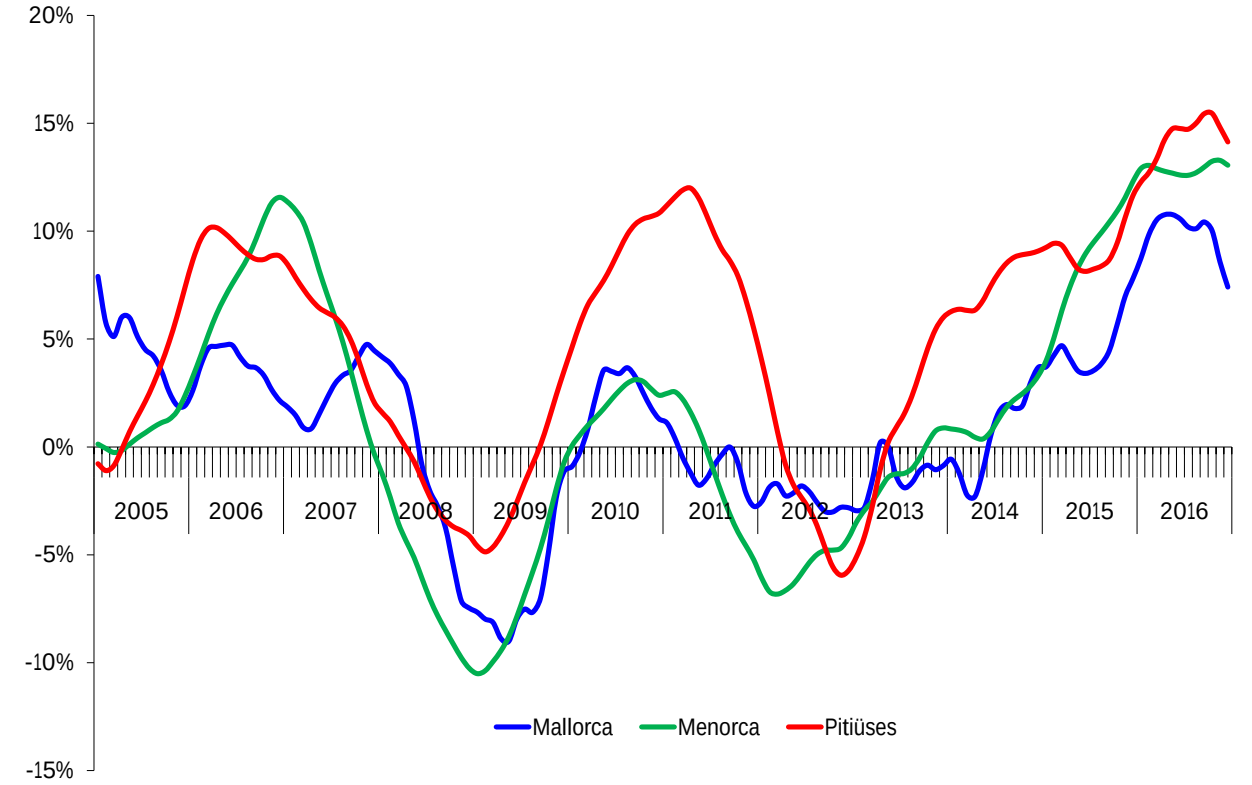
Els passatgers arribats per via aèria durant l'any 2016 augmenten un 11,4% interanual i marquen el rècord de passatgers per quart any consecutiu

Gràfic 13. Passatgers arribats a les Illes Balears per via aèria segons origen de vol. Cicle tendència

Font: AENA, elaboració pròpia

Gràfic 14. Passatgers arribats per via aèria per illes. Cicle-tendència

Font: AENA, elaboració pròpia

Pel que fa a l'evolució del trànsit aeri per illes, el passatge creix amb força a tots els aeroports. El nombre de passatgers arribats a Mallorca durant el 2016 se situa en 13,1 milions. El passatge augmenta un 10,7% en aquesta illa gràcies al bon comportament dels principals mercats emissors: el mercat germànic (11,5%) i el britànic (14,3%). Aquests dos mercats representen més de la meitat del total de passatgers. A Mallorca, el passatge nacional, tot i no arribar a les taxes de creixement d'altres mercats, augmenta un 4,0% respecte de l'any 2015. Així mateix, altres països d'origen mostren variacions relatives elevades, com ara Holanda, que té un increment d'un 31,6% interanual. El nombre total de passatgers arribats a l'aeroport de Maó augmenta un 10,5% durant l'any passat. A Menorca puja el passatge britànic (10,0%), el nacional (9,4%), i a un menor ritme l'alemany (5,5%). Aquests tres mercats representen el 84,6% del total de passatge, tot i que cal destacar que la resta de mercats ha augmentat un 17,1%. D'aquests mercats sobresurten l'holandès (50,0%) i el francès (42,2%). Finalment, el volum de passatgers de l'aeroport d'Eivissa s'incrementa un 14,4% interanual. Els tres països més importants motiven aquest creixement. El passatge nacional, que representa un 37,7% del total arribat, creix un 6,9%, a la vegada que també ho fan el passatge d'Alemanya (19,5%) i el del Regne Unit (13,2%). Alhora, el passatge d'altres mercats també creix per consolidar el fort increment de passatgers que arriben a aquesta illa, igual que succeeix a Menorca. Així, també destaquen el passatge d'origen holandès (43,5%) i el francès (33,9%).

Els aeroports de les Balears reben cada vegada més entrades de passatgers en companyies aèries de baix cost. Així, durant el 2016 aquestes companyies transportaren 5,9 milions de passatgers, i això representa un augment d'un 19,4% respecte de les xifres de l'any anterior. L'arxipèlag balear va ser la comunitat autònoma que experimentà un increment interanual més important dels passatgers que arriben per aquest mitjà de transport, segons dades difoses per l'Institut d'Estudis Turístics. Les Illes Balears representen el 14,6% del total d'usuaris d'aquest tipus de servei a l'Estat espanyol, només superades per Catalunya i Andalusia.

Segons les dades publicades per l'INE, els viatgers del transport metropolità de Palma se xifren en 702 milers fins al desembre del 2016, un 2,2% superior a la dada de l'any 2015. Alhora, els usuaris del transport en autobús de Palma, que sumen 40,3 milions, s'incrementen en un 3,0% interanual.

El trànsit marítim a les Illes Balears augmenta un 14,4% durant l'any 2016

Taula 27. Trànsit de passatgers arribats per via marítima

	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Illes Balears				
Línia regular	gen-des	6.401.773	↗	14,4
Creuers turístics	gen-des	1.954.726	→	-0,2
Mallorca				
Línia regular	gen-des	1.138.576	↗	7,6
Creuers turístics	gen-des	1.632.521	↘	-4,2
Menorca				
Línia regular	gen-des	473.695	↗	6,3
Creuers turístics	gen-des	72.165	↗	21,9
Pitiüses				
Línia regular (excepte de Formentera a Eivissa)	gen-des	647.360	↘	-8,3
Línia regular Formentera	gen-des	2.071.071	↗	22,3
Creuers turístics	gen-des	250.040	↗	31,3

Font: Ibestat

Després de tres anys d'increments, el trànsit marítim de passatgers en línia regular a les Illes Balears accelera el creixement i augmenta, entre gener i desembre, un 14,4% respecte del 2015. L'increment de passatgers per via marítima en línia regular té lloc a totes les illes. Destaca el creixement a les Pitiüses, amb unes taxes de variació del 13,3% a Eivissa i un 22,3% a Formentera, tot i que aquest increment està propiciat per la pitiüsa menor atès que el trànsit a Eivissa, descomptant el d'aquesta amb Formentera, cau un 8,3%. D'altra banda, el trànsit de passatgers en creuers turístics a les Illes Balears, després de 3 anys consecutius de pujades i d'un any 2015 de rècord, consolida les dades i el volum de creueristes roman estable (-0,2%) durant l'any passat. Per illes, destaca a les Pitiüses el Port d'Eivissa (28,4%), que, juntament amb Menorca (21,9%), compensa el descens de creueristes de Mallorca (–4,2%), malgrat que representin el 83% del total que arriba a les Illes Balears durant el 2016. Tot i el poc pes que tenen els creueristes que arriben al port d'Alcúdia en el conjunt de les Illes Balears, cal mencionar que l'any passat hi arribaren quasi 6.000, amb un increment del 332% respecte a l'any 2015.

Taula 28. Transport de mercaderies. Tones embarcades i desembarcades

	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Illes Balears				
Marítim	desembre	1.016.480	↗	15,0
Aeri	desembre	968	↘	-6,3
Mallorca				
Marítim	desembre	789.932	↗	14,3
Aeri	desembre	747	↘	-8,2
Menorca				
Marítim (port de Maó)	desembre	34.922	↘	-6,4
Aeri	desembre	115	↘	-13,6
Pitiüses				
Marítim Eivissa	desembre	176.538	↗	16,2
Marítim Formentera	desembre	15.088	↗	25,4
Aeri Eivissa	desembre	106	↘	-4,1

Font: Ministeri de Foment, Ports de Balears, elaboració pròpia

Durant el 2016, el transport marítim de **mercaderies** presenta una tendència a l'alça (10,0%) respecte a l'any anterior, per arribar als 14,7 milions de tones. Per illes, les mercaderies transportades per via marítima mostren un signe positiu per a Mallorca (9,4%), Eivissa (18,3%) i Formentera (9,2%), mentre que prenen el signe contrari a Menorca (–8,5%). Per a aquesta illa només es disposen de les dades del Port de Maó per a l'any 2016, però s'ha d'indicar que el port de Ciutadella ha guanyat importància dins el transport de mercaderies i ha passat de gestionar el 7,6% de les mercaderies que passaren per Menorca l'any 2009 a gestionar-ne el 35% l'any 2015 amb 392 milers de tones.

L'ANY 2016, A LES ILLES BALEARS, LES MERCADERIES TRANSPORTADES AUGMENTEN AMB FORÇA I SUPEREN PER PRIMERA VEGADA EL RÈCORD MARCAT L'ANY 2007

El transport de mercaderies per via aèria, al conjunt de l'any 2016 disminueix un 8,2% a causa de la caiguda del transport de mercaderies a totes les illes: a Eivissa un 9,5%, a Mallorca un 8,1% i a Menorca un 7,4%. Amb aquesta baixada segueix la tendència negativa que s'inicià l'any 2008 i ja acumula una caiguda del 54,2% en 9 anys consecutius de taxes negatives.

4.4. Mediació financera

Taula 29. Indicadors de mediació financera

Illes Balears	**Darrera dada**		**Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)**	
Nombre d'hipoteques constituïdes	desembre	962	↗	3,7
Mallorca	desembre	752	↗	5,2
Menorca	desembre	95	↗	11,0
Pitiüses	desembre	115	↗	2,1
Import de noves hipoteques (milions d'€)	desembre	152,8	↘	-2,4
Dipòsits (milions d'€)	3r trim	23.888	↗	8,9
Crèdits (milions d'€)	3r trim	31.835	↘	-1,6
Nombre d'oficines d'entitats financeres	3r trim	869	↘	-5,5
Afiliats a la SS activitat mediació financera[1]	desembre	7.104	→	-1,8
Mallorca[1]	desembre	6.664	↘	-2,7
Menorca[1]	desembre	162	↗	6,6
Pitiüses[1]	desembre	272	↗	22,0

Font: BE, Ibestat, INE, TGSS, elaboració pròpia

[1] Taxa de variació interanual

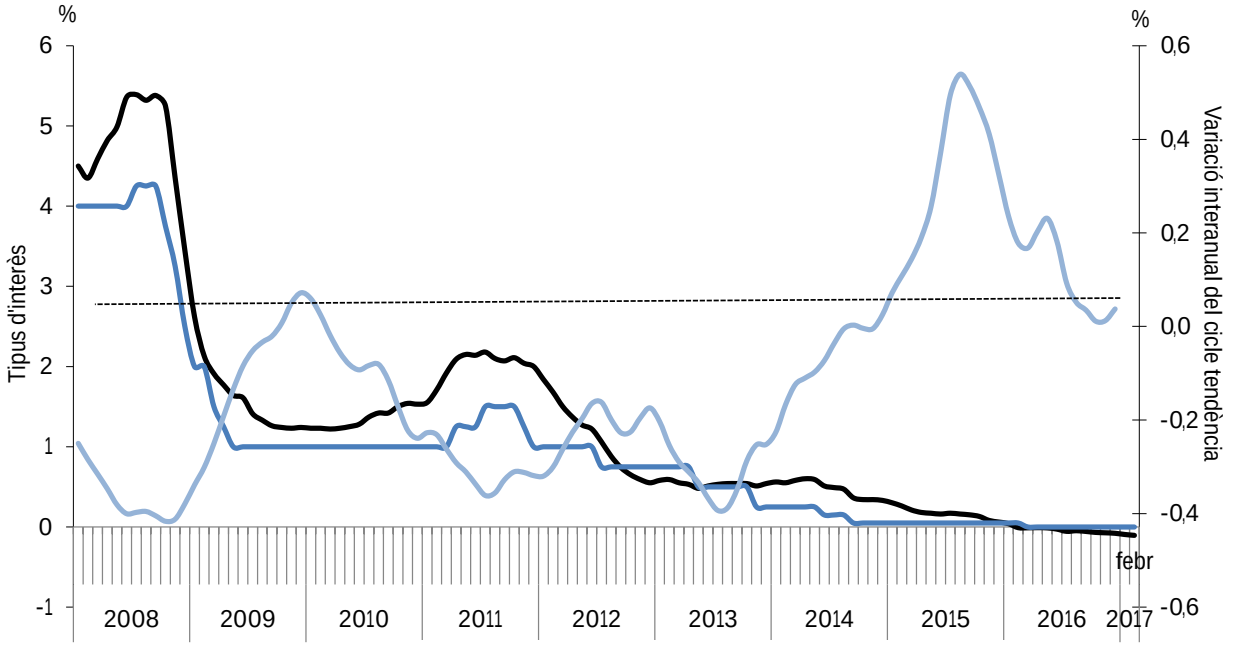
Després de la darrera supervisió europea, a Espanya s'establí, com a principal repte del sector bancari espanyol, igual que per als altres països de la zona euro, mantenir la rendibilitat a mitjà termini en un context de tipus d'interès reduïts i de decrement del volum d'operacions. No obstant això, les conclusions dels membres de la Comissió Europea, en coordinació amb el personal del Banc Central Europeu (BCE), foren que el sector financer continuava mostrant un grau alt d'estabilitat afavorit pels baixos costs de finançament, pel procés de reestructuració encara vigent i per la fortalesa de la recuperació econòmica.

El **nombre d'oficines bancàries** continua en descens i, en el tercer trimestre del 2016, hi ha 869 oficines per al conjunt de les Illes Balears, 49 menys que un any abans, i amb una tendència que roman encara en signe negatiu. En el conjunt d'Espanya s'aprecia la mateixa evolució a la baixa i en el tercer trimestre del 2016 hi ha 29.492 oficines, 1.864 menys que un any enrere. El tancament d'oficines es relaciona amb una variació del nombre d'**afiliats a la Seguretat Social**,que encara roman en negatiu per al conjunt balear en aquesta activitat que al desembre d'enguany arriba a 7.104 persones, un −1,8% de variació interanual. Per illes, l'afiliació disminueix a Mallorca (−2,7%), on es concentren el 93,8% del total d'afiliats, mentre que es recupera a les Pitiüses (22,2%) i a Menorca (6,6%).

L'euríbor a 12 mesos disminueix fins a un -0,106% al febrer d'enguany

En el mes de febrer d'enguany, el BCE manté el **tipus d'interès oficial** de la zona euro en el 0,00% fixat des del març del 2016, després de mantenir-lo durant un any i mig en el 0,05% (des del setembre del 2014). L'objectiu d'aquesta mesura històrica és reactivar la situació econòmica davant el risc de deflació. Així, i pel que fa al creixement de la zona euro, en el quart trimestre del 2016 el PIB se situa en l'1,7%, 0,1 p.p. menys que el trimestre anterior, però 0,2 p.p. més que un any ençà. En l'àmbit hipotecari, hi ha una tendència a l'alça en el nombre d'hipoteques constituïdes a les Illes Balears, tal com es veu més endavant, afavorida per un euríbor que segueix disminuint i arriba fins a un -0,106% al febrer d'enguany (-0,008% al febrer del 2016). La mitjana anual del 2016 fou de -0,034%, mentre que la del 2015 encara era positiva (0,169%). Així, l'índex que serveix de referència per establir l'interès variable de la majoria dels crèdits hipotecaris se situa no només per sota del tipus d'interès oficial del BCE, sinó que continua la senda de disminucions mensuals des del febrer del 2016.

Gràfic 15. Evolució dels tipus d'interès i hipoteques

Font: BE, euríbor, INE, elaboració pròpia

Els **dipòsits** en entitats bancàries a l'arxipèlag balear sumen 23.888 milions d'euros i augmenten en el tercer trimestre d'enguany un 8,6% en comparació amb el trimestre anterior, i fins a un 9,6% respecte d'un any enrere, mantenint així una tendència a l'alça. Els dipòsits a les Illes Balears, que es divideixen entre els de les administracions públiques (5,3% del total) i els del sector privat (un pes del 94,7%), representen un 2,0% sobre el total de dipòsits en l'àmbit estatal. Contràriament a l'evolució mostrada a l'arxipèlag, a Espanya disminueixen els dipòsits, tant respecte del trimestre anterior (-1,7%) com en relació amb el tercer trimestre del 2015 (-0,2%). Pel que fa al sector privat a les Illes Balears, els dipòsits totals sumen 22.630 milions d'euros en el tercer trimestre del 2016, un 7,6% més en termes interanuals, i un 6,9% més en comparació amb el trimestre anterior. Del total de dipòsits del sector privat, el 42,3% són dipòsits a la vista, el 30,1% dipòsits a termini i el 27,6% restant dipòsits d'estalvi. En comparació amb l'any anterior, continuen augmentant els dipòsits a la vista (a un ritme del 30,6% interanual), seguits dels d'estalvi (17,3%), mentre que els dipòsits a termini es mantenen a la baixa i són un 18,3% inferiors als registrats un any enrere. En

un escenari de baixos tipus d'interès, tal com s'ha comentat en el paràgraf anterior, també es dona un traspassament dels dipòsits a termini (-0,6%) cap als dipòsits a la vista (14,1%) i d'estalvi (5,3%) en termes intertrimestrals.

Pel que fa al **crèdit** concedit a les Illes Balears, disminueix un 1,4% en termes interanuals en el tercer trimestre de l'any 2016, amb una tendència a la baixa, tot i alentir-se respecte de trimestres anteriors. El total del crèdit en el tercer trimestre suma 31.835 milions d'euros, el 92,8% dels quals és per a les llars i les empreses, un 0,2% menys que el crèdit concedit en el mateix trimestre de l'any anterior. La resta del crèdit correspon a les administracions públiques, que es redueix un 15,2% interanual en el tercer trimestre. Així, encadena ja més d'un any de variacions interanuals negatives, tot i que fins aleshores augmentava. En relació amb el crèdit total nacional, el percentatge concedit a les Illes Balears es manté en un 2,4% de pes en el tercer trimestre del 2016. Del crèdit total privat concedit a Espanya, més de la meitat es destina al finançament de les llars (51,3%) i la resta a finançar activitats productives. Des del primer trimestre del 2014, el pes del crèdit que es destina a les activitats productives disminueix, en benefici del crèdit concedit per a les despeses de la llar.

En el mercat hipotecari, de gener a desembre del 2016 es registra la constitució de 13.934 **hipoteques** a les Illes Balears, un 9,3% més que durant el mateix període del 2015, amb una tendència que es manté a l'alça tot i alentir-se respecte de l'any anterior. Del total d'hipoteques constituïdes, 13.151 són sobre finques urbanes (un 9,6% més) i la resta sobre finques rústiques (un increment del 5,2%). Així, i pel que fa a les dades mensuals, al desembre es registren un total de 962 hipoteques constituïdes en el conjunt balear, un 7,8% més que al desembre del 2015. Per illes, la constitució d'hipoteques augmenta a totes amb una tendència a l'alça tot i alentir-se en comparació amb les dades del 2015. Quant a l'import hipotecat, que arriba a 152,8 milions d'euros al desembre del 2016, augmenta respecte de fa un any un 6,8%, i en termes acumulats un 11,9%. Amb aquestes dades, la tendència a l'alça de l'import hipotecat registrada des del maig del 2014 s'alenteix a partir de l'agost de l'any passat i arriba amb signe negatiu al desembre (-2,4%).

La ràtio de morositat del sector privat es redueix tot i ser encara elevada per al conjunt d'Espanya

El nombre de crèdits morosos d'empreses i llars sobre els préstecs concedits continua en xifres elevades, encara que es redueix des del principi del 2014, després de registrar el valor màxim al desembre del 2013 (13,6%). Així, al desembre del 2016 la **ràtio de morositat** del sector privat és del 9,1% per al conjunt d'Espanya, nou punts per sobre que abans del 2008.

4.5. Serveis empresarials i activitats immobiliàries

Taula 30. Indicadors dels serveis empresarials i immobiliaris

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Índex d'activitat dels serveis empresarials				
Índex de xifra de negoci				
Activitats professionals, científiques i tècniques	desembre	154,3	↗	8,9
Activitats administratives i serveis auxiliars	desembre	107,6	↗	23,2
Índex d'ocupació				
Activitats professionals, científiques i tècniques	desembre	93,0	→	-1,1
Activitats administratives i serveis auxiliars	desembre	121,3	↗	7,2
Afiliats a serveis empresarials	**desembre**	**49.212**	↗	**5,8**
Mallorca	desembre	42.325	↗	5,8
Menorca	desembre	2.062	↗	4,2
Pitiüses	desembre	4.664	↗	6,1
Afiliats a activitats immobiliàries	**desembre**	**4.224**	↗	**9,3**
Mallorca	desembre	3.231	↗	8,1
Menorca	desembre	259	↗	7,5
Pitiüses	desembre	701	↗	14,9

Font: Ibestat, TGSS

D'acord amb les dades dels **indicadors d'activitat del sector dels serveis** (IASS) publicades per l'Ibestat, al mes de desembre del 2016 augmenta tant l'índex de la xifra de negoci com l'índex d'ocupació per als serveis empresarials en comparació amb el mes de desembre del 2016. Així, la variació interanual de l'índex de la xifra de negoci dels serveis empresarials a les Illes Balears és d'un 8,9% en activitats professionals, científiques i tècniques, i d'un 23,2% en activitats administratives i serveis auxiliars. D'aquesta manera, la facturació per a la primera activitat només presenta una variació interanual negativa per als mesos de març, de juliol i d'octubre, mentre que es manté l'augment per a la segona activitat des de fa més d'un any. Quant a l'ocupació dels serveis empresarials, torna a final d'any el signe negatiu per a les activitats professionals, científiques i tècniques mentre que es manté en positiu l'evolució per a les activitats administratives i els serveis auxiliars.

Al desembre del 2016, el nombre d'afiliats en el sector dels serveis empresarials a les Illes Balears és de 49.212. La variació interanual arriba a un 5,8%, amb la qual cosa es consolida una tendència positiva des de l'inici del 2013. Per règims, els afiliats al règim general són 37.601, un 5,9% més que al desembre del 2016. Al règim d'autònoms els afiliats sumen 11.610, un 5,4% més que fa un any. Per illes, l'increment de l'afiliació hi és present a totes, més en el cas de les Pitiüses i Mallorca.

L'any 2016 la constitució de societats mercantils augmenta un 15,5%

Segons dades de l'Ibestat, de gener a desembre del 2016 es constitueixen 3.589 societats mercantils a les Illes Balears, un 15,5% més que en el mateix període de l'any passat. D'aquestes, el 99,7% són societats limitades (481 més que un any enrere) i només són 11 les entitats noves que es constitueixen com a societats anònimes (igual que el 2015, en aquest cas). En comparació amb les dades per al conjunt d'Espanya, l'increment de societats mercantils a les Balears està per sobre de l'estatal (6,8%), on també augmenten les societats limitades (6,9%) i disminueix la constitució de societats anònimes (-36,5%). Pel que fa al capital subscrit, a les Balears suma 498,9 milions d'euros del gener a desembre del 2016, un 44,6% més que en el mateix període de l'any 2015. No obstant això, el nombre de dissolucions (858) creix durant el 2016 respecte a l'any anterior (un 8,6%) a les Illes Balears, per sobre de l'augment registrat a l'àmbit nacional (2,2%). Del total de dissolucions a les Balears, el 83,1% són de caràcter voluntari (81 més que un any abans), mentre que són 60 les que es dissolen per fusió (11 societats menys). No obstant això, s'incrementa el nombre d'empreses que s'inscriuen com a cotitzants en el règim general de la Seguretat Social, que en el quart trimestre de l'any són 35.670, un 3,5% més que l'any anterior. L'augment en el nombre d'empreses es produeix des del segon trimestre del 2014, i d'aleshores ençà el creixement s'accelera. Per sectors, en el quart trimestre de l'any 2016 el nombre d'empreses actives augmenta a tots els sectors, més especialment en el cas de la construcció (7,5%) i del transport (4,6%), seguits del sector de la indústria (3,9%).

Pel que fa als **deutors en concurs de creditors**, a les Illes Balears n'hi ha 120 en tot el 2016, mentre que foren 146 el 2015, segons dades de l'Ibestat. La disminució dels concursos també es dona en l'àmbit nacional (-12,4%). Del total dels deutors concursats l'any 2016, el 83,3% entren en concurs voluntàriament, 37 menys que l'any anterior. Quant a la naturalesa, 107 són empreses (24 menys que el 2015), gairebé totes de responsabilitat limitada (83,2%), i la resta són persones físiques sense activitat empresarial (2 menys en aquest cas). Atenent la classificació de les empreses per sectors productius, la majoria dels concursos es registren en el sector de la construcció (35,5% del total), seguit del comerç (18,7% del total). Respecte d'un any ençà, segueix en augment el nombre d'empreses concursades dedicades a la construcció (són quatre més), mentre que destaca la disminució en el sector del comerç (10 menys, en aquest cas). Per xifra de negoci, les empreses amb una facturació fins a dos milions d'euros (81 empreses) són les més damnificades. El 43% de les empreses concursades tenen entre un i cinc assalariats (12 menys que en tot el 2015) i un 27,1% són autònoms (que augmenten en sis empreses concursades).

Segons l'**índex de confiança empresarial** publicat per l'Ibestat, en el primer trimestre del 2017 l'opinió dels empresaris de les Illes Balears sobre l'evolució dels seus negocis millora en comparació amb un any enrere, però disminueix respecte del trimestre que acaba. Així, l'índex de confiança empresarial harmonitzat (ICEH), amb un valor de 133,6 punts, augmenta un 2,4% interanual a les Illes Balears, per sobre de la mitjana nacional, on l'indicador augmenta un 1,6% respecte del 2015. Ara bé, el primer trimestre d'enguany en relació amb el darrer del 2016 presenta una variació de l'índex del -5,1%, en aquest cas per sota de la variació mitjana nacional, que es manté en positiu (0,3%). Així, les expectatives sobre la marxa del negoci empitjoren respecte del trimestre anterior, fet que es dona a totes les illes però més en el cas de Mallorca (-6,2%) que en la resta. No obstant això i en comparació amb la visió que tenien el empresaris el primer trimestre del 2015, les expectatives són positives a totes les illes. Per sectors, en aquest primer trimestre milloren les expectatives empresarials en termes interanuals per al sector de la indústria, seguit del de la construcció, i del transport i l'hostaleria. En canvi, disminueixen per al sector del comerç.

Mercat immobiliari

En el **mercat immobiliari**, el nombre d'empreses i de treballadors afiliats a la Seguretat Social augmenta en relació amb l'any anterior. Així, al desembre hi ha 1.255 centres de treball inclosos en les activitats immobiliàries a les Illes Balears, 94 més que al desembre del 2015. Pel que fa a l'afiliació, al desembre hi ha 4.224 persones afiliades, un 9,3% més que un any enrere. Per illes, els centres de treball augmenten a totes igual que l'afiliació, i es recuperen també a Menorca, on baixà el nombre de cotitzants des de l'abril a l'octubre del 2016 respecte d'un any ençà.

Les transmissions d'habitatges nous augmenten des del gener del 2016 a les Illes Balears

Taula 31. Indicadors del mercat de l'habitatge

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Compravenda d'habitatges	2016	13.886	↗	31,0
Habitatges nous	2016	2.933	↗	27,1
Habitatges de segona mà	2016	10.953	↗	32,0
Preu mitjà de l'habitatge lliure (euros/m²)	4t trim	2.070,4	↗	2,8
Habitatge lliure fins a 5 anys d'antiguitat	4t trim	2.453,9	↗	3,2
Habitatge lliure més de 5 anys d'antiguitat	4t trim	2.061,9	↗	3,0
Nombre d'hipoteques sobre habitatges	2016	9469	↗	13,6
Import d'hipoteques sobre habitatges (milers d'€)	2016	1.311.520	↗	34,3
Import mitjà d'hipoteques sobre habitatges (euros)	2016	138.507	↗	18,2
Mallorca				
Preu mitja de l'habitatge lliure (euros/m²)				
Palma de Mallorca	4t trim	1.612,5	↗	4,5
Manacor	4t trim	1.223,4	→	-1,8
Inca	4t trim	1.105,9	↘	-3,2
Calvià	4t trim	2.506,7	↗	3,8
Menorca				
Preu mitjà de l'habitatge lliure (euros/m²)				
Maó	4t trim	1.261,6	↗	3,2
Ciutadella de Menorca	4t trim	1.516,1	↘	-10,8
Pitiüses				
Preu mitjà de l'habitatge lliure (euros/m²)				
Eivissa - vila	4t trim	2.772,4	↗	10,3
Santa Eulària del Riu	4t trim	2.640,7	↗	10,6

Font: Ibestat a partir de dades de l'INE i del Ministeri de Foment

El creixement del ritme d'activitat dels serveis immobiliaris es reflecteix en la demanda. Així, la **compravenda d'habitatges** a les Illes Balears, que mostra increments interanuals des del mes de març del 2014, augmenta fins a un 31,0% el 2016 en comparació amb tot l'any 2015. L'augment es produeix tant en les transmissions dels habitatges de segona mà (32,0%), les quals representen el 78,9% del total de les compravendes durant tot el 2016, com en les transmissions d'habitatges nous (27,1%). De fet, l'increment de les compravendes d'habitatges nous es produeix des del gener de l'any passat després de descensos interanuals des de l'any 2011. Per illes, la major activitat immobiliària hi és present a totes, tant en el cas dels habitatges nous com en els de segona mà. Així, en tot el 2016, 10.632 habitatges es transmeten a l'illa de Mallorca (una variació del 33,3% interanual), 1.359 a l'illa de Menorca (19,8%) i 1.895 a les Pitiüses (27,1%). Per tipus d'habitatge, la compravenda d'habitatge nou en aquest període augmenta més a l'illa de Mallorca (42,0%, amb 1.945 compravendes), on es concentren gairebé dos terços del total de transmissions, mentre que per al mercat de segona mà destaca l'augment a les Pitiüses (40,5%, amb 1.277 transmissions), malgrat el major percentatge de compravendes també es concentra a l'illa major (79,3%).

En línia amb aquest repunt de l'activitat immobiliària, l'acumulat de gener a desembre del 2016 mostra un augment del nombre d'**hipoteques** per adquirir un habitatge d'un 13,6% per al conjunt balear, amb un import hipotecat que s'incrementa un 34,3% en comparació amb l'any anterior. Així, en tot l'any 2016 són 9.506 els habitatges hipotecats, xifra que representa el 68,0% del total de les finques hipotecades a les Illes Balears (13.934, un 9,3% més que l'any 2015). Quant al repartiment territorial, la constitució d'hipoteques sobre habitatge creix a Mallorca (un 27,1% el 2016), on es concentra el 79,0% del total d'hipoteques registrades, seguida de Menorca (6,4%), mentre que disminueix a les Pitiüses (-31,0%). Pel que fa a l'import hipotecat acumulat, augmenta a totes les illes, més en el cas de Mallorca (36,8%) que de la resta. Paral·lelament a l'augment en el mercat hipotecari, les taxacions d'habitatges, que la majoria de les entitats financeres exigeixen abans de concedir una hipoteca, presenten a les Illes Balears una variació interanual positiva d'un 18,5% el 2016, amb un total de 15.111 valoracions.

A més, el preu de l'habitatge lliure segueix pujant en comparació amb fa un any a les Illes Balears, ja des del tercer trimestre del 2013, i per damunt de la mitjana nacional, on l'augment interanual es manifesta sols a partir del segon trimestre del 2015. Així, en el quart trimestre del 2016 el **preu de l'habitatge** arriba a 2.070,4 euros per metre quadrat a les Illes Balears, un 2,8% més que un any ençà, i un 1,5% més que el trimestre immediatament anterior. L'increment interanual es dona tant en el preu dels habitatges lliures amb menys de cinc anys d'antiguitat, com en els de més anys de construcció. D'altra banda, el preu, com s'ha

dit abans, continua situant-se per sobre de la mitjana nacional (1.512,0 €/m^2), que també puja en el quart trimestre un 1,5% interanual i un 0,8% superior al valor del tercer trimestre, segons dades del Ministeri de Foment. Pel que fa als principals municipis illencs de més de 25.000 habitants, el preu de l'habitatge lliure augmenta a tots excepte a Ciutadella de Menorca (-10,8%), Inca (-3,2%) i Manacor (-1,8%). Entre aquests municipis destaquen els de les Pitiüses, on el preu mitjà és superior a la resta d'illes i on a més es registra l'augment més elevat respecte d'un any ençà.

4.6. Altres serveis

Taula 32. Ocupats en altres serveis

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Activitats sanitàries i serveis socials	desembre	35.297	↗	4,5
Altres serveis socials	desembre	21.923	↗	5,3
Administració pública	desembre	20.151	↗	5,7
Educació	desembre	21.337	↗	8,2
Serveis de la llar	desembre	12.359	↘	-2,3
Mallorca				
Activitats sanitàries i serveis socials	desembre	30.003	↗	4,3
Altres serveis socials	desembre	17.620	↗	5,5
Administració pública	desembre	16.245	↗	4,6
Educació	desembre	19.464	↗	8,8
Serveis de la llar	desembre	9.765	↘	-2,2
Menorca				
Activitats sanitàries i serveis socials	desembre	2.034	↗	8,2
Altres serveis socials	desembre	1.549	↗	2,9
Administració pública	desembre	2.110	↗	12,3
Educació	desembre	716	→	-1,4
Serveis de la llar	desembre	750	↘	-4,9
Pitiüses				
Activitats sanitàries i serveis socials	desembre	3.226	↗	3,6
Altres serveis socials	desembre	2.653	↗	5,3
Administració pública	desembre	1.796	↗	8,7
Educació	desembre	1.131	↗	3,3
Serveis de la llar	desembre	1.841	→	-1,6

Font: TGSS

Al mes de desembre hi ha 35.297 persones afiliades a les Illes Balears en **activitats sanitàries i serveis socials**, xifra que representa una variació interanual d'un 4,5%. Des del 2013, la variació interanual és positiva per a totes les Illes, malgrat que es registren variacions intermensuals negatives en alguns casos, amb increments cada mes al voltant d'un 4% respecte de l'any anterior. Per illes, si bé el 85% dels afiliats es concentren a l'illa major, destaca l'increment anual del 8,2% a Menorca.

Segons dades de l'Organització Mèdica Col·legial, torna a augmentar el nombre de sol·licituds de certificats d'idoneïtat per sortir fora d'Espanya. Així, a finals del 2016, 3.200 metges sol·liciten aquest certificat, una xifra que suposa un augment del 9,2% respecte del 2015, any en el qual el nombre de sol·licituds fou inferior al dels dos darrers anys. Cal dir que en els cinc darrers

anys, a l'entorn de 15.000 metges han sol·licitat aquest certificat. El 2016 els metges de l'especialitat de família (236) continuen sent els professionals que més demanen el certificat, també els oftalmòlegs (83) i els anestesiòlegs (61). Per edat, els metges d'entre 35 i 50 anys són els que més sol·liciten el certificat per sortir fora d'Espanya, i el motiu principal és de caràcter laboral, malgrat que també n'hi ha per cooperació, per estudis, i per motius de tramitació. Per sexe, són els homes qui més han demanat el certificat (52,3%). El Regne Unit i França continuen entre les primeres opcions sol·licitades, mentre que Irlanda supera Alemanya el 2016. Per comunitats autònomes, Catalunya se situa al capdavant en certificats expedits i la segueixen la Comunitat de Madrid, Andalusia i la Comunitat Valenciana. Pel que fa a les Illes Balears, a final d'any hi ha menys metges en cerca d'ocupació, si bé es registren menys contractes que durant el 2015. Així, segons dades de l'Observatori del Treball, el 2016 la mitjana anual de aturats que cerquen feina en activitats sanitàries és de 271, un 0,4% menys que en el mateix període del 2015. D'aquests, 137 són personal d'infermeria (que augmenta fins a un 15,1%) i 134 personal mèdic (-12,4%). Al mateix temps, de gener a desembre del 2016, es contracten 4.800 facultatius sanitaris, un 0,8% menys que en el mateix període de l'any anterior, repartits entre personal mèdic (37 contractes menys que l'any anterior) i personal d'infermeria (3 nous contractes menys).

Es redueixen les llistes d'espera en els hospitals públics de les illes balears

Segons dades del Servei de Salut de les Illes Balears, a finals de desembre del 2016 hi ha 35.898 persones pendents d'una cita amb l'especialista, un 40,9% menys que l'any anterior. Alhora, el temps de demora per tenir la cita es redueix un 51,7% (de 88,8 dies de mitjana d'espera a 31 de desembre del 2015 a 42,9 dies un any després). També disminueix el nombre de pacients pendents d'una intervenció quirúrgica, que a final del 2016 és d'11.943 (un 11,4% menys que el 2015), així com el temps d'espera per ser intervingut (–36,2%), que passa de 110,9 dies de mitjana el 31 de desembre del 2015 a 70,8 dies un any després. Aquesta reducció del temps d'espera s'emmarca dins un programa dissenyat pel Servei de Salut i s'ha posat en marxa des del novembre del 2015 per corregir la tendència a l'alça de la xifra de pacients i per reduir el temps d'espera.

El nombre de targetes sanitàries individuals que permeten accedir als serveis sanitaris del sistema sanitari públic de les Illes Balears augmenta els tres darrers anys per sobre del punt percentual. Així, durant el 2016, segons dades de l'Ibestat, hi ha 1.073 milers de targetes emeses al conjunt de les Illes Balears, un 1,2% més que el 2015. El 78,9% d'aquestes són emeses a Mallorca, el 13,2% a les Pitiüses i el 7,9% restant consten a l'illa de Menorca. A totes les illes augmenta el nombre de targetes sol·licitades, excepte a Menorca (-0,8%). Cal destacar que a partir de gener del 2016 l'emissió d'aquesta targeta és gratuïta, perquè el Govern n'ha eliminat el pagament per mitjà de la Llei de pressuposts de la Comunitat Autònoma. Segons dades de gener d'enguany del Servei de Salut de les Illes Balears, s'han renovat 239.216 targetes sanitàries en un any, mentre que la renovació de les targetes en un any el gener del 2015 va ser de 22.440.

En línia amb l'augment de l'activitat hospitalària a les Illes Balears, el nombre de receptes facturades del Sistema Nacional de Salut és un 1,5% superior a la del mateix període del 2015 i suma 17,2 milions entre gener i desembre del 2016, segons dades del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat. La despesa farmacèutica mitjançant recepta oficial del Sistema Nacional de Salut acumula fins al desembre 189,8 milions d'euros (un 3,9% interanual de pujada). Així doncs, durant el 2016, la despesa mitjana per recepta facturada és d'11,03 euros, un 2,3% més que l'any anterior, per sobre de la mitjana nacional (10,99 euros de despesa mitjana amb una variació interanual d'un 1,7%). Amb aquestes dades, s'encadenen tres anys en què augmenta la despesa farmacèutica pública després dels retrocessos del 2012, quan entrà en vigor el sistema d'aportació farmacèutica segons criteris de renda i de condició d'assegurat i també durant el 2013, a causa de l'encariment per l'actualització de la llista de medicaments que quedaven exclosos de la prestació farmacèutica en el Sistema Nacional de Salut. Després, el 2014, el Reial decret 177/2014, de 21 de març, fixà els màxims en els preus dels medicaments inclosos en la prestació farmacèutica. A això s'afegeix que, a partir de l'1 d'octubre del 2016, baixaren el preus d'alguns medicaments amb motiu de la revisió anual del sistema de preus de referència de medicaments del Sistema Nacional de Salut (Ordre SSI/1305/2016, de 27 de juliol) i que, a partir de l'1 de desembre, els pensionistes deixaren de pagar l'excés de l'aportació farmacèutica que els pertoca segons la renda d'acord amb el Reial decret del 2012.

Al desembre del 2016 hi ha 21.923 persones afiliades en el conjunt d'activitats que formen la branca d'**altres serveis socials** a les Illes Balears, amb una taxa de variació positiva per al conjunt balear d'un 5,3%. Des de l'agost al desembre i per a totes les illes disminueix el nombre d'afiliats respecte del mes anterior, però augmenta l'ocupació en comparació del mateix mes de l'any anterior.

Segons dades del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, el 31 de desembre del 2016 hi ha 25.179 sol·licituds de prestació per dependència a les Illes Balears. El 2,3% de la població sol·licita aquest tipus de prestació, per sota de la mitjana nacional, que és del 3,5%. S'han resolt 23.340 sol·licituds, de les quals 18.550 corresponen a sol·licitants amb dret a prestació i 14.587 tenen efectivament prestació, 2.923 més que al gener. Un any enrere els sol·licitants amb dret a prestació eren 17.303 a les Illes Balears i 11.630 foren beneficiaris amb prestació sobre un total de 23.741 sol·licituds. Aquestes xifres signifiquen que el 31 de desembre del 2016 hi ha un 7,2% més de sol·licitants amb dret a prestació i un 25,4% més de beneficiaris amb prestació, amb un nombre de sol·licituds registrades que superen en un 6,1% la xifra d'un any enrere.

Pel que fa al sistema de pensions i a la pensió contributiva que inclou els casos de jubilació, incapacitat permanent, viduïtat i orfandat, a 1 de gener de 2017 hi ha a les Illes Balears 185.206 pensionistes, un 1,6% més que un any enrere. Quant a la pensió mitjana, és un 2,3% superior a la del mateix mes de l'any passat, considerant tots els règims del sistema de la Seguretat Social. Així, la pensió mitjana se situa en 844,04 euros a les Illes Balears, per sota de la nacional, que és de 913,63 euros, la qual augmenta un 1,9% en termes interanuals. D'aquestes prestacions, el 63,15% són per jubilació, la pensió mitjana de la qual se situa en 968,71 euros a les Illes, un 2,2% més que fa un any, però per sota de la mitjana nacional, que se situa en 1.054,67 euros (un 2,1% més que un any enrere). Pel que fa a les pensions no contributives o assistencials, el primer dia de gener d'enguany la mitjana mensual per jubilació és de 355,85 euros, un 0,5% més que l'any anterior, i se situa per sota de la pensió no contributiva per jubilació nacional (356,46), la qual també és un 0,5% superior al mateix mes de l'any passat. La mitjana mensual de la pensió no contributiva per invalidesa és de 398,58 euros a les Balears, que disminueix en aquest cas un 1,9% respecte del gener del 2016, malgrat se situa per sobre de la mitjana nacional (396,26 euros), no obstant incrementar-se aquesta lleugerament en relació amb el gener de l'any passat (0,5%). Per a enguany es prorroga la Llei de pressuposts generals de l'Estat per al 2016, per la qual cosa continua allò establert sobre la revalorització de les pensions en almenys un 0,25% anual per quart any consecutiu.

El desembre del 2016 hi ha 21.337 persones afiliades en el sector

de l'**educació** a les Illes Balears, amb una variació interanual positiva d'un 8,2%. L'afiliació augmenta a Mallorca (8,8%), illa on es concentren el 91,2% dels ocupats, mentre que retrocedeix a la resta d'illes al final d'any.

El 2016, la taxa d'abandonament escolar a les Illes Balears se situa al capdavant de la resta de comunitats autònomes

Segons dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, el curs 2015-2016 es matricularen 176.846 alumnes en els ensenyaments de règim general a les Illes Balears, un 0,5% menys que el curs anterior. D'aquests, 37.972 ho fan a educació infantil (-3,4%), 68.749 a primària (-0,4%), 43.010 a educació secundària obligatòria (1,3%), 12.588 als cursos de batxillerat (0,1%) i 13.879 a cursos de formació professional (0,9%). Pel que fa als estudis universitaris, el curs 2015-2016 són 11.781 els alumnes matriculats a les universitats de les Illes Balears, xifra que suposa una disminució fins a un 3,4% respecte de les matrícules d'un any enrere. D'acord amb aquestes xifres i malgrat l'augment d'alumnes matriculats en educació secundària obligatòria, a batxillerat, i als cicles formatius, les Illes Balears continuen amb una alta taxa d'abandonament escolar. Així, segons dades de la mitjana anual de l'any 2016 de l'Ibestat, la taxa d'abandonament escolar dels joves d'entre 18 i 24 anys que han acabat com a màxim la primera etapa de l'educació secundària és del 26,8% a les Illes Balears (el 34,9% en el cas dels homes i el 18,1% en el de les dones). Respecte d'un any enrere, quan la mitjana anual fou del 26,7%, augmenta l'abandonament escolar a les Illes Balears provocat per una major taxa d'abandonament en el cas dels homes, que és de 3,5 punts percentuals més respecte del 2015, mentre que disminueix en el cas de les dones (-3,5 p. p). Amb aquestes dades, les Illes Balears és la comunitat autònoma amb la taxa d'abandonament escolar més alta en comparació amb la resta, i per tant per sobre de la mitjana nacional, que se situa el 2016 en un 19,0%, amb una tendència decreixent des del final del 2015. Pel que fa a Europa, la taxa d'abandonament escolar queda en un 11,0% el 2015, segons les darreres dades de l'Eurostat. Així les coses, la taxa a Espanya, que el 2015 era del 20%, se situava 9 punts percentuals per sobre i continua sent el país de la Unió Europea amb la taxa d'abandonament escolar més elevada. Així, malgrat la millora de les dades, els objectius europeus en educació de l'estratègia Europa 2020 encara són lluny. S'hauria d'aconseguir una taxa d'abandonament escolar inferior al 10% en el conjunt de la Unió Europea i, per a Espanya, inferior al 15%.

No obstant les xifres d'abandonament escolar, els resultats de la darrera edició de l'informe PISA (Programa Internacional per a l'Avaluació d'Alumnes) 2015 confirmen una evolució positiva a les Illes Balears respecte del resultats del 2012, que es van acostant a la mitjana espanyola. Aquest informe que avalua els coneixements dels alumnes al final de la seva educació obligatòria conclou una millora en les àrees de comprensió lectora i de coneixements en ciències però es mantenen en el mateix nivell en coneixements matemàtics respecte del resultats obtinguts el 2012. Respecte de la resta de comunitats autònomes, tot i que els resultats dels alumnes de les Illes Balears han millorat en relació amb els obtinguts el 2012, continuen situats en els darrers llocs de la comparativa, per sota de la mitjana estatal i de la mitjana de l'OCDE.

Cal recordar que en aquest context i per tal de millorar els resultats acadèmics, reduir les taxes de fracàs i abandonament primerenc, el Govern de les Illes Balears ha elaborat un pla integral, enfocat a la millora general del sistema educatiu, en el qual s'han definit actuacions al voltant d'onze grans línies d'actuació que es duran a terme en col·laboració amb la comunitat educativa.

Al desembre del 2016 hi ha 20.151 persones que treballen a l'**Administració pública** (serveis generals), un 5,7% més que en el mateix mes de l'any anterior per al conjunt de les Illes Balears. L'afiliació augmenta a totes les Illes, més en el cas de Menorca (12,3%) i de les Pitiüses (8,7%) que a Mallorca (4,6%), on es concentra el 80,6% de l'afiliació.

El nombre total d'empleats públics a les Illes Balears disminueix un 3,1% en un any

Segons dades del *Butlletí Estadístic del Personal al Servei de les Administracions Públiques* que publica cada semestre el Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, al juliol del 2016 hi ha a les Illes Balears 54.251 empleats públics, 1.761 menys que al juliol del 2015 i 1.498 menys que al gener del 2016. En comparació amb el juliol del 2015, disminueixen els qui presten serveis a l'Administració autonòmica i a l'estatal, mentre que augmenten en l'àmbit local i universitari. Així, 10.521 pertanyen a l'Administració pública estatal (-1,4% interanual), 27.366 a l'Administració autonòmica (-6,3%), 14.525 a l'Administració local (1,4%) i 1.839 a les universitats (1,1% més que un any enrere). En termes interanuals i per al conjunt nacional hi ha 19.968 empleats públics menys que un any enrere. El nombre d'empleats públics que més disminueix és a l'Administració local (-5,0%), seguit dels empleats públics de l'Administració central (-1,3%), mentre que augmenta el personal empleat a les comunitats autònomes (1,0%), el qual representa el 51,1% del total d'empleats públics, i també el personal empleat a les universitats (1,7%).

Pel que fa a l'increment de les retribucions per als empleats públics que s'estableix anualment en la llei de pressuposts generals de l'Estat, està actualment pendent d'aprovació i consegüentment s'ha prorrogat ara per ara el pressupost per al 2016, per la qual cosa es mantenen les retribucions establertes per al 2016. A més, es manté l'establert sobre la taxa de reposició del 50% amb caràcter general, que augmenta fins al 100% per a alguns sectors considerats prioritaris, com ara acció exterior de l'Estat, l'assistència directa als usuaris dels serveis socials, la gestió de prestacions i polítiques actives en matèria de treball, les places de militars professionals de tropa i marineria. Alhora, es mantenen les restriccions a la contractació de personal laboral temporal i de funcionaris interins.

Pel que fa a l'afiliació dels **serveis de la llar**, que augmenta des del juny del 2012 fins al desembre del 2013, s'alenteix al principi de l'any 2014 per al conjunt balear i arriba a 12.359 persones al desembre del 2016, un 2,3% menys que al desembre passat. La variació interanual es frena a totes les Illes, amb una disminució més significativa en el cas de Menorca (-4,9%) que de la resta.

III. MERCAT LABORAL

1 Context. Espanya i la UE-28

Taula 33. Indicadors d'ocupació i atur (Illes Balears, Espanya i UE-28)

Indicador	Illes Balears		Espanya		Europa (UE-28)	
	Període: 4T16		Període: 4T16		Període: 3T16	
	Darrera dada	Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	Darrera dada	Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	Darrera dada	Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)
Persones actives (milers)	**593,5**	**-1,8**	**22.745,9**	**-0,5**	**246.192,6**	**0,7**
Taxa d'activitat (%)	**62,5**	**-1,8**	**59,0**	**-0,5**	**58,9**	**1,2**
Taxa d'ocupació (de 16 anys i més) (%)	**53,9**	**0,5**	**48,0**	**1,0**	**53,2**	**0,6**
Persones ocupades (milers)	**511,6**	**2,7**	**18.508,1**	**2,3**	**226.004,7**	**1,6**
Homes	276,6	3,5	10.071,9	2,1	122.490,6	1,6
Dones	235,1	2,8	8.436,2	2,8	103.514,1	1,5
Persones menors de 25 anys	22,8	-1,4	816,6	1,7	18.977,4	1,4
Persones de 25 a 54 anys	409,4	2,6	14.691,1	1,6	165.211,5	0,9
Persones de 55 anys i més	79,5	3,3	3.000,5	5,5	36.395,2	4,5
Persones estrangeres	106,7	5,8	2.008,3	3,2	17.393,5	6,5
Persones en atur (milers)	**81,9**	**-20,1**	**4.237,8**	**-11,2**	**20.188,0**	**-7,5**
Homes	41,2	-28,0	2.095,1	-12,5	10.543,9	-9,7
Dones	40,7	-9,1	2.142,7	-10,1	9.644,1	-5,9
Persones menors de 25 anys	15,1	-21,8	613,9	-12,0	4.304,1	-7,9
Persones de 25 a 54 anys	58,7	-19,8	3.049,9	-12,2	13.392,5	-8,6
Persones de 55 anys i més	8,0	-21,2	573,9	-4,3	2.397,9	-4,6
Persones estrangeres	24,1	-20,8	657,4	-15,0	2.617,5	-3,8
Taxa d'atur (%)	**13,8**	**-3,2**	**18,6**	**-2,3**	**8,2**	**-0,8**
Homes	13,0	-4,3	17,2	-2,3	8,0	-0,8
Dones	14,8	-2,0	20,3	-2,3	8,5	-0,6
Persones menors de 25 anys	40,0	-4,7	42,9	-3,3	18,5	-1,4
Persones de 25 a 54 anys	12,6	-3,0	17,2	-2,2	7,5	-0,7
Persones de 55 anys i més	9,1	-2,4	16,1	-1,6	6,2	-0,5
Persones estrangeres	18,5	-3,9	24,7	-3,7	13,1	-0,1
Taxa de temporalitat (%)	**29,1**	**4,4**	**26,5**	**0,8**	**14,6**	**0,0**
Homes	33,0	3,9	26,1	0,5	14,3	-0,1
Dones	24,7	4,6	26,9	1,1	14,9	0,0
% persones autoocupades	**21,0**	**-1,1**	**16,8**	**-0,3**	**10,5**	**-0,1**

Font: Eurostat, INE, OTIB

Nota: la variació de les taxes es dóna com a diferència de punts percentuals respecte al mateix període de l'any anterior

L'evolució del tercer trimestre del 2016 a l'eurozona és positiva i es manté la recuperació econòmica. Així, s'ha incrementat l'activitat, especialment per l'augment del consum privat, i també han pujat les importacions i les exportacions. Com a resultat, el PIB de la zona euro creix un 0,3% en el tercer trimestre, de manera similar als trimestres precedents. Les previsions mostren un manteniment de l'expansió econòmica per als pròxims dos anys. En detall, la Comissió Europea en les seves previsions de l'hivern mostra un creixement de l'1,6% el 2017 i de l'1,8% el 2018. En canvi, el Banc Central Europeu, en la seva projecció del mes de desembre, preveu un increment d'una dècima de punt per al 2018 (1,6%). Per la seva banda, l'FMI, a les projeccions del mes de gener, recull un creixement en línia amb els anteriors, de l'1,6% tant per al 2017 com per al 2018.

La bona evolució de l'economia de la zona euro té el seu reflex en el mercat de treball i els seus indicadors. El tercer trimestre del 2016 presenta un augment de les persones actives del 0,7%, així com de les ocupades (1,5%), al temps que la població en situació d'atur disminueix un 7,5%. Els increments d'ocupació més importants d'aquest trimestre es donen entre els estrangers (7,1%) i els majors de 55 anys (4,2%). Pel que fa al gènere, l'augment de l'ocupació és de l'1,5% en ambdós sexes. Segons això, la taxa d'ocupació de les persones de 16 anys i més se situa en el 53,2%, sis dècimes de punt més que el mateix trimestre del 2015 i en valors similars als registrats el 2008.

Respecte de l'atur, continua per tercer any consecutiu el descens del nombre d'aturats a la Unió Europea. La taxa d'atur assoleix el 8,2% aquest trimestre, el valor més baix des del quart trimestre del 2008, i 0,8 p.p. menys que ara fa un any. La taxa ha experimentat els majors descensos entre les persones de menys de 25 anys (-1,4 p.p.) i els homes (-0,8 p.p.). En canvi, el col·lectiu d'estrangers pràcticament es manté (-0,1 p.p.). Independentment de les disminucions interanuals, el grup de joves, amb una taxa d'atur del 18,5%, i el d'estrangers, amb un 13,1%, són els col·lectius més afectats per la desocupació. Aquest és un fet que persisteix en el temps i que no és conseqüència de la recessió, tot i que s'ha vist agreujat a partir del 2009.

L'INE, en l'avanç de les seves estimacions, presenta una variació anual del PIB en el quart trimestre del 2016 del 3,0%, dues dècimes per sota de la del tercer trimestre, tal com s'ha comentat a l'apartat de context corresponent a Espanya. En el mercat de treball continua el procés de generació d'ocupació, malgrat que el creixement del nombre de persones actives es manté en negatiu (-0,6%). És per això, que la taxa d'activitat espanyola perd mig punt percentual respecte d'ara fa un any i se situa en el 59,0% en el darrer trimestre de l'any. Les persones ocupades són 18.508.100 persones, un 2,3% més que el mateix trimestre del 2015, i situen la taxa d'ocupació en el 48,0%. Els grups sociodemogràfics que incrementen més l'ocupació són els majors de 55 anys (5,4%), seguits pels estrangers (3,1%) i per les dones (2,5%).

L'atur, en el conjunt nacional, es manté a la baixa des de fa tres anys, tot i que encara no s'ha recuperat tota l'ocupació perduda des del començament de la crisi. El nombre d'aturats del quart trimestre és de 4.237.800 persones, que suposen un descens de l'11,3% respecte del mateix trimestre de l'any passat. Consegüentment la taxa d'atur també perd 2,3 p.p. i assoleix el 18,6% de la població activa; per tant, se situa al voltant dels valors del darrer trimestre del 2009. De nou, els descensos interanuals més intensos són el dels estrangers (-3,7 p.p.) i el dels joves (-3,3 p.p.), encara que són ells qui han de fer front a les taxes més elevades (24,7% i 42,9%, respectivament).

A les Illes Balears disminueix per tercer trimestre consecutiu la població activa (-1,8%), fet que situa la taxa d'activitat en el 62,5% de la població de 16 anys i més de les illes. Amb aquesta taxa les Balears se situen com la segona comunitat autònoma amb la taxa més alta, només al darrere de Madrid (63,2%) en el darrer trimestre del 2016. El nombre d'ocupats és de 511.600 persones el quart trimestre de l'any i presenten un increment del 2,0% en termes interanuals. Tots els col·lectius reflecteixen aquest augment, excepte els joves (disminueixen 0,9% per segon trimestre consecutiu), i especialment els estrangers (6,7%), els més grans de 55 anys (3,9%) i els homes (3,8%).

La desocupació a les Illes experimenta un fort descens en termes interanuals (-20,3%), de manera que el nombre de persones en situació d'atur és de 81.900 persones, el valor més baix d'un quart trimestre des del 2008. Atesa l'estacionalitat que presenta el mercat de treball a les illes, el quart trimestre sol presentar una taxa d'atur més elevada que el segon i el tercer, ja que coincideix amb l'inici de la temporada baixa turística. Així, la relació entre l'atur i la població activa del darrer trimestre del 2016 se situa en el 13,8%, 4,8 punts per sota de la mitjana nacional. Amb aquest resultat es troba 3,2 p.p. per sobre de la del tercer trimestre, però a 3,2 punts per sota del valor d'ara fa un any. Aquest descens interanual es dóna a tots els col·lectius, entre els quals destaquen el dels menors de 25 anys (-4,7 p.p.), el dels homes (-4,3 p.p.) i el dels estrangers (-3,9 p.p.). Malgrat aquest descens interanual, el creixement estacional trimestral de la taxa es concentra principalment en els menors de 25 anys i els estrangers, que passen a assolir una taxa del 40,0% i del 18,5%, respectivament, que en el cas dels joves triplica la del conjunt de la població.

Les dades d'ocupació i atur que ofereix l'EPA es poden desagregar per sector econòmic. Així, a les Illes, la variació interanual del darrer trimestre de l'any presenta un augment dels ocupats a la construcció (22,7%) i als serveis (1,2%), mentre que disminueixen a l'agricultura (-11,6%) i a la indústria (-10,9%). Pel que fa a les persones desocupades, decreixen en la construcció (-39,5%) i els serveis (-25,5%) i augmenten a la indústria (50%).

En el darrer trimestre de 2016, les hores treballades entre els assalariats creixen un 5,5% en termes interanuals i, com ja s'ha comentat abans, l'augment de l'ocupació en aquest mateix període és del 2,0%. Al llarg del 2016, l'increment de les hores ha superat el de l'ocupació a tots els trimestres, de manera que aquests indicadors ja suposen una creació neta de llocs de feina i no simplement un repartiment dels llocs de feina existents.

2 Ocupació i atur a les Illes Balears

Taula 34. Indicadors del mercat laboral a les Illes Balears

	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Total de persones d'alta a la Seguretat Social[1]	**gener**	**392.830**	↗	**5,6**
Assalariats	gener	294.092	↗	6,9
Autònoms i altres règims especials	gener	98.738	→	1,6
Homes	gener	214.052	↗	6,0
Dones	gener	178.778	↗	5,2
Estrangers UE-28	gener	31.843	↗	8,7
Estrangers no UE	desembre	28.083	↗	5,3
Persones en atur registrades	**gener**	**66.716**	↘	**-14,3**
Homes	gener	30.055	↘	-15,7
Dones	gener	36.661	↘	-12,7
Persones menors de 25 anys	gener	7.873	↘	-18,7
Persones de 25 a 54 anys	gener	46.259	↘	-15,1
Persones de 55 anys i més	gener	12.584	↘	-8,5
Estrangers UE-28	gener	5.998	↘	-7,6
Estrangers no UE	gener	8.092	↘	-13,0
Persones en atur registrades fa més de 12 mesos	gener	17.092	↘	-19,9
Total contractes registrats	**gener**	**30.645**	↗	**15,6**
Contractes indefinits	gener	4.522	↗	7,7
Contractes temporals	gener	26.123	↗	16,5
Contractes a temps parcial	gener	10.023	↗	13,8
Contractes fixos discontinus	gener	874	→	1,0

Font: TGSS, SOIB, OTIB

[1] Afiliats als règims general, d'autònoms, i als règims especials agrari, de la mar i de la llar de la Seguretat Social. No inclou afiliats a MUFACE i ISFAS ni règims especials menors de la Seguretat Social

L'any 2016 manté l'evolució favorable del mercat de treball. L'atur tanca el 2016 amb una mitjana de 58.316 persones, que representa un descens interanual del 13,1%, encadenant 4 anys consecutius de reduccions. Pel que fa a l'afiliació, el nombre d'afiliats és de 455.257 el 2016, el segon valor més alt des de l'any 1996, només superat lleugerament pel valor del 2007 (455.694 persones). Respecte del valor d'ara fa un any, els afiliats a la Seguretat Social s'han incrementat un 5,3%. Per altra banda, la taxa d'atur registrat del conjunt del 2016 perd 2,1 p.p. i assoleix l'11,4% de la població activa.

El nombre total d'hores efectives treballades a les Illes Balears durant el 2016 augmenta més intensament (un 2,8% per al total de treballadors i un 5,7% en el cas dels assalariats) que el total de població ocupada (4,1%), segons les dades de l'Enquesta de població activa. De fet, sobre la base de les dades de l'Ibestat, l'afiliació equivalent a temps complet s'incrementa un 7,4%, és a dir, hi ha més treballadors ocupats però també augmenten les hores per treballador.

Les hores efectives treballades pels assalariats creixen un 5,7% el 2016

El nombre de persones en atur registrades el darrer dia del mes de gener del 2017 és de 66.716 a les Illes Balears, un 11,0% menys que el mateix més de l'any 2016. A Espanya l'atur també disminueix però en menor proporció, concretament un -9,4% interanual, i assoleix la xifra de 3.760.231 persones desocupades el primer mes de l'any. Durant el gener totes les comunitats autònomes experimenten descensos de la desocupació, dels quals són els més destacats els de Catalunya (-12,4%), La Rioja (-12,1%) i les Illes Balears (-11,0%).

Respecte del perfil de l'atur, els descensos interanuals més acusats són els dels homes (-13,0%), que representen el 45,0% del conjunt d'aturats, els menors de 25 anys (-12,0%), que porten encadenant reduccions interanuals des de mitjans del 2012, i els espanyols (-11,9%). Els altres grups d'edat també disminueixen el gener respecte d'ara fa un any: entre les persones de 25 a 54 anys l'atur baixa un 11,6% i entre els majors de 54 anys un -8,0%. Per nacionalitat, en termes interanuals el nombre d'estrangers desocupats baixa un 7,5%, empès principalment pel descens dels extracomunitaris (-10,1%). Quant a la durada de la demanda d'ocupació, continua el descens entre les persones que duen més d'un any inscrites com a demandants en el SOIB (-20,3%), així com a la resta de durades.

Tots els sectors econòmics experimenten disminucions de les persones desocupades. En lidera el descens l'agricultura, que ja encadena dos anys de caigudes interanuals (-33,9%). La segueixen la construcció (-19,8%), en negatiu des de la segona meitat del 2010; el comerç (-12,9%); la indústria (-12,1%); la resta del sector serveis (-10,9%), i l'hostaleria (-4,6%).

Els nous contractes registrats el gener del 2017 són 30.645, que suposen un 14,1% més que el mes de desembre del 2016 i un 24,1% més que ara fa un any. Alhora, a Espanya la contractació cau un 3,9% intermensual, però creix un 16,9% interanual. A les Illes, els contractes indefinits augmenten més que els temporals respecte de gener del 2016 (un 29,1% i un 23,8%, respectivament). En comparació amb Espanya, el pes de la contractació indefinida de les Illes és superior (14,8%) a la mitjana nacional (9,2%). A les Illes tots els tipus de contractes augmenten interanualment però destaquen especialment els fixos discontinus (+61,9%) i els indefinits a temps parcial (+28,7%). Per sectors, la contractació s'hi incrementa a tots respecte del mes de gener de l'any passat. Ara bé, on més creixen els contractes és a la resta del sector dels serveis (38,1%), a l'hostaleria (23,1%) i a l'agricultura (21,0%).

Les persones d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears el primer mes del 2017 són 392.830, que representen un 4,9% més que el mateix mes del 2016. L'afiliació creix a totes les comunitats autònomes, i també al conjunt de l'Estat (2,9%), però de manera menys intensa que a les Illes. Pel que fa al règim d'afiliació, els augments més destacats es donen al règim general (6,1%) i al del mar (4,5%), seguits pel d'autònoms (2,1%) i per l'agrari (1,7%). En canvi, el règim de la llar perd afiliats (-3,0%) en termes interanuals. Respecte del perfil, l'afiliació augmenta més entre els homes (5,3%) que entre les dones (4,4%) i, per edats, l'augment més important l'experimenten els més joves (11,6%), seguits pels majors de 55 anys (6,6%) i per les persones entre 25 i 54 anys (4,2%). Quant als estrangers, augmenta més entre els comunitaris (8,7%) que entre els de fora de la Unió Europea (3,7%).

L'atur comença el 2017 amb descensos a tot l'arxipèlag. En detall, els decrements més intensos són el de Formentera (-17,9%), seguida pels de Mallorca (-12,0%), Menorca (-9,5%) i Eivissa (-5,2%). Totes les illes, amb l'excepció de Formentera, porten ja cinc anys amb disminucions de la desocupació en un mes de gener. L'evolució global del 2016 és positiva a totes les illes, amb valors que superen el 10% de disminució de l'atur. Així, l'illa on més ha disminuït l'atur en termes interanuals és Menorca (-13,7%), seguida de Mallorca (-13,2%), Eivissa (-12,4%) i Formentera (-10,9%).

Taula 35. Indicadors del mercat laboral per illes

	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Mallorca				
Població activa[1]	gener	374.258	↗	2,3
Afiliats a la Seguretat Social[2]	gener	321.934	↗	5,6
Afiliats a la Seguretat Social EJC[3]	4t trim	218.254,0	↗	11,0
Aturats registrats	gener	52.324	↘	-14,7
Taxa d'atur registrat (%)[4]	gener	14,0	↘	-2,3
Contractes registrats	gener	25.014	↗	18,9
Menorca				
Població activa[1]	gener	30.558	→	1,0
Afiliats a la Seguretat Social[2]	gener	25.340	↗	4,0
Afiliats a la Seguretat Social EJC[3]	4t trim	15.363,4	↗	11,0
Aturats registrats	gener	5.218	↘	-14,9
Taxa d'atur registrat (%)[4]	gener	17,1	→	-1,9
Contractes registrats	gener	1.248	↗	7,3
Eivissa				
Població activa[1]	gener	50.742	↗	3,7
Afiliats a la Seguretat Social[2]	gener	41.925	↗	6,4
Afiliats a la Seguretat Social EJC[3]	4t trim	25.788,0	↗	11,2
Aturats registrats	gener	8.817	↘	-14,3
Taxa d'atur registrat (%)[4]	gener	17,4	→	-1,6
Contractes registrats	gener	4.179	↗	8,1
Formentera				
Població activa[1]	gener	2.725	↗	3,6
Afiliats a la Seguretat Social[2]	gener	2.368	↗	7,4
Afiliats a la Seguretat Social EJC[3]	4t trim	1.316,4	↗	2,7
Aturats registrats	gener	357	↘	-16,6
Taxa d'atur registrat (%)[4]	gener	13,1	↘	-3,4
Contractes registrats	gener	204	↗	7,0

Font: TGSS, SOIB, OTIB, Ibestat

[1] Població activa = aturats + afiliats del mateix mes

[2] Afiliats als règims general, d'autònoms, i als règims especials agrari, de la mar i de la llar de la Seguretat Social. No inclou afiliats a MUFACE i ISFAS ni règims especials menors de la Seguretat Social

[3] Afiliacions al Règim General de la Seguretat Social en Equivalència a Jornada Completa

[4] Taxa d'atur calculada a partir de l'atur registrat i la població activa. Variació com a diferència de punts percentuals respecte del mateix mes de l'any anterior

La taxa d'atur registrat el gener del 2017 se situa per sota del 15% a Formentera (13,1%) i a Mallorca (14,0%), mentre que a les altres dues illes el superen lleugerament: Menorca (17,1%) i Eivissa (17,4%). En termes interanuals el descens més accentuat es dóna a Formentera, on disminueix 3,4 p.p. respecte del mateix valor d'ara fa un any; la segueixen Mallorca (-2,3 p.p.), Menorca (-1,9 p.p.) i Eivissa (-1,6 p.p.).

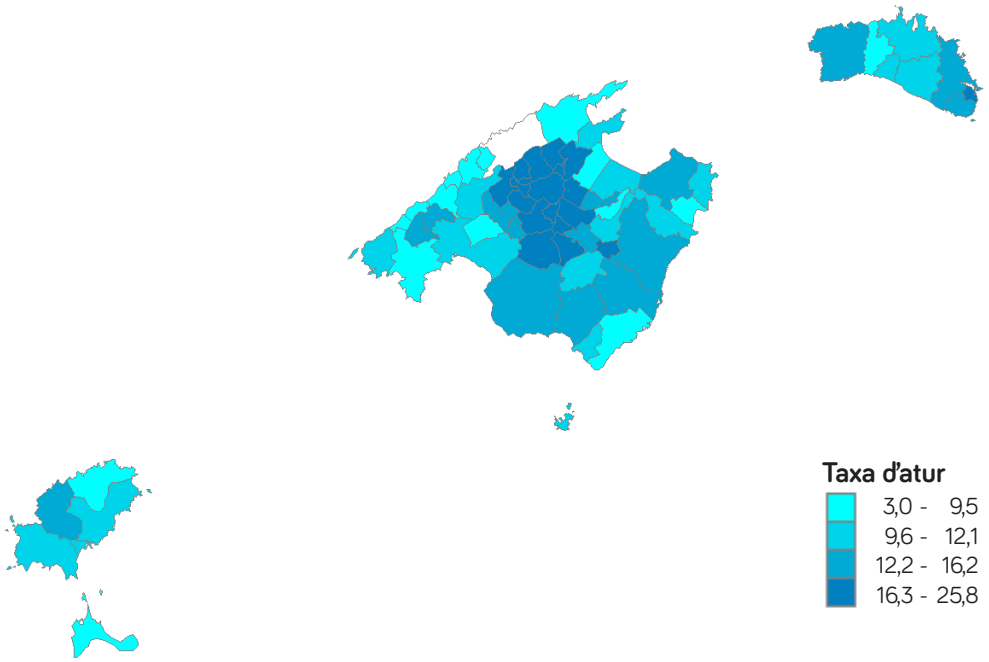
LA TAXA D'ATUR DECREIX A TOT L'ARXIPÈLAG RESPECTE DEL DESEMBRE DEL 2015

Pel que fa a la contractació, el primer mes del 2017 presenta un major nombre de contractes a totes les illes respecte del mateix mes del 2016, amb l'excepció de Menorca, on cau un 9,8%. En canvi, a la resta creix considerablement, especialment a Mallorca (29,4%), seguida de Formentera (10,3%) i Eivissa (10,2%). Per

sectors, la contractació augmenta especialment a l'agricultura a Eivissa (45,5%), a la indústria a Formentera (25,0%) i als serveis a Mallorca (33,0%). En canvi, minva a la construcció (-21,8%) i als serveis (-7,2%) a Menorca, a la indústria a Eivissa (-17,9%) i a l'hostaleria a Formentera (-16,1%).

L'afiliació a la Seguretat Social el darrer dia del mes de gener de 2017 creix a tot l'arxipèlag. En lideren el creixement les illes menors: Formentera, on augmenta un 7,6%, i Eivissa (5,1%), seguides de Mallorca (4,9%) i Menorca (3,5%).

Gràfic 16. Taxa d'atur registrat. Mitjana 2016.

Font: OTIB, SOIB i TGSS

3 Costs laborals

Taula 36. Cost i jornada laboral

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Cost total per assalariat i mes (€)	3r trimestre	2.269,1	→	-0,2
Cost laboral per hora efectiva (€)	3r trimestre	16,6	→	1,3
Indústria i energia	3r trimestre	18,3	→	0,5
Construcció	3r trimestre	15,4	↘	-3,6
Serveis	3r trimestre	16,6	→	1,7
Hores efectives per assalariat / mes	3r trimestre	136,6	→	-1,4
Indústria i energia	3r trimestre	134,5	→	-1,9
Construcció	3r trimestre	141,8	↗	3,1
Serveis	3r trimestre	136,3	→	-1,7
Increment salarial pactat en convenis (%)	desembre	1,1	→	0,4

Font: INE, MEYSS

El cost laboral per treballador del tercer trimestre del 2016 se situa a les Illes en 2.269,1 euros de mitjana, un 0,2% per sota del mateix trimestre de l'any anterior. A Espanya assoleix els 2.444,8 euros, cost que també mostra un descens del 0,5% en termes interanuals. Aquest trimestre nou comunitats autònomes presenten un augment interanual del cost laboral, entre les quals destaquen: la Comunitat Valenciana (2,0%), Cantàbria (1,9%) i Castella-la Manxa (1,7%). Les altres vuit autonomies experimenten descensos, com ara La Rioja (-4,5%), Aragó (-2,5%) i Andalusia (-2,2%). Entre la comunitat amb el major cost laboral (País Basc, amb 2.919,2 euros) i la que el té més baix (Extremadura, amb 2.016,3 euros), es troba una diferència de 902,9 euros.

El cost laboral per treballador disminueix un 0,2% a les Illes Balears en el tercer trimestre del 2016

El cost laboral inclou les cotitzacions obligatòries, les prestacions socials, les indemnitzacions i el cost salarial. Aquest darrer assoleix els 1.654,1 euros en el tercer trimestre del 2016, que representa el 72,9% del cost laboral total i que ha experimentat una disminució del 0,7% el darrer any. El cost salarial més elevat, de nou, és el de la indústria (1.816,0 €), encara que es redueix un 1,1% respecte del tercer trimestre del 2015. El segueix el sector dels serveis amb 1.653,3 euros, que experimenta un decrement del 0,6% interanual. En darrer lloc, es troba el cost salarial de la construcció, on el salari mitjà és de 1.530,2 euros, el qual, a més de ser el més baix per sectors, perd un 1,3% respecte d'ara fa un any.

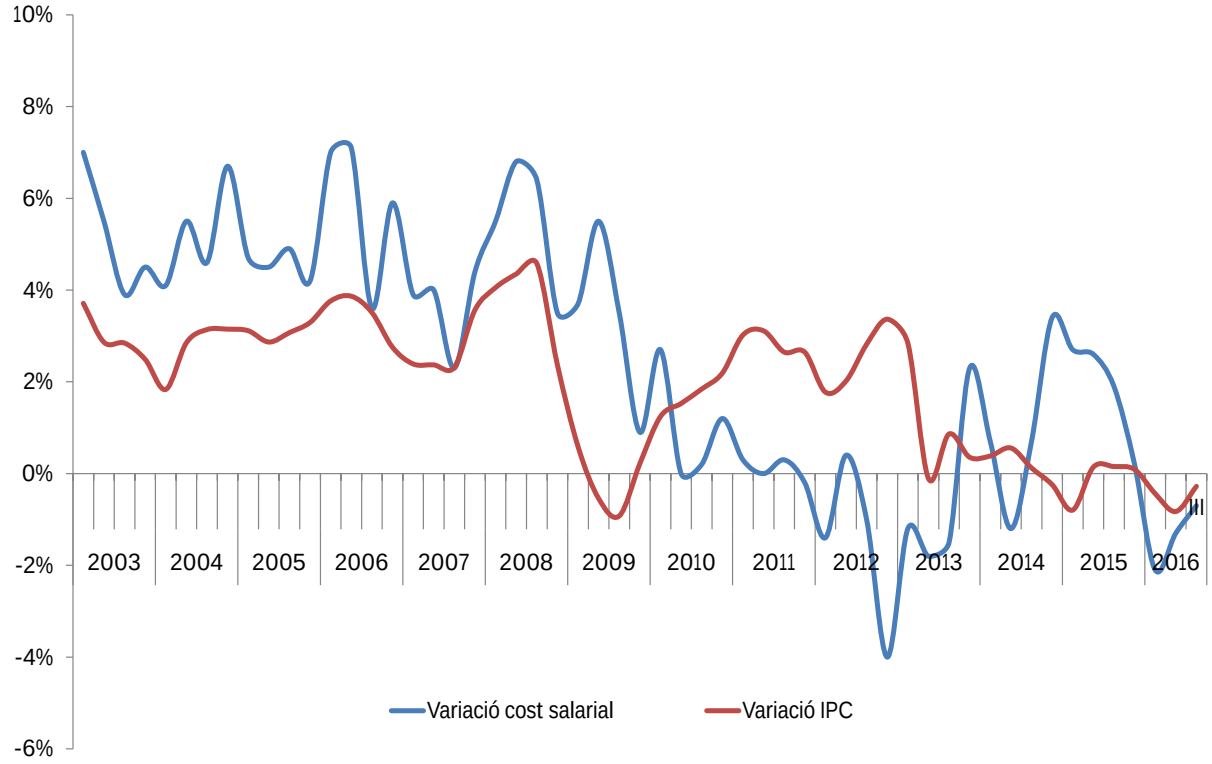
Els costs laborals per hora efectiva s'incrementen un 1,3% respecte del tercer trimestre del 2015 i assoleixen els 16,6 euros a les Illes Balears. Les Illes són la segona comunitat autònoma amb el cost més baix, només per darrere de les Illes Canàries (16,4 euros). Alhora, la mitjana nacional se situa en 20,2 euros en el tercer trimestre del 2016, el mateix valor que ara fa un any. Per comunitats autònomes, 11 registren variacions positives del cost per hora, entre les quals destaca l'augment de Múrcia (3,5%). Per sectors, l'augment més intens del cost a les Illes Balears es dóna als serveis (1,7%), de manera que assoleix un valor de 16,6 euros. També creix, encara que de forma més discreta, la indústria (0,5%), amb un cost de 18,3 euros. En canvi, a la construcció el cost per hora efectiva es redueix un 3,6%, que el situa en 15,4 euros.

Illes Balears és de manera habitual l'autonomia amb el major nombre d'hores efectives treballades. De nou, el tercer trimestre de 2016, encapçala la llista per comunitats, amb un total de 136,6 hores per treballador i mes. També supera la mitjana espanyola, que és de 121,1 hores en el mateix període. En ambdós casos les hores han disminuït, però a les Illes ho han fet lleugerament per sobre (-1,4% i -0,5%, respectivament). La diferència d'hores treballades a les Illes respecte de la comunitat amb el valor més baix (País Basc, amb 107,1 hores) és de 29,5 hores. El major nombre d'hores treballades a les Illes es dóna independentment de la jornada, ja que tant a la jornada completa (147,9 hores), com a la jornada parcial (111,7 hores), les Illes són la comunitat on es treballa més hores. Per sectors, només a la construcció augmenten les hores treballades respecte de l'any passat (4,2 hores més). En canvi, disminueixen a la indústria (2,6 hores

menys) i als serveis (2,4 hores menys).

L'increment salarial pactat en convenis a les Illes Balears, segons l'estadística de convenis col·lectius fins al desembre del 2016, recull un creixement de l'1,05% i un valor similar per al conjunt nacional (1,06%). Segons aquesta font, se signen a les Illes un total de 31 convenis, tres més que en el mateix període del 2015. Dels 31 convenis, 25 són d'empresa i afecten 3.023 treballadors, i els altres 6 corresponen a altres àmbits i afecten 132.218 treballadors. A Espanya també augmenten els convenis signats (688 més), on se situen en 2.956 fins a desembre del 2016, i els treballadors afectats, que creixen un 15,1%. Al febrer del 2017 s'ha signat amb efectes retroactius el Conveni del comerç de les Illes Balears, que regirà des de l'1 d'abril de 2016 fins a l'abril de 2018. Aquest conveni afecta unes 20.000 empreses que donen treball a prop de 50.000 treballadors.

Gràfic 17. Increments salarials i inflació a les Illes Balears

Font: INE

4 Accidents de treball

Taula 37. Accidents de treball

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Total accidents de treball	gener-desembre 2016	17.565	↗	7,6
Índex d'incidència del total d'accidents [1]	gener-desembre 2016	4.636,4	→	1,7
Accidents lleus	gener-desembre 2016	4.611,1	→	1,8
Accidents greus	gener-desembre 2016	24,3	↘	-8,4
Accidents mortals	gener-desembre 2016	1,1	↘	-58,0
Indústria	gener-desembre 2016	6.922,6	↘	-10,5
Construcció	gener-desembre 2016	9.982,6	→	-1,2
Serveis	gener-desembre 2016	4.156,5	↗	4,2
Mallorca [2]	gener-desembre 2016	4.863,1	→	1,1
Menorca [2]	gener-desembre 2016	5.021,7	↗	5,9
Pitiüses [2]	gener-desembre 2016	5.770,0	↘	-2,2

Font: Direcció General de Treball i Salut Laboral, TGSS

[1] L'índex d'incidència es calcula com la relació entre el nombre d'accidents de treball en jornada per cada cent mil treballadors amb les contingències cobertes

[2] No es disposa del nombre de persones amb les contingències cobertes per illes, raó per la qual es presenta una aproximació amb els treballadors d'alta al règim general de la Seguretat Social

Segons les dades provisionals de la Direcció General de Treball, Economia Social i Salut Laboral, l'índex d'incidència dels accidents durant la jornada de treball assoleix les 4.636 incidències entre els mesos de gener i desembre del 2016. Això vol dir que han patit un accident 4.636 persones de cada 100.000 treballadors amb les contingències cobertes. En termes interanuals, l'índex creix un 1,7%.

D'acord amb la gravetat dels accidents, del total registrats el 2016 (17.565 accidents), el 99,5% són lleus, el 0,5% són greus i el 0,02% mortals (4 accidents). Respecte del mateix període del 2015, mentre que es produeix un ascens dels accidents lleus (7,7%), els altres tipus decreixen respecte d'ara fa un any. Concretament, els greus baixen un 3,2% i els mortals un 55,6% (passen de 9 a 4 accidents).

La sinistralitat laboral creix per quart any consecutiu

Per sectors, del total d'accidents produïts l'any 2016, 301 s'han donat al sector primari (l'1,7%), a la indústria 1.468 accidents (el 8,4%), a la construcció 2.983 (el 17,0%), i la resta, 12.813 accidents, al sector dels serveis, que concentra el 72,9% dels accidents de les Illes Balears. Ara bé, els índexs d'incidència més elevats es concentren en la construcció (9.983 incidències) i en la indústria (6.923). Respecte de les dades de gener a desembre del 2015, el nombre d'accidents laborals creix als serveis (9,5%) i a la construcció (8,6%), mentre que baixa a la indústria (-6,4%) i a l'agricultura (-4,4%).

La distribució dels accidents entre les diferents illes mostra que Mallorca concentra el 78,5% dels accidents registrats en el període analitzat (13.795 accidents), seguida per les Pitiüses (el 15,1%, 2.659 accidents) i per Menorca (el 6,0%, 1.051 accidents). En termes interanuals, a tot l'arxipèlag augmenten els accidents, però hi destaca l'increment de Menorca amb un 11,5% més, seguida de les Pitiüses (8,0%) i de Mallorca (7,3%). Quant a l'índex d'incidència, les illes menors (Eivissa i Formentera) mostren l'índex més alt (5.770). Les segueixen Menorca, amb un resultat de 5.022, i Mallorca (4.863).

IV. DEMANDA

1 Preus

Taula 38. Evolució de l'IPC gener 2017. Base 2016

	Evolució anual		Evolució mensual	
Illes Balears	**Variació interanual**	**Influència**	**Variació mensual**	**Repercussió mensual**
Índex general	**2,9**	-	**-0,3**	-
Aliments i begudes no alcohòliques	0,8	-0,027	0,4	0,065
Begudes alcohòliques i tabac	1,8	0,017	0,6	0,018
Vestit i calçat	0,7	-0,013	-13,4	-0,903
Habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles	7,0	0,746	2,6	0,334
Mobles, articles de la llar i articles per al manteniment corrent de la llar	-0,3	0,023	-0,9	-0,060
Sanitat	0,3	-0,007	0,0	0,001
Transport	7,1	0,423	1,0	0,160
Comunicacions	2,7	-0,024	-0,4	-0,014
Oci i cultura	-0,2	0,035	-1,2	-0,080
Ensenyament	1,1	0,000	0,0	0,000
Restaurants i hotels	1,7	-0,005	-0,1	-0,014
Altres béns i serveis	1,9	0,019	0,8	0,090
Inflació subjacent	**1,2**	-	**-1,1**	-

Font: INE

Al gener, els **preus** a les Illes Balears repunten amb força i la taxa de variació interanual de l'IPC s'enfila fins al 2,9%, 1,3 punts percentuals per sobre de la registrada al mes de desembre (1,6%) i el valor més alt d'ençà del mes de febrer de 2013. Es tracta, així i tot, d'un dels augments autonòmics més moderats de l'Estat, la taxa de variació del qual se situa en el 3,0%, 1,4 p.p. més que el valor precedent. La resta de comunitats autònomes registren també fortes pujades, de les quals destaquen Castella i Lleó (3,4%) i Castella-La Manxa (3,3%). A les Balears els grups que més influeixen en la pujada interanual són l'habitatge (repercuteix 0,746 p.p. en la variació interanual), el qual reflecteix l'increment dels preus de l'electricitat, i el transport (0,423 p.p.), a causa de la pujada dels carburants. La resta de grups presenten influències menors que pràcticament es compensen entre si.

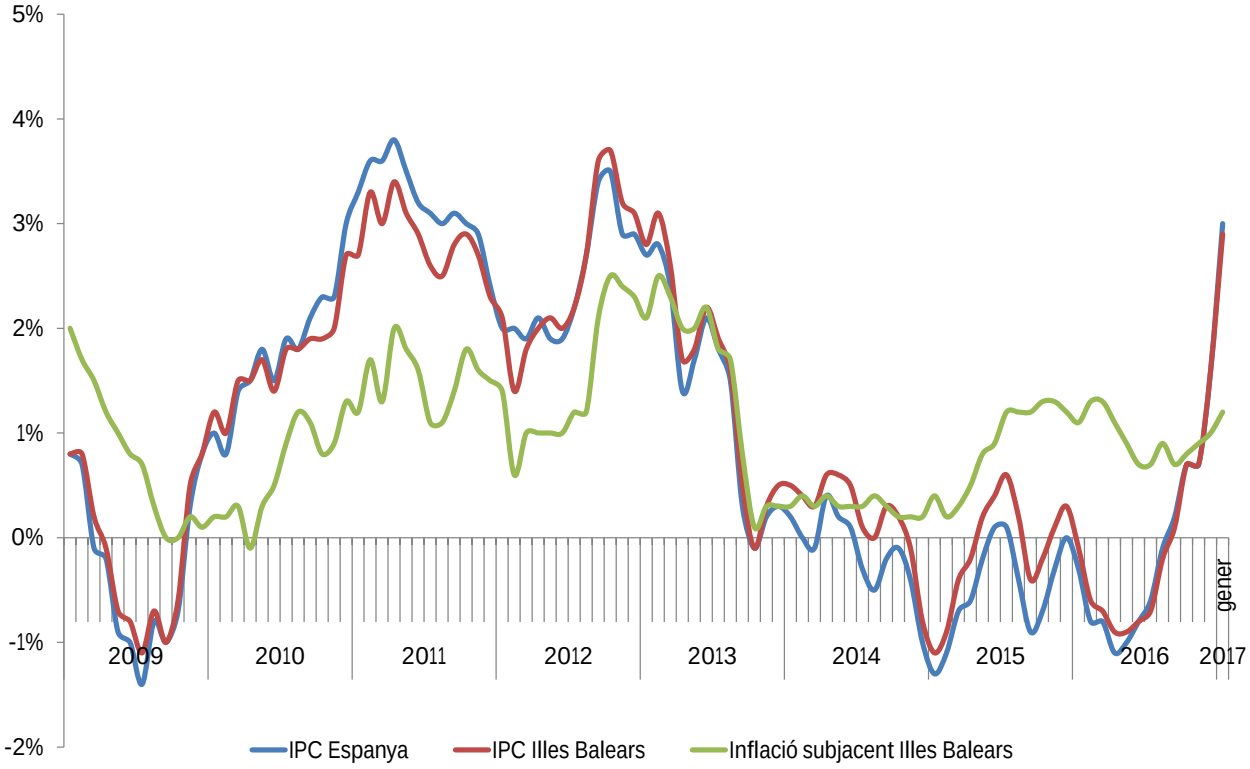
La taxa de variació interanual de l'IPC s'enfila fins al 2,9%

Altrament, en termes intermensuals, la inflació a les Illes queda en negatiu (-0,3%) fonamentalment per la influència a la baixa del vestit i el calçat (-0,903).

A les Balears, en línies generals, el comportament de la inflació en els diferents grups de consum segueix la pauta dels mesos precedents i la fluctuació més destacable és precisament l'acceleració dels preus en el grups de transport, amb una taxa de variació interanual d'un 7,1%, i d'habitatge, aigua, electricitat i gas, amb una del 7,0%. Els únics grups que registren valors interanuals negatius són el de mobiliari i articles de la llar (-0,3%) i el d'oci i cultura (-0,2%).

La taxa de variació interanual de la inflació subjacent a les Balears augmenta dues dècimes en relació amb el registre del desembre i és d'un 1,2%, una dècima més que a Espanya (1,1%). D'altra banda, la taxa interanual de l'índex de preus de consum a imposts constants repunta i també se situa en el 3,0%.

Gràfic 18. Variació interanual de l'Índex de Preus de Consum

Font: INE

A Espanya la variació interanual de l'índex de preus de consum harmonitzat del gener augmenta un punt i mig respecte del desembre i queda en el 2,9%, mentre que la inflació interanual de la mitjana dels països de la zona euro se situa en l'1,8%, set dècimes per sobre del registre anterior.

Finalment, d'acord amb l'estimació de l'indicador avançat, durant el mes de febrer la inflació a Espanya es manté en el 3,0%.

2 Consum intern

Taula 39. Indicadors de consum

Illes Balears	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Consum carburants automoció (quilolitres)	gener	46.548	↗	2,5
Matriculació de turismes[1]	gener	3.460	↗	51,7
Índex de vendes al detall[2]	desembre	110,05	↗	4,4
Mallorca				
Consum carburants automoció (quilolitres)	gener	37.906	↗	2,3
Menorca				
Consum carburants automoció (quilolitres)	gener	2.681	→	1,0
Pitiüses				
Consum carburants automoció (quilolitres)	gener	5.961	↗	5,1

Font: CLH, DGT, INE, elaboració pròpia

[1] Variació interanual de la sèrie original

[2] Preus constants any 2010 (índex 2010=100)

D'acord amb les darreres dades disponibles de la Comptabilitat nacional trimestral d'Espanya corresponents al quart trimestre del 2016, la **despesa en consum final** (gairebé 216 mil milions d'euros) prossegueix gradualment a l'alça i la taxa interanual (2,8%) avança 0,5 punts percentuals en relació amb la dada del trimestre precedent. L'increment s'explica fonamentalment per l'evolució positiva de la despesa en consum final de les llars (160,7 mil milions d'euros), que registra una taxa interanual d'un 3,8%, 1,0 p.p. per sobre del registre del tercer trimestre del 2016. La despesa en consum final de les administracions públiques durant el darrer trimestre (52,3 mil milions d'euros) es contreu i registra una taxa interanual negativa (–0,2%). Altrament, la despesa de les institucions sense finalitat lucrativa al servei de les llars, que és el component de la despesa final amb menor pes, s'accelera i puja un 2,9%.

L'indicador mensual de **confiança dels consumidors** (ICC) continua perdent força i al febrer disminueix 3,2 punts respecte de la dada del mes de gener. L'evolució negativa de l'indicador no és tan perceptible si es compara amb les dades del mes de febrer del 2016, atès que des d'aleshores la confiança del consumidor només ha reculat 0,1 punts, la qual cosa representa, expressat en taxa de variació interanual, una baixada també d'un 0,1%. Dels dos índexs que conformen l'indicador, el relatiu a la valoració de la situació actual presenta un retrocés d'un 2,5% en termes interanuals, com a resultat fonamentalment de la valoració negativa de l'evolució de l'economia i, en menor mesura, de la situació de les llars. En canvi, l'altra variable, l'índex de valoració d'expectatives, presenta un avanç interanual d'un 1,9% i és resultat de la percepció positiva de les expectatives respecte de la situació econòmica general i respecte de l'evolució de l'ocupació.

La **matriculació de vehicles**, tant en el conjunt de l'Estat com a les Balears, creix d'una manera molt important al llarg del 2016. A les Illes, al llarg de l'any, es matriculen 43.141 turismes que representen un creixement, respecte del 2015, d'un 15,4%. A Espanya, amb 1.230.018 turismes matriculats, l'augment és lleugerament inferior (12,4%). Al marge dels resultats anuals, les darreres dades corresponents al mes de gener d'enguany confirmen la mateixa tendència. El nombre de turismes matriculats a les Illes Balears (3.460 vehicles) s'incrementa gairebé un 52,0% interanual i els matriculats en el conjunt de l'Estat (91.897 vehicles), un 12,5%.

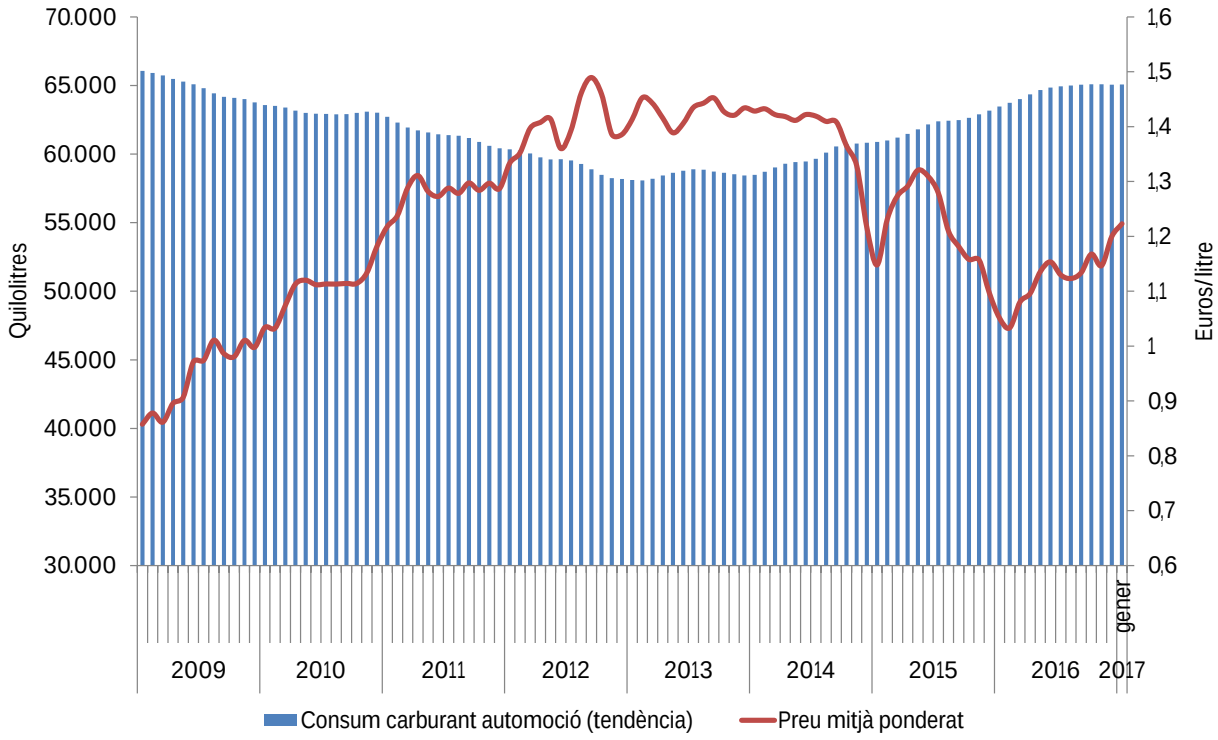
Com ja s'ha apuntat a l'apartat corresponent, les vendes del **comerç al detall** del desembre, el darrer mes amb dades disponibles, s'han moderat en relació amb es mesos precedents. Tot i així, la variació interanual de l'índex general de la xifra de negoci presenta un creixement d'un 3,2%. La variació interanual de la mitjana de tot el 2016 se situa en un 7,2%.

El gener ha tingut un caràcter fred a les Illes Balears, amb anomalies tèrmiques de les mínimes que s'han situat 1,1°C per sota dels valors normals. Aquest mes, tal com s'exposa en l'apartat relatiu a la indústria i l'energia, la **demanda d'energia elèctrica** augmenta, en termes interanuals, un 17,5% en el conjunt de l'arxipèlag. En el total acumulat al llarg del 2016 es registra un increment d'un 1,2% respecte del 2015.

Al desembre passat, la demanda total de **productes petrolífers** en el conjunt de l'arxipèlag (inclou les benzines, els gasoils i el fuel BIA) augmenta interanualment un 8,9% i arriba a 69,2 milers de tones. En canvi, afegint només els carburants per a automoció, que equivalen aquest mes al 58,0% del total, s'observa una disminució d'un 1,0% interanual (39,8 milers de tones), atribuïble

al menor consum de gasoil del tipus A (–1,0%) i de la benzina de 95 octans (–1,5%), si bé la benzina de 98 octans registra una pujada d'un 4,1%. Les dades acumulades durant el 2016 (975,0 milers de tones) reflecteixen, respecte del 2015, una pujada d'un 8,8%, que s'explica per l'augment del consum de tots els tipus de carburant, llevat del gasoil del tipus C (–9,6%). Els carburants per a automoció (benzines i gasoil A) registren un increment d'un 4,1% i, en termes percentuals, destaca la forta pujada del fuel BIA (62,9%) així com l'increment del consum de benzina de 98 octans (14,2%).

Gràfic 19. Consum i preu dels carburants de l'automoció (benzina 95 i gasoil A) a les Illes Balears

Font: CLH, Minetur i elaboració pròpia

Al conjunt de l'Estat, al desembre el consum total de productes petrolífers és pràcticament el mateix que un any enrere (–0,1%), si bé s'observen algunes fluctuacions importants en funció del tipus de carburant, així per exemple, en termes percentuals, la demanda de gasoil B puja un 9,8% mentre que la de gasoil C baixa un 11,0%. El consum acumulat durant el 2016 augmenta un 2,6% en relació amb el 2015. Els carburants per a automoció, que representen més de tres quartes parts (77,3%) del total consumit a l'Estat durant tot l'any, arriben a 27,2 milions de tones, la qual cosa significa un increment interanual d'un 3,1%.

Altrament, durant el mes de desembre, el consum de carburant d'automoció a les Balears expressat en unitats de volum arriba a 49.159 quilolitres, un 0,9% menys que el desembre del 2015. Menorca i les Pitiüses registren davallades apreciables en termes interanuals, d'un –8,0% i d'un –2,2%, respectivament. A Mallorca la reducció del consum és pràcticament inapreciable (–0,1%). Finalment, el total consumit durant el 2016 en el conjunt de l'arxipèlag s'incrementa un 4,2% respecte del 2015, i destaquen els increments de les Pitiüses (6,3%) i de Mallorca (3,9%).

3 Consum de no residents

Taula 40. Consum dels residents a l'estranger

Illes Balears	Darrera dada		Variació interanual (%)	
Enquesta de despesa turística (Ibestat)				
Despesa total (milions d'€)	gener-desembre	14.545,2	↗	10,7
Despesa mitjana per persona (€)	gener-desembre	944,8	→	-0,1
Despesa mitjana diària (€)	gener-desembre	128,0	↗	5,5
Compres i extraccions d'efectiu amb targeta emesa a l'estranger (milions d'€)				
Total	gener-desembre	3.991,8	↗	15,1
Regne Unit	gener-desembre	1009,4	↗	19,0
Alemanya	gener-desembre	932,6	↗	12,2
França	gener-desembre	265,5	↗	3,3
Itàlia	gener-desembre	238,8	↗	8,7
Suïssa	gener-desembre	216,3	↗	10,3
Estats Units	gener-desembre	187,5	↗	28,3
Suècia	gener-desembre	134,0	↗	27,9
Bèlgica	gener-desembre	77,4	↗	13,4
Noruega	gener-desembre	76,5	↗	9,8
Holanda	gener-desembre	73,2	↗	12,8
Dinamarca	gener-desembre	72,7	↗	21,4
Àustria	gener-desembre	67,3	↗	7,3
Portugal	gener-desembre	51,6	↗	21,9
Irlanda	gener-desembre	50,6	↗	21,2
Rússia	gener-desembre	43,7	↗	10,7
Resta	gener-desembre	495	↗	18,8

Fonts: 4B-Euro6000-ServiRed i Ibestat

Al 2016 , **la despesa total efectuada pels turistes** a les Illes Balears augmentà en termes interanuals un 10,7 % i arribà a 14.545,2 milions d'euros. Aquest increment es dona gràcies a la pujada tant de la despesa dels turistes espanyols (un 12,4 %, amb 1.539,5 milions d'euros), com la despesa dels estrangers, que creix un 10,5%. En aquest capítol destaca la despesa que fan els turistes alemanys (gairebé 5.000 milions d'euros), que són els que comptabilitzen la despesa més elevada per països i creix un 6,9 %. La despesa dels britànics (3.330,9 milions), en la mateixa línea, augmenta un 7,4 %. En termes percentuals, també són remarcables els increments de la despesa que efectuen els turistes suissos (24,8 %) i els procedents dels països del Benelux (37,1 %).

Quant a la despesa mitjana diària i a la despesa mitjana per persona, també en el conjunt de l'any 2016, es registren comportaments diferents. Així, mentre la despesa mitjana per persona roman estable (-0,07 %) i es queda en 944,80 €, la despesa mitjana diària registra un increment d'un 5,5 %, per arribar als 128 €. La despesa mitjana per persona dels turistes espanyols (7,0 %) compensa la disminució que es dona en els turistes estrangers (-1,2 %).

LA DESPESA TURÍSTICA AUGMENTÀ UN 10,7 % EN EL CONJUNT DE L'ANY 2016

Considerades conjuntament, durant l'any passat les compres i les disposicions d'efectiu que es fan a les Balears amb **targetes emeses a l'estranger** registren un fort increment (15,1 %) en relació amb l'any 2015. Distingint entre el tipus d'operació, les compres creixen a un ritme més accentuat que les disposicions d'efectiu, un 18,0 % les primeres i un 6,4 % les segones. L'import acumulat al llarg del 2016 arriba a 3.991,8 milions d'euros, el 77,0 % dels quals correspon a compres (3.073,5 milions) i la resta a disposicions d'efectiu en caixers automàtics (918,3 milions). La compra mitjana queda en 116,8 euros per operació (amb un -3,2 % de variació interanual), mentre que la disposició mitjana es manté estable en 169,9 euros per operació. Agregant els tipus d'operació, els principals mercats emissors de turistes de les Balears, el britànic i l'alemany, presenten importants augments interanuals (un 19,0 % i un 12,2 %, respectivament). D'altra banda, s'acceleren els increments de la despesa en ambdós tipus d'operació en tots els principals mercats emissors, especialment els Estats Units (28,3 %), Suècia (27,9 %) i Portugal (21,9 %).. S'ha de recordar, en qualsevol cas, que l'origen de l'entitat emissora no necessàriament coincideix amb l'origen del titular.

4 Recaptació fiscal

Taula 41. Recaptació tributària a les Illes Balears

Illes Balears	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Tributs totalment cedits				
Impost sobre Successions i Donacions	desembre	8.506	→	1,7
Impost sobre Transmissions Patrimonials	desembre	44.198	↗	37,2
Impost sobre Actes Jurídics Documentats	desembre	10.114	↗	2,4
Taxa de joc	desembre	6.744	↗	4,2
Tributs parcialment cedits				
Impost sobre la Renda de les Persones Físiques	novembre	152.943	↗	11,1
Impost sobre el Valor Afegit	novembre	33.939	↗	10,7
Imposts especials de fabricació	novembre	3.897	↗	5,1
Tributs no cedits				
Impost sobre Societats	novembre	-2.691	↗	10,9
Impost sobre la Renda dels No Residents	novembre	4.615	↘	-11,8

Font: AEAT, Conselleria d'Hisenda i Administracions Públiques

Dades en milers d'euros

La recaptació fiscal a les Illes Balears manté el ritme ascendent en el tancament del 2016. Així, la millora en l'activitat econòmica també es fa palesa en els imports dels tributs, tant pel que fa als de competència exclusiva de la Comunitat Autònoma com als de competència compartida amb l'Administració estatal. Totes les figures del primer grup mostren una millora en la recaptació total del 2016 respecte de la del 2015 i conjuntament s'acosten als 690 milions d'euros. Això significa un increment de recaptació del 18,7%, especialment liderada per l'impost sobre transmissions patrimonials. Els imposts parcialment cedits més importants continuen sent l'IVA i l'IRPF, que fins al novembre augmenten a un ritme proper al 10% interanual. Quant als tributs que són competència de l'Estat, els canvis normatius fan repuntar amb força la recaptació de l'impost de societats, mentre que l'impost a la renda dels no residents perd força en la segona meitat de l'any passat.

La recaptació fiscal s'incrementa amb força el 2016 respecte del 2015

Segons les dades publicades pel Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, el Govern de les Illes Balears presenta una situació de superàvit fins al novembre del 2016. Si bé cal mencionar que per motius comptables el darrer mes de l'any usualment implica més depeses que ingressos en l'execució pressupostària, entre gener i novembre del 2016 la diferència entre els ingressos acumulats (4.049 M€) i les despeses (4.016 M€) és de 33 milions d'euros. Així les coses, el Govern presenta una capacitat de finançament del 0,12% del PIB balear. Aquesta millora de la situació dels comptes públics prové, per una banda, d'un increment del total d'ingressos en els primers onze mesos, ja que per aquest període del 2015 sols s'arribà als 3.929 milions d'euros. D'altra banda, la despesa també ha millorat el resultat respecte del 2015, atès que aleshores se superaren els quatre mil cent milions d'euros. Considerant el conjunt de totes les comunitats autònomes, el desequilibri pressupostari se xifra en el 0,5% del PIB. Cal recordar que el límit de dèficit per al 2016 coincideix amb el del 2015 (0,7% del PIB) per a totes les comunitats autònomes.

En aquest paràgraf s'analitzarà l'evolució de les principals figures tributàries en què la competència està compartida amb l'Estat. En primer lloc, les retencions a compte de l'**impost de la renda sobre les persones físiques** sumen a les Illes Balears 1.544 milions d'euros fins al novembre del 2016. Els imports ingressats per les retencions als assalariats i a les activitats professionals els mateixos mesos de l'any passat foren 1.407 M€ i, per tant, hi ha un increment interanual del 9,8%. Per tant, l'increment de la massa salarial que es comenta a l'apartat de costs laborals es reflecteix en l'augment de les retencions practicades per les empreses. Cal comentar que aquesta figura tributària ha sofert modificacions en els tipus aplicables a partir del 12 de juliol de 2015 (Reial decret llei 9/2015, de 10 de juliol, de mesures urgents per reduir la

càrrega tributària suportada pels contribuents de l'impost sobre la renda de les persones físiques i altres mesures de caràcter econòmic). Tal com es comenta a l'apartat de consum intern, es dóna una millora de la demanda interna que fa que les quotes per l'**impost sobre el valor afegit** declarades a les Illes Balears ofereixin un balanç positiu. Entre gener i novembre la diferència entre les quotes transferides i les suportades és de 1.094 milions d'euros, mentre que el mateix període del 2015 no arribaren als mil milions (993,3 M€). Per tant, les empreses amb seu a les Illes Balears declaren una liquidació de l'IVA que representa una variació interanual del 10,1%. Els **imposts especials de fabricació** estan formats per l'impost sobre hidrocarburs, l'impost sobre labors del tabac i l'impost sobre l'electricitat. La recaptació de les tres figures tributàries a les Illes Balears supera els 17 milions d'euros entre gener i novembre d'enguany. Així, després de dos anys de caigudes, la xifra del 2016 representa una variació interanual del 38,3%.

Quant als tributs de competència exclusiva de la Comunitat Autònoma, destaca l'**impost sobre transmissions patrimonials**, tant per l'import que es recapta com per la variació relativa que presenta aquesta figura tributària. Així, el 2016 més del 60% de la recaptació dels imposts de competència autonòmica es correspon a les transmissions patrimonials i se superen per primera vegada en deu anys els 400 milions d'euros. Fa un any la recaptació per aquest concepte fou de 338,5 milions, la qual cosa implica un augment interanual de més d'una cinquena part, cosa que succeeix per tercer any consecutiu. L'impost sobre **actes jurídics documentats** (AJD) és el segon impost en importància de recaptació a les Illes Balears i s'acosta als 100 milions, el valor més alt d'ençà del 2009. Si es compara amb el conjunt del 2015, la recaptació per AJD puja un 5,6%. D'aquesta manera, l'AJD supera per segon any la recaptació de l'**impost de successions i donacions**. Aquesta figura tributària, que el 2016 representa un import de 73,3 milions d'euros, oscil·la entre pujades i baixades que es compensen al llarg del 2016. Així, la variació final del conjunt de l'any és d'un 1,0% en comparació amb el 2015. La **taxa de joc** confirma l'evolució positiva el 2016, millora la recaptació (36,5 M€) un 18,4% en termes interanuals. Finalment, l'**impost sobre el patrimoni** corresponent a l'exercici 2015 (i recaptat el 2016) gairebé arriba als 70 milions d'euros, la qual cosa implica un increment notable respecte de la recaptació de l'any anterior (un 41,7% interanual).

Dels tributs que són competència exclusiva de l'Estat, es comentaran l'**impost de societats** i el de la renda de no residents. En el primer cas, les empreses amb seu a les Illes Balears han ingressat a l'Agència Tributària 627,7 milions d'euros entre gener i novembre. Tenint en compte que l'any anterior la xifra es va quedar en dos-cents milions menys, s'ha donat una taxa de variació del 46,8%. Així les coses, malgrat l'import negatiu de l'onzè mes de l'any (les quotes per impost de societats han tingut un saldo negatiu al novembre en els tres darrers anys), el còmput parcial de les entregues a compte és força positiu a l'arxipèlag. L'**impost sobre la renda de no residents** acumula entre gener i novembre més de 90 milions d'euros. La taxa interanual dels darrers mesos del 2016 marca una tendència a la baixa, però gràcies als resultats positius de la primera meitat de l'any s'aconsegueix una variació del 10,4% interanual en els onze primers mesos de l'any passat.

5 Inversió

Taula 42. Indicadors d'inversió

Illes Balears	Darrera dada		Cicle-tendència T^{t}_{t-12} (%)	
Societats mercantils creades	desembre	266	↗	9,9
Augment net de capital (milers d'€)[1]	desembre	17.899	↗	3,5
Centres de treball inscrits a la SS (règim general)	gener	38.209	↗	2,5
Mallorca	gener	29.259	↗	2,2
Menorca	gener	3.152	→	1
Eivissa	gener	5.433	↗	3,6
Formentera	gener	357	↗	3,8
Import de noves hipoteques (milions d'€)	desembre	153	↗	17,4
Mallorca	desembre	125	↗	9,5
Menorca	desembre	8	↗	19,5
Pitiüses	desembre	21	↘	-18,2
Dipòsits (milions d'€)	3r trim	23.888	↗	8,9
Crèdits (milions d'€)	3r trim	31.835	→	-1,8
Matriculació de vehicles de càrrega[2]	setembre	318	↗	27,7
Matriculació de vehicles de lloguer	gener	134	↘	-6,9
Inversió estrangera (milions d'€)	2n trim	242	↗	19,4

Font: ANFAC, BE, DGT, INE, MINETUR, OTIB i elaboració pròpia

[1] *Capital de noves societats, més ampliacions de capital, menys reduccions de capital*

[2] *Camions, furgonetes, remolcs i tractors industrials. La dada correspon a la taxa de variació de la sèrie original*

Al mes de desembre, el nombre de **societats mercantils** creades a les Illes Balears arriba a 266 —tres de les quals són societats limitades—, xifra que representa un 10,4% més que les constituïdes el mateix mes de l'any 2015. El capital subscrit és de 6,6 milions d'euros i representa una de les xifres mensuals més baixes de l'any. El nombre de societats dissoltes (134) augmenta un 26,4%. A Espanya es constitueixen 7.362 societats (un 8,9% menys) i se'n dissolen 2.602 (amb un augment d'un 1,6%). Al llarg del 2016, es creen en total a les Balears 3.578 societats, un 15,5% més que durant el 2015. El nombre acumulat de societats dissoltes en aquest període (858) també augmenta de manera significativa (8,6%). Durant els darrers dotze mesos, el capital net —la diferència entre, d'una banda, el capital subscrit per les noves societats més les ampliacions de les existents i, de l'altra, les reduccions de capital de societats ja creades— s'incrementa en termes interanuals un 45,7% i arriba a 1.017,6 milions d'euros.

Durant el 2016 el dinamisme empresarial a les Balears augmenta un 15,5%

El gener del 2017 hi ha a les Illes Balears 38.209 **centres de treball** inscrits en el règim general de la Seguretat Social. En relació amb el gener del 2016, la xifra representa un augment de comptes de cotització d'un 2,1%. Per illes i en termes percentuals, destaca Formentera, amb un increment d'un 7,2%. A continuació, Eivissa, amb un increment d'un 3,2%; Mallorca, amb un 2,0%, i finalment, Menorca, registra el creixement més contingut (0,7%).

A les Illes Balears, les dades provisionals de **constitució d'hipoteques** confirmen la recuperació del mercat hipotecari. Al desembre, el nombre d'hipoteques, rústiques i urbanes, contractades en el conjunt de l'arxipèlag presenta un increment interanual d'un 7,8% i queda en 962. L'import hipotecat també s'incrementa un 6,8% i s'acosta als 153 milions d'euros. Per tant, aquest mes l'import mitjà de les hipoteques és de 158,9 milers d'euros. Pel que fa als habitatges, al desembre se subscriuen 683 hipoteques (un augment d'un 10,7% interanual) per un import de més de 100,8 milions d'euros (amb un 28,0% d'increment interanual).

El mercat hipotecari consolida la recuperació

Tenint en compte els resultats acumulats durant tot l'exercici de 2016, la variació del nombre d'hipoteques (13.934) respecte de l'any 2015 és d'un 9,3%. En aquest període es contracta un import de 2.442 milions d'euros i suposa un augment interanual de gairebé un 12,0%. Així mateix, l'import mitjà de les hipoteques augmenta un 2,4% i és de 175,2 milers d'euros. Durant l'any passat, Mallorca (17,3%) i, en menor mesura, Menorca (2,7%) són les illes que en termes interanuals registren valors positius. A les Pitiüses, en canvi, s'ha desplomat el nombre d'hipoteques i en l'acumulat del període examinat presenten una davallada de més

d'una cinquena part (–21,2%). Quant a l'import subscrit, totes les illes excepte Mallorca (–3,7%) registren avanços rellevants, i en destaca, en termes relatius, el de Menorca (29,5%). D'altra banda, tant el nombre d'hipoteques constituïdes sobre habitatges com l'import registrat s'intensifiquen significativament. Així, en el conjunt de la comunitat autònoma es contracten 9.469 hipoteques sobre habitatges (un 13,6% més que el 2015) per un import de 1.312 milions d'euros (34,3%). Exceptuant a les Pitiüses, on s'observa una caiguda durant el 2016 d'un 31,0%, el nombre d'hipoteques d'habitatges creix un 27,1% a Mallorca i un 6,4% a Menorca.

D'acord amb les dades publicades pel Banc d'Espanya, el volum de **crèdit** viu a les Illes Balears, considerant conjuntament el de les administracions públiques i el de les empreses i les llars, continua gradualment a la baixa. Durant el tercer trimestre del 2016 el volum arriba a 31.835 milions d'euros, la qual cosa suposa una disminució d'un 1,4% tant en termes intertrimestrals com interanuals. La xifra d'aquest trimestre se situa a nivells anteriors a la crisi econòmica i és la més baixa d'ençà del principi de 2006. Pel que fa al finançament de les administracions públiques (2.279 milions), ben igual que els quatre trimestres precedents, s'observa una retallada forta en el nivell d'endeutament amb les entitats de crèdit (un –8,3% respecte del segon trimestre). El crèdit al sector públic, per tant, en disminueix la proporció i representa aquest trimestre el 7,2% del crèdit total concedit a les Balears, cinc dècimes percentuals per sota del valor del trimestre anterior. Es redueix així la distància amb la proporció que es manté en el conjunt de l'Estat, on representa el 6,7% del finançament total. A les Balears, el 92,8% restant, 29.555 milions d'euros, correspon a crèdits concedits al sector privat, amb una baixada intertrimestral d'un 0,8%. En el conjunt de l'Estat el volum dels crèdits concedits reprèn la tendència a la baixa que s'observava els darrers anys. Així, la dada referida al tercer trimestre del 2016 comptabilitza 1,31 bilions d'euros en préstecs concedits al sector públic i al sector privat, amb una disminució intertrimestral d'un 2,0% (–4,8% interanual). En el cas espanyol, aquest trimestre cau amb força el crèdit a les administracions públiques (un 7,3% en relació amb el segon trimestre). D'altra banda, l'import del crèdit concedit al sector privat a Espanya és d'1,23 bilions d'euros i representa, respecte del segon trimestre del 2016, una davallada d'un 1,6% (–4,9% interanual).

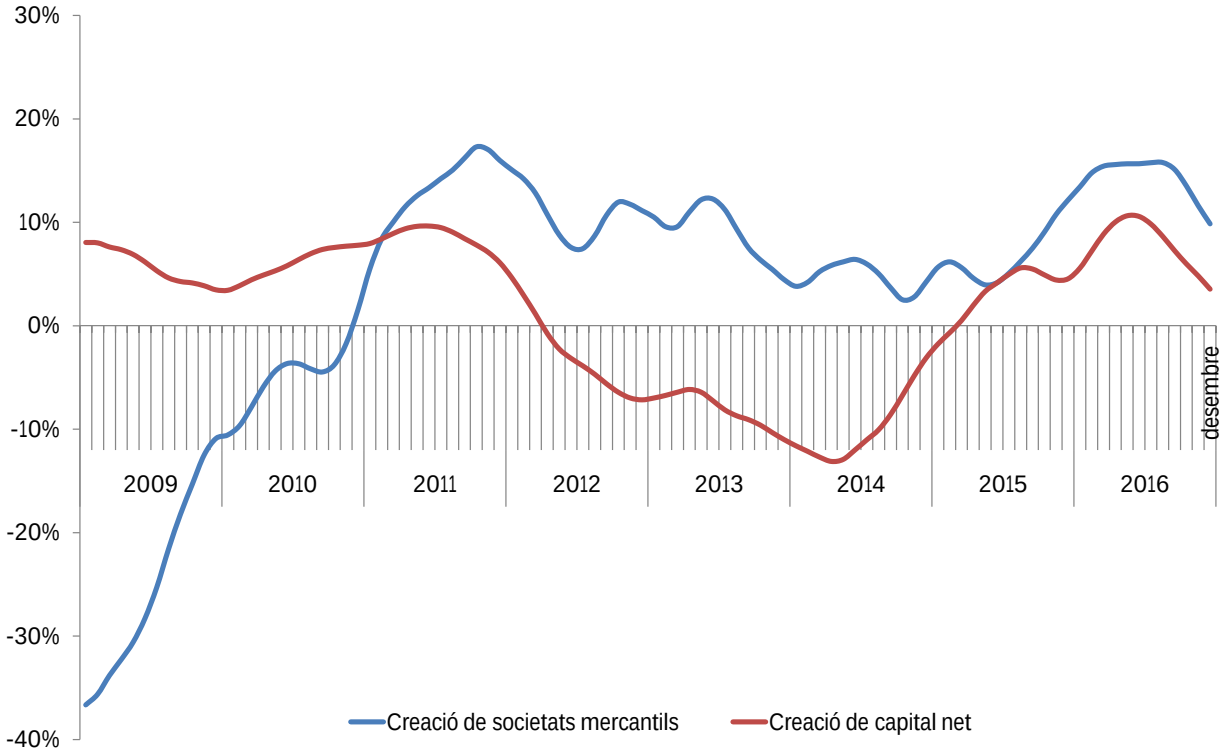
En el tercer trimestre del 2016 el crèdit de les administracions públiques disminueix un 8,3% intertrimestral

En el conjunt de l'Estat espanyol, seguint amb l'anàlisi del tercer trimestre, el percentatge del finançament destinat a **activitats productives** (el 46,0% del total del crèdit) continua a la baixa. L'import total és de 604,3 mil milions d'euros, xifra que suposa una reducció d'un 1,6% en relació amb el segon trimestre i d'un 7,7% en termes interanuals. Llevat de les activitats econòmiques que formen part del sector primari (amb un 0,7% d'augment intertrimestral), la resta dels sectors econòmics es ressenten de la reducció del crèdit, encara que, en general, tendeixen a frenar les caigudes importants produïdes durant els anys anteriors. En termes percentuals, destaca el retrocés en la indústria, que cau un 2,9% intertrimestral. El crèdit destinat a finançar la construcció i els serveis es redueix, respectivament, un 0,8% i un 1,4%. Totes les activitats integrades en el sector de serveis, el qual concentra el 72,4% de tot el crèdit productiu, presenten taxes de variació trimestral negatives.

L'evolució dels **dipòsits** en entitats de dipòsit, tant a Espanya com a les Illes Balears, segueix una trajectòria inversa a la descrita per als crèdits. A les Balears, durant el tercer trimestre del 2016, el volum total dels dipòsits suma 23.888 milions d'euros i representa, respecte del segon trimestre, un augment d'un 8,6%. En concret, els dipòsits de les administracions públiques, que equivalen al 5,3% del total, augmenten un 50,6% intertrimestral i els d'altres sectors residents ho fan un 6,9%. A Espanya, el ritme de creixement dels dipòsits és en general més fluctuant que el de les Illes Balears. Aquest trimestre l'import total arriba a 1,20 bilions d'euros i la taxa de variació intertrimestral és d'un –1,7%.

Pel que fa a la **matriculació de vehicles de càrrega**, com ja hem observat en publicacions precedents, durant el mes de gener d'enguany es manté la tendència a l'alça i les matriculacions (318 vehicles) augmenten un 27,7% interanual. Tenint en compte el total acumulat al llarg del 2016, la matriculació de camions, furgonetes, tractors i altres vehicles de càrrega arriba a 4.938 vehicles, la qual cosa representa un increment de gairebé un 35,0% en relació amb el 2015. Per categories de vehicles, i en termes percentuals, s'ha de destacar l'increment de la matriculació de remolcs (80,0%) i de furgonetes (54,2%).

Gràfic 20. Variació interanual de la tendència-cicle d'indicadors d'inversió a les Illes Balears

Font: INE, elaboració pròpia

Durant el tercer trimestre del 2016, la **inversió estrangera** a les Illes Balears (242,0 milions d'euros) augmenta en més d'una cinquena part (21,3%) el volum invertit el trimestre precedent. La xifra representa, en termes interanuals, un increment de més d'un 192,0%. D'acord amb les estadístiques d'inversió estrangera que publica el Ministeri d'Economia i Competitivitat, pràcticament la totalitat (94,9%) de la inversió d'aquest trimestre es destina a activitats auxiliars dels serveis financers, concretament a activitats d'intermediació en operacions amb valors i altres actius. El segon sector destinatari de la inversió, amb un 2,9% del total, correspon a les activitats immobiliàries. Aquest trimestre, la inversió en la resta de sectors és pràcticament inapreciable. El gruix del capital invertit procedeix majoritàriament del Regne Unit (amb un pes aquest trimestre d'un 95,5%) i a continuació, a molta distància, de Suïssa (1,6%) i d'Alemanya (0,9%). Considerant els tres primers trimestres de 2016, les inversions cap a les Illes sumen 505,4 milions, la qual cosa representa, en relació amb el mateix període de 2015, un increment de més d'un 222,0%. A Espanya, l'import de les inversions estrangeres es desploma. En el tercer trimestre del 2016 arriba als 3.820 milions d'euros, un 46,6% menys que en el mateix trimestre de l'any 2015. Considerant les dades acumulades en els tres primers trimestres, la inversió en el conjunt de l'Estat (quasi 11.200 milions) cau gairebé una tercera part (–32,6%).

D'altra banda, les **inversions de les Illes Balears a l'estranger** progressen a l'alça els darrers trimestres. En el tercer de 2016 sumen 75,5 milions d'euros, la qual cosa representa una pujada important tant en relació amb el segon trimestre (132,0%) com en termes interanuals (666,0%). La part més important de la inversió (96,5%) es concentra en activitats d'agències de viatges i d'operadors turístics i en serveis d'allotjament (3,5%). Els principals països destinataris de la inversió de les Illes en aquest trimestre són Mèxic (amb el 76,6% de la inversió total), la República de Maurici (amb el 19,9%) i els Països Baixos (amb el 3,5%).

V. MEDI AMBIENT

Introducció

El 2017 ha estat declarat per les Nacions Unides Any Mundial del Turisme Sostenible per al Desenvolupament. Segons Banki-moon, secretari general de l'ONU, "amb més de mil milions de turistes internacionals viatjant pel món tots els anys, el turisme s'ha convertit en una poderosa força transformadora que té una influència decisiva en la vida de milions de persones. Les possibilitats del turisme d'incidir en el desenvolupament sostenible són considerables. Per ser un dels principals sectors de generació d'ocupació en el món, el turisme ofereix importants oportunitats de subsistència, amb la qual cosa contribueix a alleugerar la pobresa i a impulsar el desenvolupament inclusiu". Es pretén incidir en cinc àmbits clau: creixement econòmic inclusiu i sostenible; inclusió social, ocupació i reducció de la pobresa; ús eficient dels recursos, protecció ambiental i canvi climàtic; valors culturals, diversitat i patrimoni, i comprensió mútua, pau i seguretat. L'Organització Mundial del Turisme (OMT) és l'organisme encarregat d'organitzar l'any internacional en col·laboració amb els governs i les organitzacions pertinents. Tot això respon a la necessitat d'una visió integral que consideri l'aspecte ambiental, el sociocultural i l'economicoempresarial.

La ponència del Conama 2016 "Reptes i realitat del turisme responsable enfront del 2017", de Koan Consulting-Centre Espanyol de Turisme Responsable, parteix del turisme responsable com a element d'innovació, qualificació i especialització en producte; el qual contribueix a la desestacionalització i augmenta la rendibilitat del turisme per a les empreses i per a les destinacions, a la vegada que minimitza els impactes socials i ambientals de l'activitat turística. S'ha d'assegurar la sostenibilitat a llarg termini de les iniciatives de turisme responsable, veure com poden rebre el suport de la cooperació internacional per al desenvolupament, com són estructurades per la seva presentació en el mercat i com són rebudes per la demanda turística internacional i la gran indústria turística convencional. La sostenibilitat econòmica i empresarial és el gran repte del turisme responsable a petita escala.

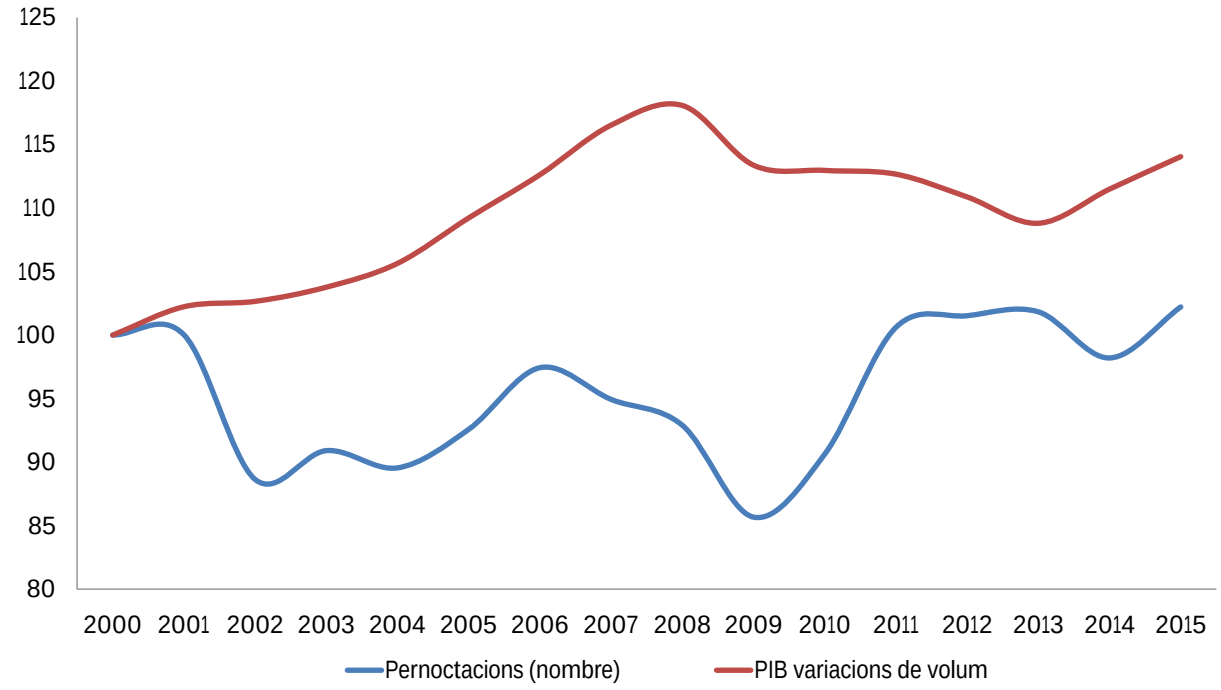
Segons l'OMT, el turisme és un dels principals motors del comerç i de la prosperitat en el món, aporta el 5% del PIB mundial i representa el 6% de les exportacions de serveis mundials. A més, representa un de cada dotze llocs de treball en el món (aproximadament un de cada quatre a les Illes Balears). Per bé que també presenta aspectes negatius com ara les fluctuacions i l'estacionalitat de la demanda, l'impacte en els recursos naturals o que els seus beneficis no arriben als sectors desafavorits de la societat. El turisme tradicional contribueix un 5% al canvi climàtic (1.307 milions de tones de CO_2) quan aquest turisme representa només un 3% de la població mundial. El transport és responsable del 75% del total d'emissions del sector turístic, de les quals el sector aeri representa devers el 40% i el transport per carretera el 32%. Per això calen mesures per descarbonitzar el transport. El turisme global es preveu que creixi a un ritme de devers el 5% anual. Així, en els pròxims 15 anys, es duplicaran les arribades de turistes internacionals fins assolir els 1.600 milions el 2020.

L'Organització Mundial del Turisme (OMT) ha anat proposant indicadors per a la sostenibilitat del turisme que preveuen tant la dimensió social (benestar de les comunitats receptores, conservació cultural, participació comunitària en el turisme, salut i seguretat), com l'econòmica (estacionalitat del turisme, ocupació turística, beneficis econòmics per la comunitat del destí, competitivitat del destí i els negocis turístics, control de les activitats turístiques, ordenació i control del lloc de destí, disseny de productes i serveis, satisfacció dels turistes), com la mediambiental (protecció de recursos naturals de valor, gestió de recursos naturals escassos, limitació de l'impacte ambiental del turisme, gestió ambiental). D'altra banda, el Sistema Europeu d'Indicadors Turístics per a la gestió sostenible de les destinacions turístiques (ETIS, per les sigles en anglès), pretén ser una eina per a les autoritats locals que serveixi per a la planificació i el control a les destinacions turístiques i està en línia amb l'agenda 2030 per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides.

En aquest sentit es tracten a continuació alguns indicadors de sostenibilitat del turisme, alguns dels quals ja treballats en butlletins de conjuntura econòmica anteriors: evolució del turisme i del PIB; evolució de la població; taxa d'immigració; índex d'estrès turístic; accés a l'habitatge; índex d'estacionalitat turística; estacionalitat de l'ocupació; vehicles per habitant; consum de ciment; superfície natural protegida i demanda d'energia elèctrica.

Evolució del turisme i del PIB

Gràfic 21. Evolució del turisme i del PIB

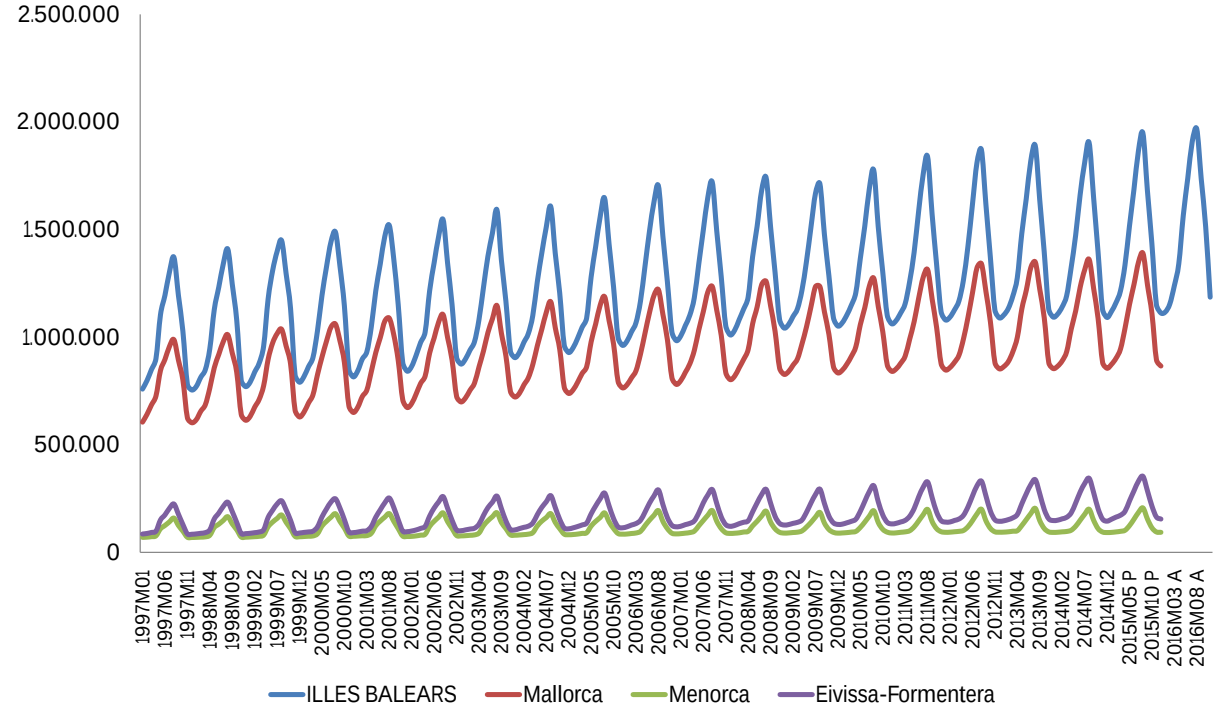
Font: Ibestat i INE

A les Illes Balears, la importància del sector turístic per a l'economia és evident. L'any 2016 el nombre de pernoctacions hoteleres ha assolit la xifra de 58,4 milions, un 6,9% més que el 2015, segons dades de l'Ibestat. Els afiliats en el sector turístic suposen una part molt important del mercat de treball a les Balears, representen devers un 20% en temporada baixa i fins al 35% en temporada alta en relació amb el nombre total d'afiliats de l'economia de les Illes Balears. El gràfic mostra les sèries des del 2000 fins al 2015 (base 2000=100) de l'evolució del nombre de pernoctacions als hotels de les Illes Balears i del PIB a preus de mercat en variacions de volum. Des de l'any 2000, en quinze anys, el nombre de pernoctacions s'ha mantingut gairebé estable, si bé, el PIB ha augmentat en un 14%.

El sector turístic representa en el mercat de treball d'un 20% a un 35% en temporada baixa i alta, respectivament

Evolució de la població

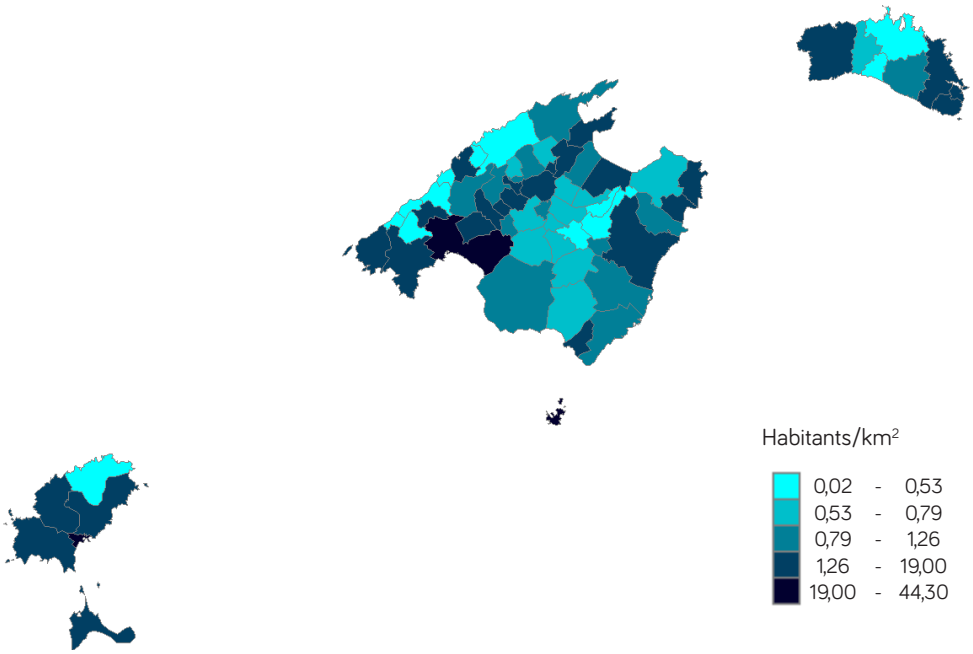
Gràfic 22. Indicador de Pressió Humana de les Illes Balears (mitjanes mensuals)

Font: Ibestat

L'Indicador de Pressió Humana (IPH) estima la càrrega real de població que és suportada per l'espai insular i que n'empra els recursos disponibles. L'Ibestat presenta l'evolució de **l'Indicador de Pressió Humana** per a les Illes Balears des de l'any 1997 fins al novembre del 2016, que té una tendència creixent a totes les illes. El màxim de població, en termes de mitjana mensual de l'IPH, es donà el mes d'agost de 2016 amb gairebé dos milions de persones, la qual cosa suposa un 44% més que el mes d'agost de l'inici de la sèrie. La tendència creixent es dona tant en els valors màxims, en els mesos d'estiu, com en els mínims en els mesos de l'hivern. Per Illes, Mallorca és la que en presenta els valors més elevats seguida de les Pitiüses i, finalment, de Menorca, que presenten uns valors màxims a l'agost del 2015 de 1.389.451, 352.672 i 206.370, respectivament.

Gràfic 23. Mapa densitat de la població

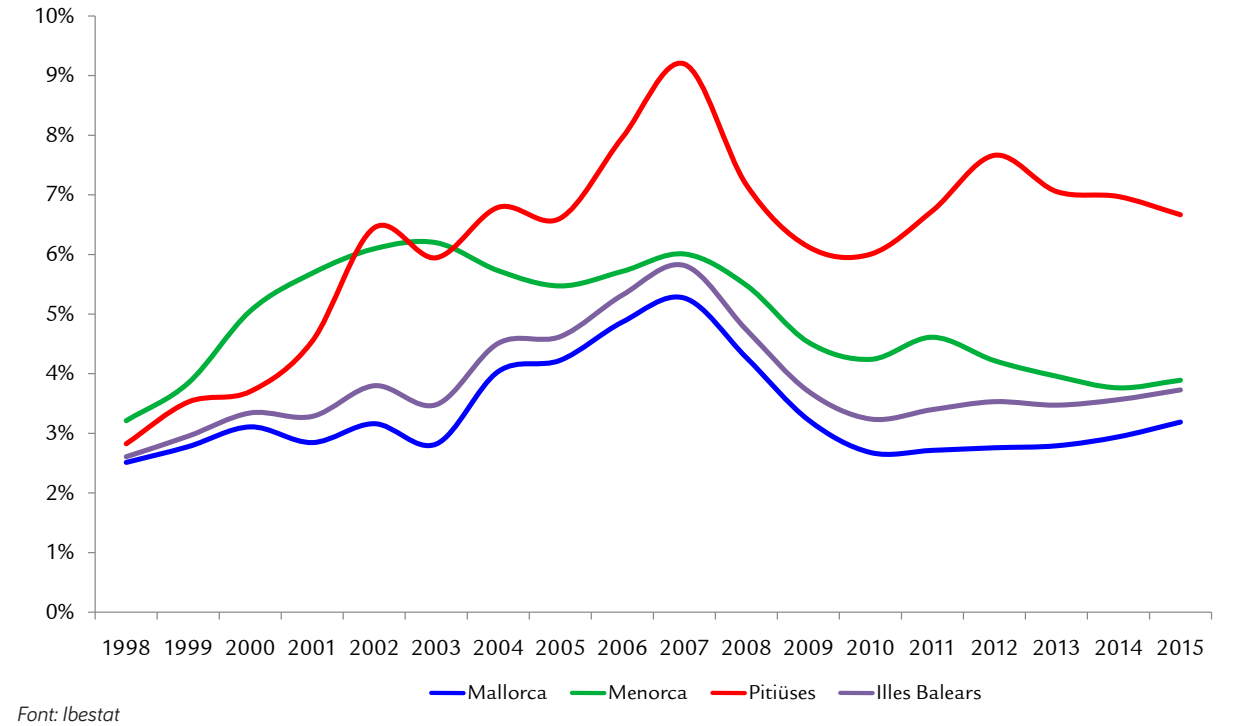
Font: Ibestat

L'any 2016 la **densitat de població** resident a Mallorca és de 2,37 habitants per quilòmetre quadrat, a Menorca d'1,32 habitants per quilòmetre quadrat, a Eivissa de 2,48 habitants per quilòmetre quadrat i a Formentera d'1,47 habitants per quilòmetre quadrat. Els municipis amb més densitat de població per a cada illa són Eivissa (44,32 hab./km²), Palma (19,32 hab./km²) i es Castell (6,45 hab./km²), seguits de Marratxí (6,65 hab./km²), Inca (5,31 hab./km²) i Lloseta (4,72 hab./km²). En sentit contrari, els municipis amb menys densitat de població són, a Mallorca, Escorca (0,02 hab./km²), Estellencs (0,24 hab./km²) i Banyalbufar (0,29 hab./km²); a Menorca, es Mercadal (0,37 hab./km²), i a Eivissa, Sant Joan de Labritja (0,50 hab./km²). Cal recordar que, tal com queda reflectit en el mapa municipal adjunt, l'illa de Cabrera pertany al terme municipal de Palma.

L'IPH té una tendència creixent a totes les illes, el màxim es dona a l'agost de 2016 amb gairebé dos milions de persones

Taxa d'immigració

Gràfic 25. Taxa d'immigració

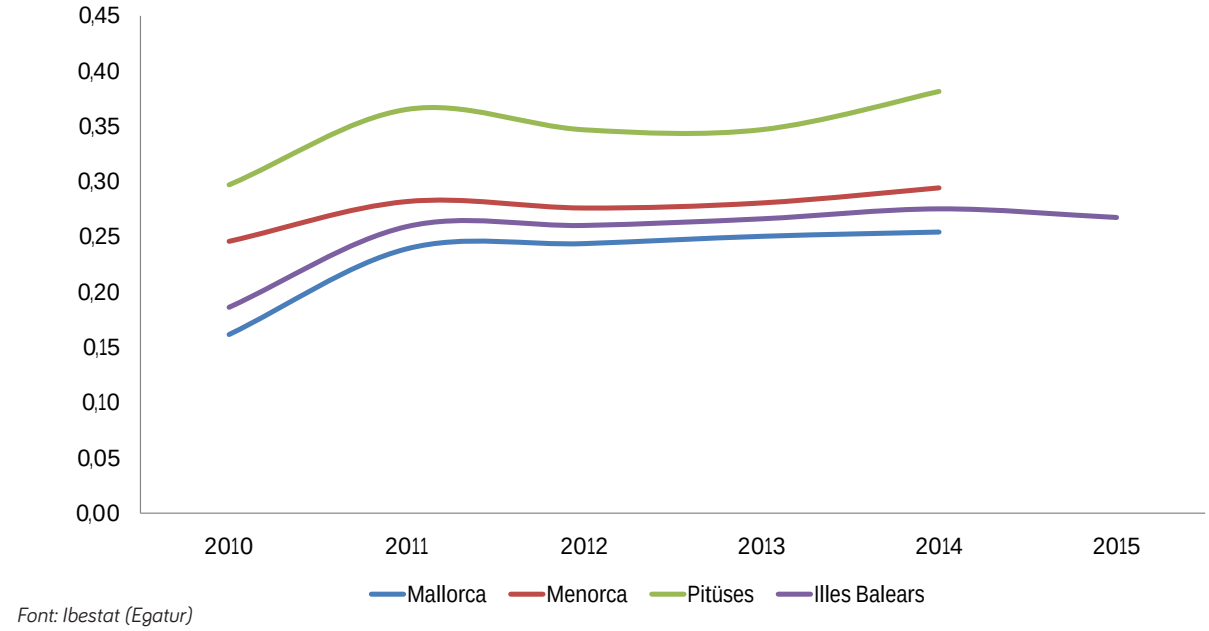
Font: Ibestat

La població de les Illes Balears ha experimentat un augment gradual de població que ha contribuït al desenvolupament econòmic. Una part important d'aquest increment s'ha produït gràcies a la immigració i així s'ha afavorit el rejoveniment de l'estructura demogràfica. Les Illes Balears han passat de rebre 9.682 persones l'any 1994 a 41.188 persones l'any 2015, segons dades de l'Ibestat. El punt màxim d'arribada d'immigració es produí l'any 2007, amb 59.932 persones. Aquest descens des de l'any 2007 s'ha produït a totes les illes, si bé a partir del 2010, la tendència torna a ser creixent.

La taxa d'immigració és la relació entre els fluxos migratoris i la població de dret. Aquesta ràtio ha tingut a les Illes una tendència creixent des de l'any 1998 fins al 2007, en què a causa de la crisi ha tornat a nivells similars als de l'any 1998 a Mallorca i a Menorca. En canvi, a les Pitiüses l'any 2012 s'ha recuperat fins a nivells similars als d'abans de la crisi, per després tornar a baixar. El 2015 la taxa d'immigració és del 3,2% a Mallorca, del 3,9% a Menorca i del 6,7% a les Pitiüses. Tant Menorca com les Pitiüses presenten una taxa d'immigració superior a la de Mallorca.

Índex d'estrès turístic

Gràfic 24. Índex d'estrès turístic

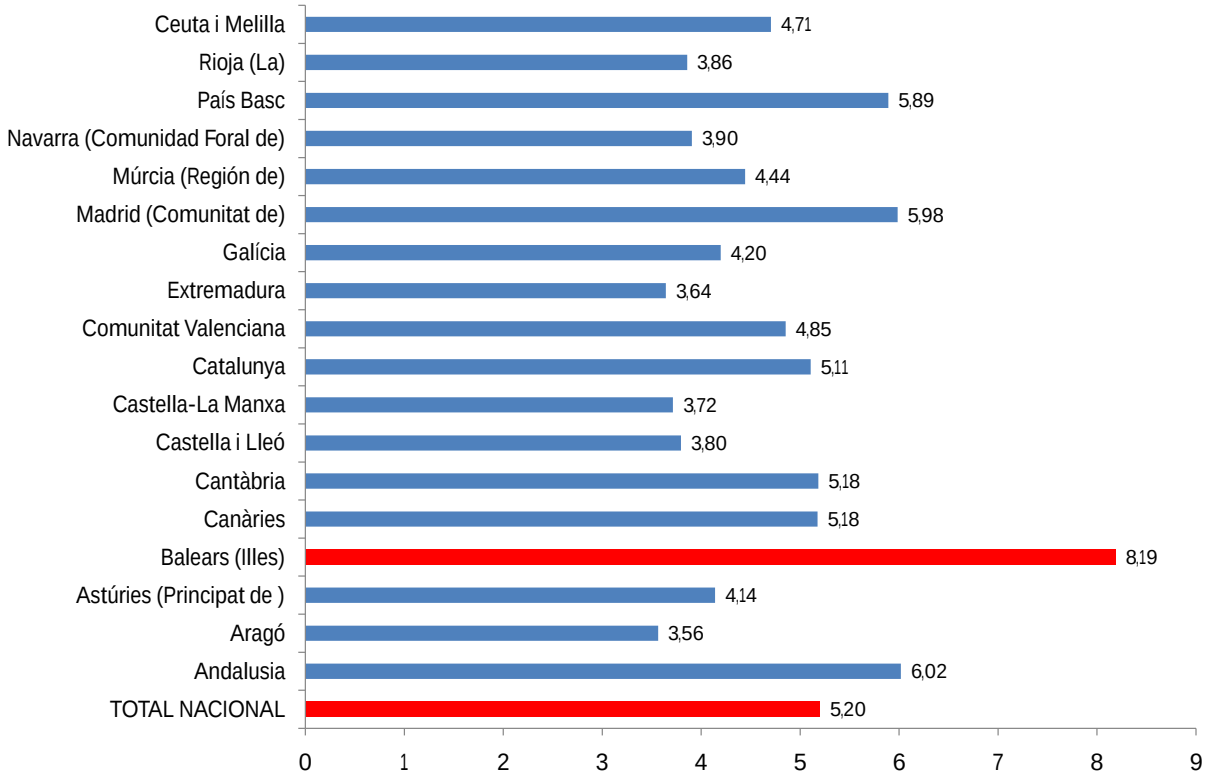
Font: Ibestat (Egatur)

Segons l'OMT un dels indicadors clau per adoptar decisions en matèria turística és la pressió sobre el lloc en relació amb el nombre de turistes que el visiten en l'any o el mes de màxima afluència. A les Illes Balears el nombre total de turistes durant el 2016 va assolir la xifra de 15,4 milions, segons les dades de l'Ibestat (a partir de dades de Frontur). A fi de poder comparar aquesta pressió entre els diferents territoris, es calcula l'índex d'estrès turístic com la ràtio entre el total anual de pernoctacions turístiques i les corresponents a la població de dret en un any segons el padró municipal. Aquesta segona magnitud es pot aproximar com el producte entre la població del padró municipal i el total de dies de l'any. El resultat de l'índex d'estrès turístic per a l'any 2014 mostra que les Pitiüses són les illes amb un valor més elevat (0,38), seguides de Menorca (0,29). En darrer lloc hi ha Mallorca (0,25). El 2014, l'índex d'estrès turístic per a les Illes Balears s'accentua una centèsima més, però el 2015 torna a davallar fins al 0,27. De totes maneres, es tracta d'un índex relativament elevat. De conformitat amb dades d'Egatur el nombre de pernoctacions d'estrangers a les Illes Balears el 2016 representà el 16% del total de les pernoctacions a Espanya.

L'índex d'estrès turístic és més elevat a les Pitiüses que a Menorca i Mallorca

Accés a l'habitatge

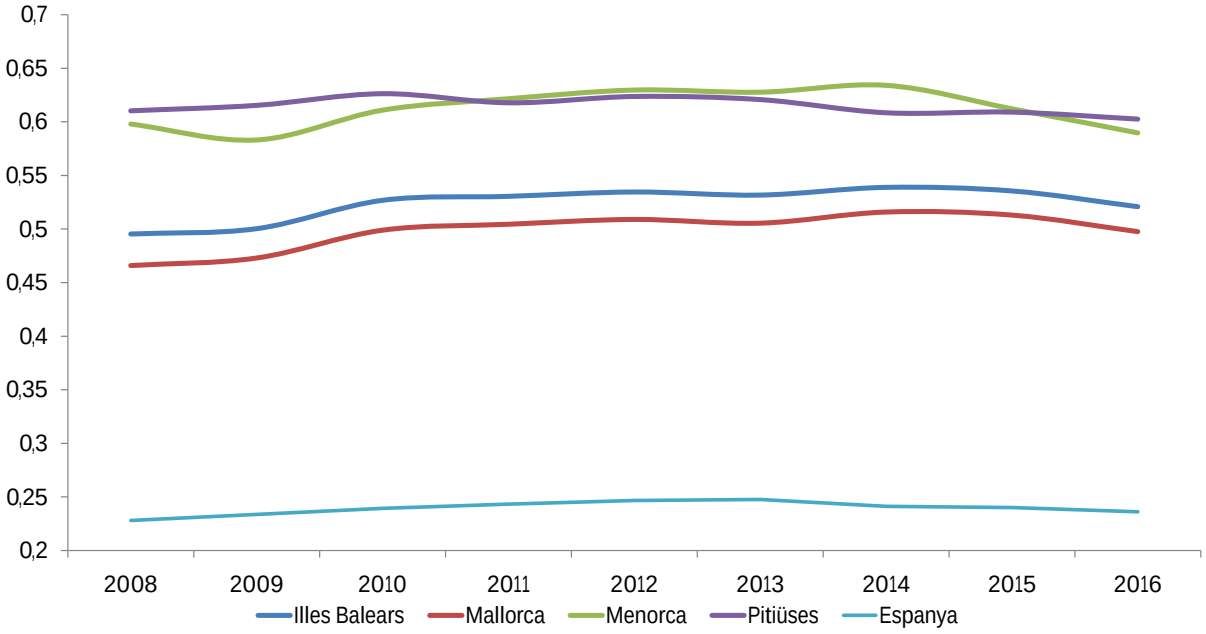
Gràfic 26. Accessibilitat a l'habitatge (2015)

Font: INE i Ministeri de Foment

L'assequibilitat a l'habitatge tracta de representar el nombre de rendes anuals netes que el propietari haurà de pagar per l'adquisició d'habitatge. S'analitza com a referència la ràtio entre el valor mitjà d'adquisició d'un immoble i la renda mitjana anual per llar. La renda mitjana anual es calcula agregant els ingressos percebuts per tots els membres de la llar, incloent-hi els rendiments del treball, les rendes de capital i de la propietat, les transferències entre llars i les prestacions socials percebudes, a més dels ingressos procedents dels plans de pensions privats. L'indicador no inclou les prestacions socials en espècie, el lloguer imputat, l'autoconsum ni l'impost sobre el patrimoni. D'altra banda, el valor mitjà declarat de les transaccions de l'habitatge lliure s'extreu de l'estadística de transaccions immobiliàries del Ministeri de Foment. Observant el gràfic anterior, que representa el nombre de rendes anuals de les llars que són necessàries per al pagament de l'habitatge lliure nou l'any 2015, destaca que les Illes Balears són la comunitat autònoma on les famílies han de dedicar tota la renda percebuda durant més anys per la compra del seu habitatge (8,19), seguides d'Andalusia (6,02). Les diferències entre les comunitat autònomes són substancials. Així, entre la que presenta la millor ràtio i la pitjor hi ha una diferència de 4,62 rendes anuals. La mitjana espanyola està en 5,20 rendes anuals dedicades a l'accés a l'habitatge.

Gràfic 27. Índex d'estacionalitat turística (Índex de Gini)

Font: INE i elaboració pròpia

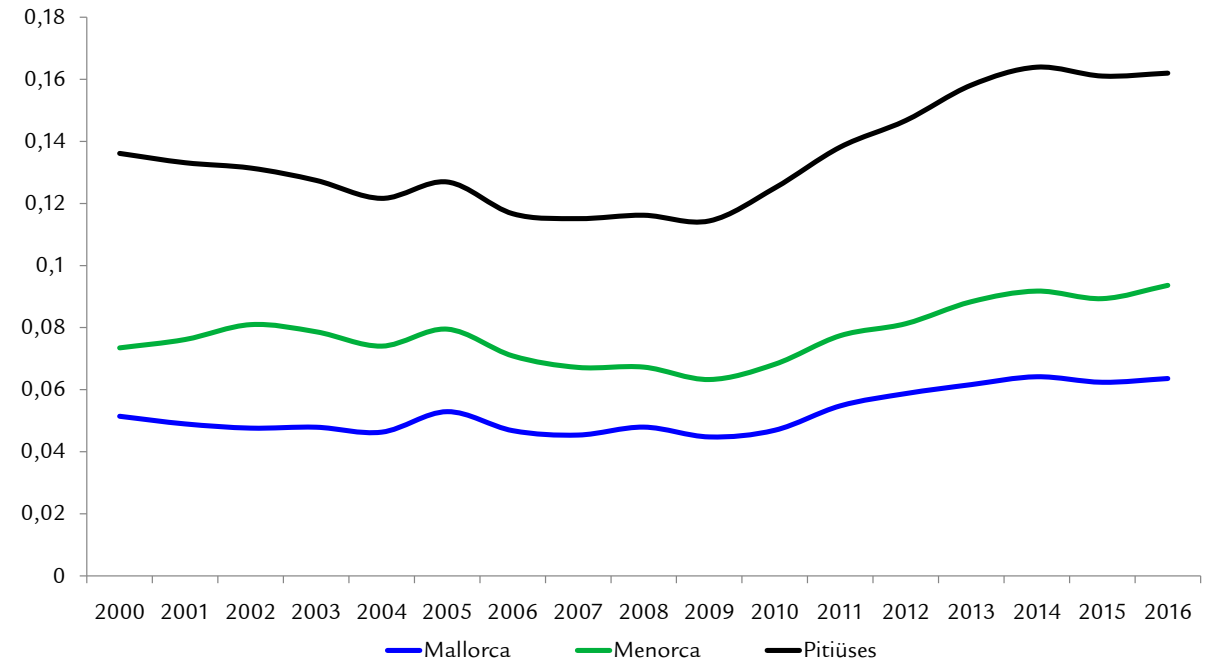
L'estacionalitat turística es pot veure des de la perspectiva de la distribució desigual de les pernoctacions entre els diferents mesos de l'any. Així, una forma de mesurar-la és mitjançant l'índex de Gini sobre la concentració de les pernoctacions hoteleres mensuals de cada any . Per tant, un índex igual a 0, que significa la mínima concentració, implicaria que les pernoctacions es distribueixen uniformement entre els 12 mesos de l'any i, per tant, l'estacionalitat seria nul·la. A l'altre extrem, un índex de Gini igual a 1 implica la màxima estacionalitat, atès que en aquesta situació totes les pernoctacions es concentrarien en un sol mes de l'any. Tal com es pot veure en el gràfic, l'estacionalitat turística a les Illes Balears és significativament superior a la que es produeix a Espanya en conjunt. Un coeficient de Gini superior a 0,50 indica una distribució encara més desigual que la distribució exponencial.

L'any 2016 les pernoctacions en establiments hotelers al mes d'agost a Espanya arriben a 47 milions i a les Illes Balears a 10,9 milions, és a dir, representen un 23,2% del total. En canvi, el mes de desembre del mateix any les pernoctacions a Espanya arriben a 15,7 milions, mentre que a les Illes Balears no superen les dues-centes quaranta mil. És a dir, les pernoctacions a les Illes Balears representen aquest mes de temporada baixa l'1,5% del total a Espanya. D'altra banda, el desembre del 2016 les pernoctacions a establiments hotelers representen, respecte de les del mes d'agost, un 33,7% per a Espanya i un 2,2% per a les Illes Balears.

El 2016 les pernoctacions hoteleres del desembre representen un 2,2% de les del mes d'agost

Estacionalitat de l'ocupació

Gràfic 28. Estacionalitat de l'ocupació

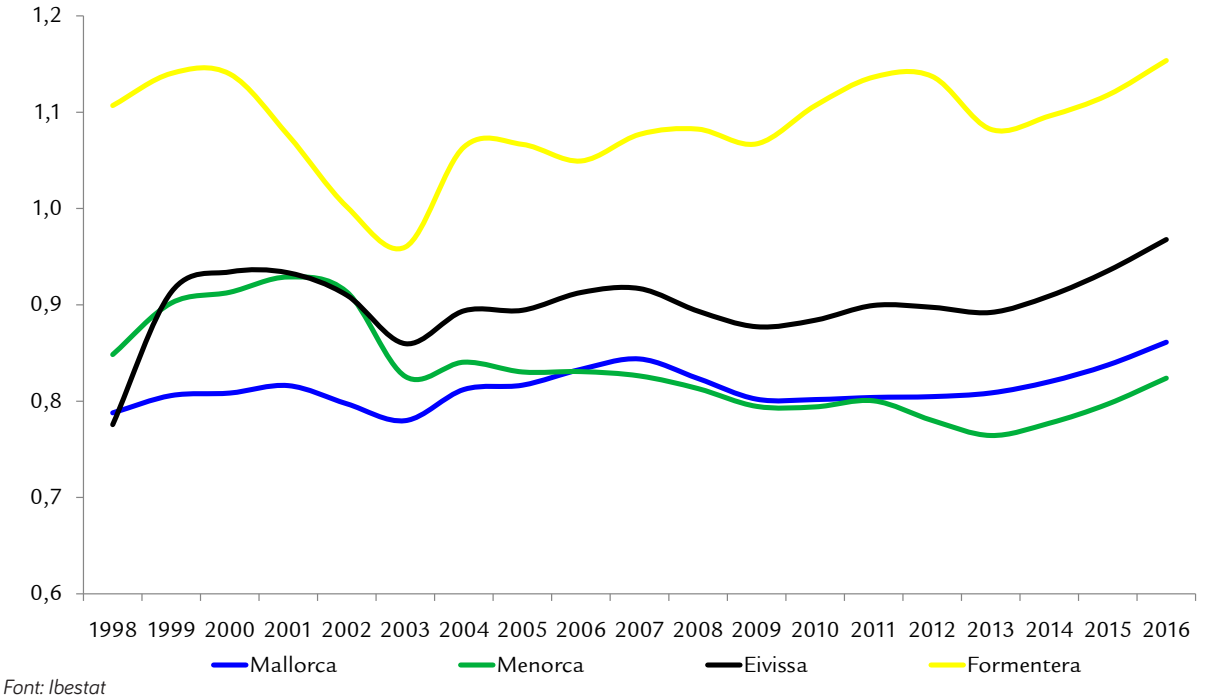

Font: OTIB

L'important component estacional que presenta l'activitat turística es trasllada també al mercat laboral. L'estacionalitat de l'ocupació està calculada partint d'un índex de Gini sobre les dades d'afiliació a la Tresoreria General de la Seguretat Social del darrer dia de mes. Tal com s'ha comentat anteriorment, el valor mínim possible és 0 i indica l'absència total d'estacionalitat; en canvi, per a un valor 1 es donaria la màxima concentració (tota l'afiliació acumulada en un sol mes). El gràfic mostra com les Pitiüses presenten una estacionalitat més elevada en l'ocupació, amb un índex del 0,16 per a l'any 2016, seguides de Menorca (0,09). En darrer lloc hi ha Mallorca (0,06), on l'efecte relatiu de l'estacionalitat turística és menys notori. Des de l'any 2010 també s'observa un increment de l'estacionalitat a les quatre illes, però sobretot a les Pitiüses. El darrer dia de juliol del 2016 hi ha 412.444 afiliats a Mallorca, 36.832 a Menorca i 84.749 a Pitiüses. En canvi, durant el mes de gener les xifres són notablement inferiors, la qual cosa reflecteix l'estacionalitat de l'ocupació: 306.689 afiliats a Mallorca (el 74,4% del mes de juliol del mateix any), 24.144 a Menorca (el 65,6%) i 42.295 a Pitiüses (49,9%).

Vehicles per habitant

Gràfic 29. Vehicles per habitant

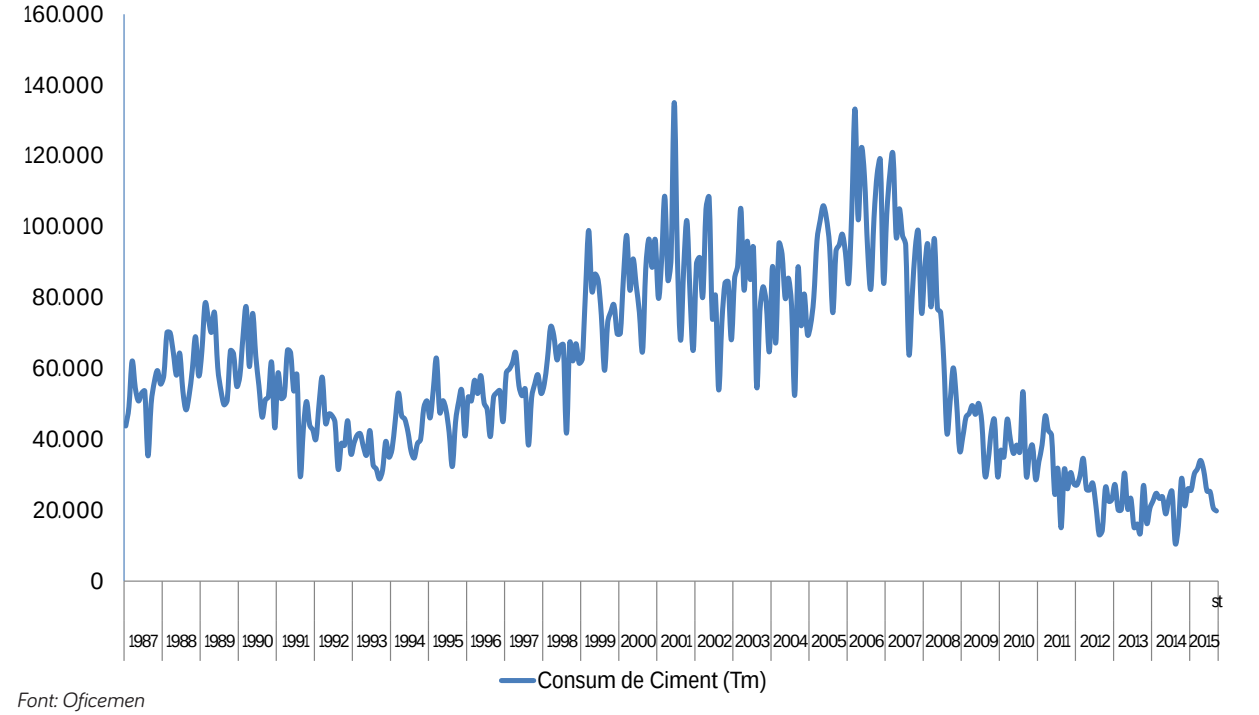
Font: Ibestat

El parc de vehicles d'un territori inclou no sols els turismes i les motocicletes, sinó també els autobusos, les furgonetes, els camions, els tractors industrials, els remolcs i altres vehicles motoritzats. Habitualment es calcula la relació entre el volum del parc de vehicles i la població, a fi de donar una idea de la mitjana de vehicles per habitant. Aquest índex de motorització s'usa en els països en vies de desenvolupament per avaluar el nivell de renda i benestar, i està molt relacionat amb el ritme de creixement de l'economia. En canvi, en els països desenvolupats aquest índex no es relaciona tan directament amb la riquesa i, més que les dimensions, s'han de considerar la qualitat i l'antiguitat del parc. Des de la perspectiva de la sostenibilitat, una taxa de vehicles per habitant excessiva és un indicador de congestió viària i d'impactes socials i ambientals, com ara emissions de gasos d'efecte hivernacle, pitjor qualitat de l'aire, renous i accidents de trànsit, entre d'altres. L'any 2016 el parc de vehicles de les Illes Balears és de 741.791 vehicles a Mallorca, 75.466 a Menorca, 137.481 a Eivissa i 13.987 Formentera, la qual cosa suposa un increment des de l'any 1996 d'un 63,9% a Mallorca, d'un 40,0% a Menorca, d'un 117,9,4% a Eivissa i d'un 141,8% a Formentera. Durant l'any 2016 corresponen 0,86 vehicles per persona a Mallorca, segons les dades de població del padró, una relació molt semblant a la que hi ha a Menorca (0,82). A les Pitiüses el nombre de vehicles per càpita és de 0,97 a Eivissa i d'1,15 a Formentera.

En tots els casos són xifres més elevades que les dels principals països europeus. Així les coses, la ràtio per a les Illes Balears (0,82 en el 2014) és semblant a la de països amb un reduït territori com ara Liechtenstein (1,04 el mateix any) o Luxemburg (0,82) i queda per sobre d'Alemanya (0,74 vehicles per habitant), Itàlia (0,80) o Dinamarca (0,70). A més, l'arxipèlag balear es troba també per damunt de la mitjana espanyola (0,67) i és la comunitat autònoma amb una proporció més elevada de vehicles per càpita, lluny de la segona regió, que és Galícia, amb un 0,70.

Consum de ciment

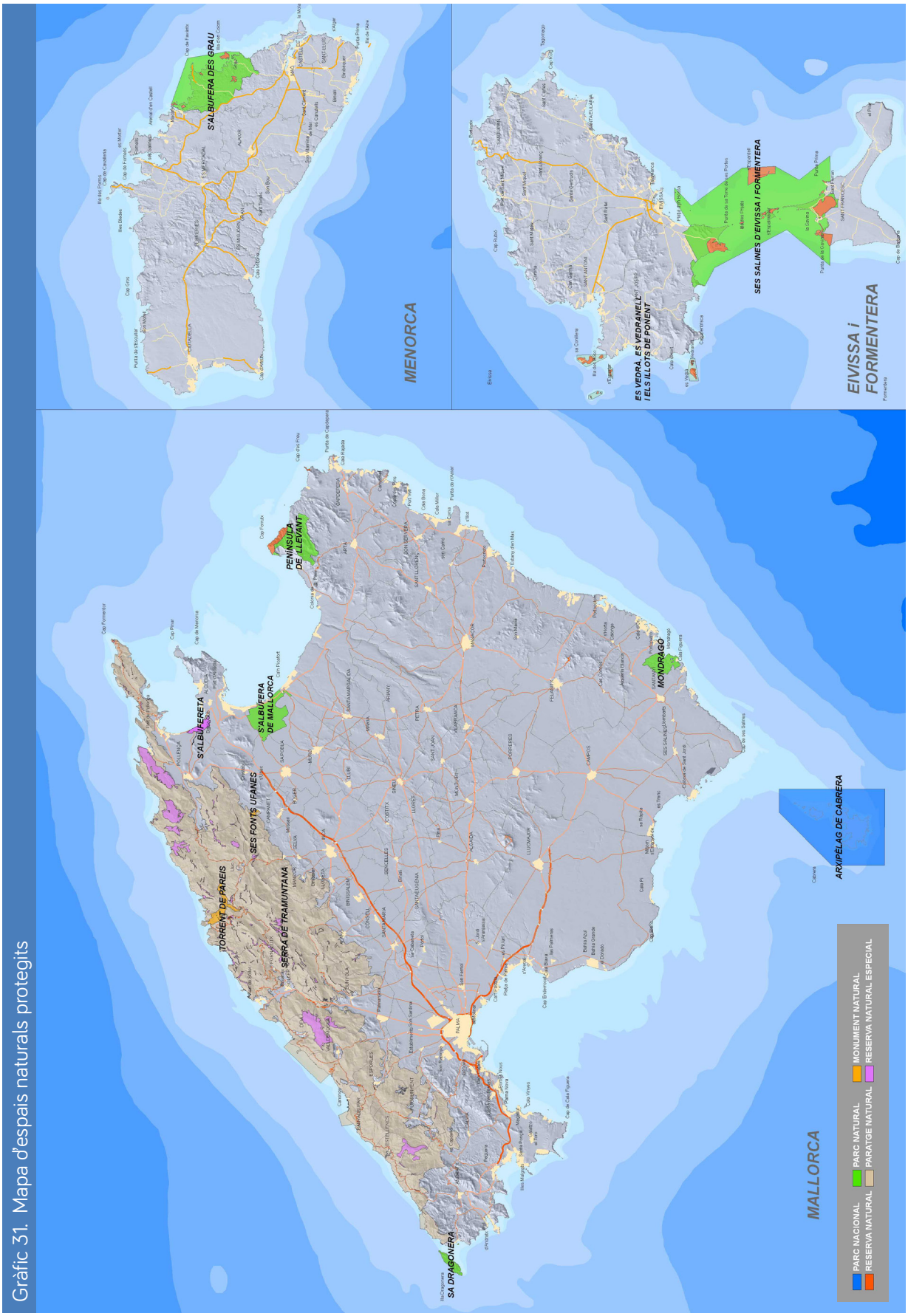
Gràfic 30. Consum de ciment

Font: Oficemen

A la sèrie de l'evolució del consum de ciment des de 1987 fins al setembre de 2015, s'observa com, amb posterioritat a la crisi econòmica de 2008 i fins al setembre del 2015, el consum de ciment se situa en valors per sota dels primers anys. El màxim de la sèrie se situa en 135.058 tones de ciment consumides, el mes de juny del 2001, mentre que el mínim (13.103 tones) fou en el mes d'agost del 2011. A les Illes Balears, en gairebé 29 anys s'han consumit 20,2 milions de tones de ciment amb una mitjana de 58.598 tones/any. D'altra banda, és una sèrie que mostra una certa estacionalitat. Si comparam el consum de ciment amb l'IPH en el període 1997 – setembre de 2015, l'IPH ha seguit una tendència creixent constant. En canvi, el consum de ciment té una tendència creixent fins al 2008 per després caure a nivells molt per sota de l'inici de la sèrie. Així, al setembre del 2015 el consum de ciment és de vint mil tones, quan el mateix mes, devuit anys enrere, era de més del doble.

Gràfic 31. Mapa d'espais naturals protegits

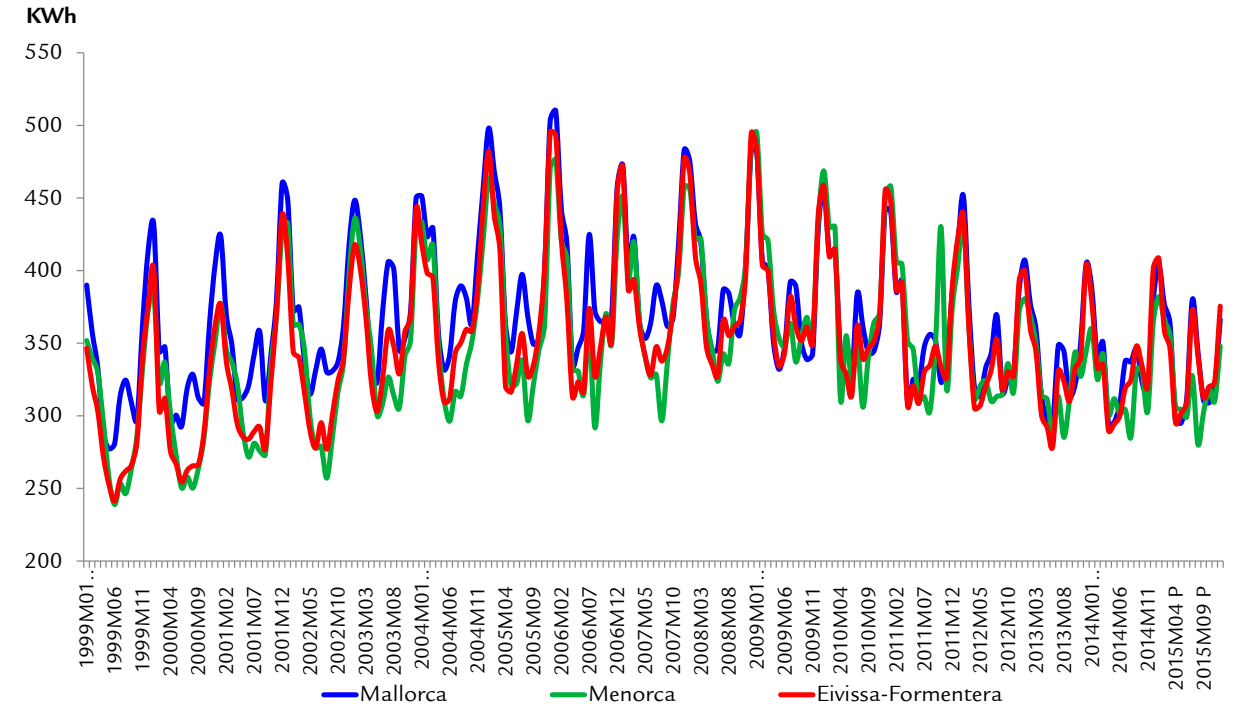

Font: Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat

Els espais naturals protegits es classifiquen en les figures següents en funció dels béns i valors que es volen protegir: parc nacional, parc natural, paratge natural, reserva natural, monument natural, paisatge protegit, lloc d'interès científic i microreserva. A les Illes Balears, tal com mostra el mapa, hi ha els espais naturals protegits següents: parc nacional marítimoterrestre de l'arxipèlag de Cabrera; parc natural de l'Albufera de Mallorca; parc natural del Grau; parc natural de la Dragonera; parc natural de les Salines d'Eivissa i Formentera; parc natural de la península de Llevant; paratge natural de la Serra de Tramuntana; reserves naturals del Vedrà, del Vedranell i dels illots de Ponent; reserva natural de l'Albufereta; monument natural de les Fonts Ufanes i monument natural del torrent de Pareis.

Demanda d'energia elèctrica

Gràfic 32. Demanda d'energia elèctrica per persona

Font: Ibestat i elaboració pròpia

Tal com succeeix en l'activitat econòmica balear, els mesos d'estiu la demanda elèctrica total és molt superior a la dels mesos d'hivern. Malgrat això, la demanda d'energia elèctrica en relació amb l'IPH mostra dues puntes cada any: la més elevada durant els mesos d'hivern i una altra pujada no tan accentuada els mesos de l'estiu. La tendència de la demanda elèctrica a les Illes Balears presenta un comportament creixent. Des de l'any 1999 fins al 2016 a Mallorca ha augmentat en un 39,9%, a Menorca un 31,8% i a les Pitiüses ha assolit el 92,4% més. En el conjunt de l'any 2016, la demanda d'energia elèctrica anual és de 4.449.243 kWh a Mallorca, de 479.184 kWh a Menorca i de 928.637 kWh a les Pitiüses. La ràtio per persona assoleix el nivell màxim usualment al desembre o al gener. L'any 2015, s'en consumeix el màxim el mes de gener a totes les illes, a Mallorca arriba a 403,5 kWh per persona; a Menorca a 382,1 kWh per persona, i a les Pitiüses a 408,5 kWh per persona.

La demanda elèctrica en gairebé vint anys ha augmentat més d'un 30% a Mallorca i a Menorca, i a les Pitiüses més d'un 90%

Índex de gràfics i taules

Índex de gràfics

Gràfic 1. Evolució del PIB dels EUA, el Japó i la zona euro (variació interanual ajustada d'estacionalitat)

Gràfic 2. Variació interanual del preu barril Brent i inflació a la zona euro

Gràfic 3. Evolució del tipus de canvi de l'euro

Gràfic 4. Evolució del PIB de països europeus (variació interanual ajustada d'estacionalitat)

Gràfic 5. Evolució del components de la demanda

Gràfic 6. Evolució del VAB de les Illes Balears per sectors

Gràfic 7. Evolució del VAB per illes

Gràfic 8. Energia elèctrica mensual demandada a les Illes Balears (MWh)

Gràfic 9. Indicadors del sector de la construcció

Gràfic 10. Pernoctacions, viatgers i estada mitjana a hotels de les Illes Balears. Acumulat gener-desembre (Índex 2008=100)

Gràfic 11. Variació interanual dels preus hotelers a les Illes Balears (gener 2008 a gener 2017)

Gràfic 12. Variació interanual de l'IPC de restaurants, bars i cafeteries

Gràfic 13. Passatgers arribats a les Illes Balears per via aèria segons origen de vol. Cicle tendència

Gràfic 14. Passatgers arribats per via aèria per illes. Cicle-tendència

Gràfic 15. Evolució dels tipus d'interès i hipoteques

Gràfic 16. Taxa d'atur registrat. Mitjana 2016.

Gràfic 17. Increments salarials i inflació a les Illes Balears

Gràfic 18. Variació interanual de l'Índex de Preus de Consum

Gràfic 19. Consum i preu dels carburants de l'automoció (benzina 95 i gasoil A) a les Illes Balears

Gràfic 20. Variació interanual de la tendència-cicle d'indicadors d'inversió a les Illes Balears

Gràfic 21. Evolució del turisme i del PIB

Gràfic 22. Indicador de Pressió Humana de les Illes Balears (mitjanes mensuals)

Gràfic 23. Mapa densitat de la població

Gràfic 25. Taxa d'immigració

Gràfic 24. Índex d'estrès turístic

Gràfic 26. Accessibilitat a l'habitatge (2015)

Gràfic 27. Índex d'estacionalitat turística (Índex de Gini)

Gràfic 28. Estacionalitat de l'ocupació

Gràfic 29. Vehicles per habitant

Gràfic 30. Consum de ciment

Gràfic 31. Mapa d'espais naturals protegits

Gràfic 32. Demanda d'energia elèctrica per persona

Índex de taules

Taula 1. Perspectives de l'economia balear

Taula 2. Indicadors internacionals

Taula 3. Previsions internacionals per al 2017

Taula 4. Previsions macroeconòmiques de l'economia espanyola

Taula 5. Evolució de l'economia espanyola

Taula 6. Evolució de l'economia balear

Taula 7. Creixement del VAB de l'agricultura, la ramaderia i la pesca

Taula 8. Afiliació a la Seguretat Social en l'agricultura

Taula 9. Indicadors de l'agricultura

Taula 10. Indicadors de la ramaderia

Taula 11. Afiliació a la Seguretat Social en el sector pesquer

Taula 12. Indicadors de producció pesquera, 2016

Taula 13. Creixement del VAB de la indústria i l'energia a les Illes Balears

Taula 14. Indicadors de la indústria i l'energia

Taula 15. Principals béns industrials exportats des de les Illes Balears

Taula 16. Creixement del VAB de la construcció a les Illes Balears

Taula 17. Indicadors de la construcció

Taula 18. Indicadors avançats de la construcció

Taula 19. Creixement del VAB del sector serveis a les Illes Balears

Taula 20. Indicadors dels serveis

Taula 21. Indicadors del comerç

Taula 22. Establiments turístics a les Illes Balears

Taula 23. Establiments turístics per illes

Taula 24. Turistes arribats a les Illes Balears per país de residència

Taula 25. Afiliats a la Seguretat Social

Taula 26. Passatgers arribats via aèria segons origen de vol

Taula 27. Trànsit de passatgers arribats per via marítima

Taula 28. Transport de mercaderies. Tones embarcades i desembarcades

Taula 29. Indicadors de mediació financera

Taula 30. Indicadors dels serveis empresarials i immobiliaris

Taula 31. Indicadors del mercat de l'habitatge

Taula 32. Ocupats en altres serveis

Taula 33. Indicadors d'ocupació i atur (Illes Balears, Espanya i UE-28)

Taula 34. Indicadors del mercat laboral a les Illes Balears

Taula 35. Indicadors del mercat laboral per illes

Taula 36. Cost i jornada laboral

Taula 37. Accidents de treball

Taula 38. Evolució de l'IPC gener 2017. Base 2016

Taula 39. Indicadors de consum

Taula 40. Consum dels residents a l'estranger

Taula 41. Recaptació tributària a les Illes Balears

Taula 42. Indicadors d'inversió

Notes i abreviatures. Agraïments

Notes
Els percentatges de variació es refereixen a la diferència entre el període esmentat d'enguany i el mateix període de l'any passat, excepte quan es diu expressament una altra cosa.

Data de tancament: 28 de febrer de 2017

Abreviatures i sigles
T^{t}_{t-k} (%): variació interanual del component tendència-cicle calculat segons el programa Tramo-Seats.
N. d.: no disponible.
AP.: Administració pública.
ISFLSL: institucions sense finalitat de lucre al servei de les llars.
FBCF: formació bruta de capital fix.
MUFACE: mutualitat general de funcionaris.
ISFAS: Institut Social de les Forces Armades.
DGOE: Direcció General d'Ocupació i Economia.

Altres fonts emprades
BCE: Banc Central Europeu
BE: Banc d'Espanya
BEA: Oficina d'Anàlisi Econòmica. Departament de Comerç (Estats Units)
CIS: Centre d'Investigacions Sociològiques
Comissió Europea
Consell Superior de Cambres de Comerç d'Espanya
Destatis: Oficina Federal d'Estadística (Alemanya)
DGRH: Direcció General de Recursos Hídrics
EBF: Federació Bancària Europea
EIA: US Energy Information Administration
Eurostat: Oficina d'Estadística de la Unió Europea
FMI: Fons Monetari Internacional
HM Treasury (Regne Unit)
IET: Institut d'Estudis Turístics
INSEE: Institut Nacional de l'Estadística i dels Estudis Econòmics (França)
Institut Nacional d'Estadística de Portugal
MAGRAMA: Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient.
Mercapalma. Mercados Centrales de Abastecimiento de Palma de Mallorca, SA
MIC: Ministeri d'Afers Interns i Comunicació. Oficina d'Estadística (Japó)
MINECO: Ministeri d'Economia i Competitivitat.
MINETUR: Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme.
Ministeri de Foment
Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques
Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme
Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social
OCDE: Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic
Oficina Nacional d'Estadística (Xina)
OTIB: Observatori del Treball de les Illes Balears
Servei Estadístic Nacional de Malta
Servei Estadístic Nacional de Tunísia
Servei Estadístic Nacional de Turquia
Servei Estadístic Nacional de Xipre
Servei Estadístic Nacional del Marroc
UK Statistics Authority (Regne Unit)

Agraïments
AENA – Aeroport d'Eivissa
AENA – Aeroport de Maó
AENA – Aeroport de Palma
APB: Autoritat Portuària de les Balears. Ministeri de Foment
ANFAC: Associació Espanyola de Fabricants d'Automòbils i Camions
ATB: Agència de Turisme de les Illes Balears
COAIB: Col·legi Oficial d'Arquitectes de Balears
CLH: Compañía Logística de Hidrocarburos. Palma
Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori
Direcció General d'Aviació Civil. Ministeri de Foment
Direcció General d'Energia i Canvi Climàtic
DGT: Direcció General de Trànsit. Ministeri d'Interior
Euro6000
Gesa-Endesa
IBAVI: Institut Balear de l'Habitatge. Govern de les Illes Balears
Ibestat: Institut d'estadística de les Illes Balears
INE: Institut Nacional d'Estadística
Observatori del Turisme. Conselleria de Turisme i Esports
Oficemen: Agrupació de Fabricants de Ciment d'Espanya
Ports de Balears
REE: Red Eléctrica de España
Servired
Sistema 4B
Sitibsa: Servei d'Informació Territorial de les Illes Balears
SOIB: Servei d'Ocupació de les Illes Balears. Conselleria d'Educació, Cultura i Universitats
TGSS: Tresoreria General de la Seguretat Social

Persones

Antoni M. Grau Jofre (Direcció General de Pesca i Medi Marí)
Miguel Angel Moreno Jiménez (UIB)

GOIB

CONSELLERIA
TREBALL, COMERÇ
I INDÚSTRIA

http://dgeconomia.caib.es

Unió Europea
Fons Social Europeu
L'FSE inverteix en el teu futur